

I. gimnazija v Celju
Kajuhova 2
3000 Celje

BOŽENA OROŽEN

RAZISKOVALNA NALOGA

PODROČJE: ZGODOVINA

Avtorica:
Mia Strašek

Mentorja:
Vesna Gubenšek Bezgovšek, prof.
Urh Ferlež, prof.

MESTNA OBČINA CELJE, MLADI ZA CELJE
CELJE, 2024

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem vsem, ki so mi kakor koli pomagali pri raziskovalni nalogi in mi svetovali. Hvala mentorjema, profesorici Vesni Gubenšek Bezgovšek in profesorju Urhu Ferležu, ki sta me vpeljala v raziskovanje, me vodila na tej poti, pomagala zbirati gradivo in ideje za nastanek naloge. Prav tako sta bila pripravljena odgovoriti na vsa moja vprašanja glede raziskovalnega dela.

Hvala vsem, ki ste sodelovali pri intervjujih: dr. Antonu Šepetavcu, gospe Janji Jedlovčnik, gospe Anki Aškerc in gospe Slavici Hrastnik. Zahvaljujem se za natančne odgovore in vso pomoč pri raziskovalni nalogi. Hvala gospe Janji Jedlovčnik in gospodu Srečku Mačku za slikovno gradivo, vabila na razne razstave iz zbirke drobnih tiskov in obširno razlago o delovanju gospe Božene Orožen v Osrednji knjižnici Celje.

Ne nazadnje se zahvaljujem gospe Boženi Orožen, ključni osebi za izdelavo raziskovalne naloge. Hvala za vse informacije, slikovno gradivo, predvsem pa za sproščene pogovore v najinem stalnem kotičku kavarne v Domu ob Savinji. Od Vas sem prejela zelo veliko znanja, razgledanosti in topline, ki jo izžarevate z vsako besedo. Hvala!

Hvala tudi vsem prijateljem in najbližjim, ki ste me od septembra 2023 do marca 2024 spodbujali na poti raziskovanja ter mi na kakršen koli način pomagali.

POVZETEK

Osredotočila sem se na raziskovanje Božene Orožen, upokojene gimnazijske profesorice slovenskega jezika in književnosti ter ruščine, literarne zgodovinarke, načrtovalke in organizatorke strokovnih ekskurzij ter razstav, publicistke, pobudnice Univerze za III. življenjsko obdobje, vsestransko aktivne osebnosti ter spoštovanja vredne osebe.

V nalogi sem kronološko predstavila njeno življenje in ga obogatila z izbranim slikovnim gradivom. Začela sem z otroštvom, opisovanjem družine, vojnega dogajanja in njenega šolanja. Zanimalo me je, kako je zgodovinski čas in dogajanje vplivalo nanjo. V nadaljevanju sem predstavila njeno službovanje na I. gimnaziji v Celju in domoznanske dejavnosti v Osrednji knjižnici Celje. S predstavitvijo sem želela poudariti njen vpliv na mesto Celje in širši slovenski prostor.

Izvedla sem štiri intervjuje. Na podlagi analize odgovorov na vprašanja sem ovrednotila na začetku zastavljene hipoteze, in sicer: Božena Orožen je pomembna osebnost mesta Celje, v mestu je s svojim delom pustila pečat. Za svoje delo zasluži večje priznanje, ki bi ji prineslo večjo prepoznavnost na Celjskem in v slovenskem prostoru. Intervjuvanci bodo kot njeno najpomembnejše področje dela navedli pedagoško delo. Skozi njeno pripoved bomo dobili vpogled v zgodovinsko dogajanje mesta Celje. Vse štiri hipoteze sem potrdila, tretjo le delno.

Ključne besede: Božena Orožen, I. gimnazija v Celju, Osrednja knjižnica Celje, Celje

SUMMARY

I have focused on the research of Božena Orožen, a retired grammar schoolteacher of the Slovenian language and literature and the Russian language, a literary historian, planner and organizer of professional excursions and exhibitions, publicist, initiator of the University for the seniors, a very active personality and a highly respected person.

In the chapters I have presented her life chronologically and enriched it with selected pictorial material. I began with her childhood, describing her family, the war years and her schooling. In this part, I was particularly interested in how the time and events affected her. I continued with the chapters about her work at the I. gimnazija v Celju and presented the activities in the field of home lore at the Celje Central Library. I wanted to emphasize her influence on the city of Celje and the wider Slovenian area.

I conducted four interviews with relevant people. Based on the analysis of the answers to the questions, I evaluated the hypotheses that I had already set at the beginning: Božena Orožen is an important personality of the city of Celje, she has left her mark on the city with her work. She deserves a greater recognition for her work to make her more eminent in Celje and in Slovenia. The interviewees will state her teaching as the most important area of her work. Through her story, we will get an insight into the history of the city of Celje. I have confirmed all four hypotheses, the third one only partially.

Key words: *Božena Orožen, I. gimnazija v Celju, Celje Central Library, Celje*

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	9
2	O RAZISKOVANJU	11
	2.1 NAMEN IN CILJI RAZISKAVE	11
	2.2 HIPOTEZE	11
	2.3 POTEK IN METODE DE LA TER ISKANJE VIROV	12
3	OTROŠTVO IN MLADOST	14
4	DRUŽINA	17
	4.1 OČE JANKO OROŽEN	18
	4.2 MATI SABINA OROŽEN	21
	4.3 SESTRICNA MARTINA OROŽEN	24
5	IZOBRAZBA	25
	5.1 OSNOVNA ŠOLA	25
	5.2 SREDNJA ŠOLA	26
	5.3 NADALJNI ŠTUDIJ	29
	5.4 PRVO SLUŽBOVANJE	29
6	DOŽIVLJANJE DRUGE SVETOVNE VOJNE	32
7	POKLICNO DELOVANJE NA I. GIMNAZIJI V CELJU	37
	7.1 POSLANSTVO PROFESORICE	37
	7.2 POUK SLOVENŠČINE	38
	7.3 POUK RUŠČINE	41
	7.4 ORGANIZIRANJE EKSKURZIJ	42
8	DELOVANJE NA PODROČJU DOMOZNANSTVA	44
	8.1 ZAPOSILITEV V OSREDNJI KNJIŽNICI CELJE	44
	8.1.1 RAZSTAVE MED SLUŽBOVANJEM V OSREDNJI KNJIŽNICI CELJE	45
	8.1.2 PREDAVANJA MED SLUŽBOVANJEM V CELJSKI KNJIŽNICI	64
	8.2 UNIVERZA ZA III. ŽIVLJENJSKO OBDOBJE V CELJU	68
	8.2.1 UDELEŽENCI	68
	8.2.2 USTANOVITEV UNIVERZE ZA III. ŽIVLJENJSKO OBDOBJE V CELJU	68
	8.2.3 NADALJNI RAZVOJ UNIVERZE ZA III. ŽIVLJENJSKO OBDOBJE	70
	8.2.4 ORGANIZIRANA SREČANJA V OKVIRU UNIVERZE ZA III. ŽIVLJENJSKO OBDOBJE PO LETIH	70
	8.3 OHRANJANJE SPOMINA NA ZNAMENITO CELJANKO ALMO MAKSIMILIJANO KARLIN	72

8.3.1	IZVEDBA PREDSTAVE ALME KARLIN POD KOŠATIM OČESOM	72
8.4	KLUB KULTURNIH DELAVCEV IVAN CANKAR	75
8.5	KROŽEK SPOZNAVAJMO SLOVENIJO.....	75
8.6	SLAVISTIČNO DRUŠTVO CELJE	77
8.7	POTOVKE	78
8.8	PISANJE STROKOVNIH ČLANKOV ZA REVIFE	83
8.9	LJUBITELJSKO GLEDALIŠČE TEHARJE	83
9	DELOVANJE V TUJINI	88
9.1	PRAGA	88
10	DELA.....	90
10.1	STROKOVNI SPISI	90
10.1.1	RUSKO-SLOVENSKI UČNI SLOVAR.....	90
10.1.2	DIPLOMSKA NALOGA O JANKU KAČU	90
10.2	LITERARNI VODNIKI	91
11	NAGRADE	92
11.1	ZLATI GRB MESTNE OBČINE CELJE	92
11.2	OBČINSKO PREŠERNOVO PRIZNANJE.....	92
11.3	NOMINACIJA ZA ČASTNO MEŠČANSTVO	92
11.4	NAJ CELJANKA	92
11.5	BIOGRAFSKE OMEMBE.....	92
12	ŠE VEDNO AKTIVNA	93
13	Z INTERVJUJI DO ŠIRŠIH POGLEDOV IN ANALIZA ODGOVOROV	95
13.1	INTERVJU Z ANTONOM ŠEPETAVCEM	95
13.2	INTERVJU Z JANJO JEDLOVČNIK.....	98
13.3	INTERVJU S SLAVICO HRASTNIK	100
13.4	INTERVJU Z ANKO AŠKERC.....	103
13.5	EPILOG K INTERVJUJEM.....	105
14	RAZPRAVA IN VREDNOTENJE HIPOTEZ.....	106
15	ZAKLJUČEK.....	108
16	VIRI IN LITERATURA.....	109
17	PRILOGE.....	113

Kazalo slik:

Slika 1: Med raziskovanjem	13
Slika 2: Fotografija Božene Orožen kot deklince v Celju	14
Slika 3: Fotografija v stanovanju	15
Slika 4: Božena Orožen med svojim najljubšim opravilom – branjem.....	15
Slika 5: Del knjižnega seznama 1943	16
Slika 6: Družinska fotografija 1	17
Slika 7: Družinska fotografija 2	17
Slika 8: Družinska fotografija iz leta 1934.....	18
Slika 9: Mlada Božena v očetovi družbi	20
Slika 10: Igranje s punčko 1.	22
Slika 11: Igranje s punčko 2.	22
Slika 12: Na sprehodu, mala Božena sedi na vodnjaku	23
Slika 13: Na zimskem sprehodu z mamo in očetom.....	23
Slika 14: Pelikanov portret Božene Orožen	24
Slika 15: Pri prvem svetem obhajilu	25
Slika 16: Pri svetem obhajilu (Božena Orožen šesta z leve proti desni v prvi vrsti)	26
Slika 17: Učenka v osnovni šoli v Celju	26
Slika 18: Razredna fotografija iz Beograda leta 1945	27
Slika 19: Božena Orožen kot dijakinja v šolski uniformi.....	28
Slika 20: Božena Orožen jeseni 1945	28
Slika 21: Profesorica Božena Orožen z dijaki na srednji šoli v Brežicah	30
Slika 22: Profesorica Božena Orožen z dijakinjama	30
Slika 23: Profesorica Božena Orožen z dijaki	31
Slika 24: Stran dnevnika Viharni dnevi moje mladosti	33
Slika 25: Fotografija iz Zaječarja	34
Slika 26: Opis fotografije iz Zaječarja	34
Slika 27: Fotografija z mamo na travniku na Banovem Brdu spomladi 1944	35
Slika 28: Pismo profesorici ruščine	35
Slika 29: Profesorica Božena Orožen s 4. h-razredom leta 1974	39
Slika 30: Božena Orožen na rastišču velikonočnice v bližini Ponikve.....	45
Slika 31: Zloženska Slovenske slovnice in Franc Miklošič (naslovnica)	46
Slika 32: Zloženska Slovenske slovnice in Franc Miklošič (1. stran)	46
Slika 33: Zloženska Slovenske slovnice in Franc Miklošič (2. stran)	47
Slika 34: Zloženska Češko leposlovje v slovenščini (naslovnica)	47
Slika 35: Zloženska Češko leposlovje v slovenščini.....	48
Slika 36: Zloženska Češko leposlovje v slovenščini.....	48
Slika 37: Zloženska Češko leposlovje v slovenščini.....	49
Slika 38: Razstava o Otonu Župančiču	50
Slika 39: Naslovnica zloženske	50
Slika 40: Besedilo zloženske	51
Slika 41: Naslovnica zloženske razstave ob 190-letnici rojstva Antona Martina Slomška.....	51

Slika 42: Besedilo zloženke razstave ob 190-letnici rojstva Antona Martina Slomška (2. stran)	52
Slika 43: Besedilo zloženke razstave ob 190-letnici rojstva Antona Martina Slomška (1. stran)	52
Slika 44: Naslovnica zloženke razstave z naslovom Svet fizike in slikarstva prof. Miroslava Adlešiča.....	53
Slika 45: Besedilo zloženke razstave z naslovom Svet fizike in slikarstva prof. Miroslava Adlešiča (2. stran)	54
Slika 46: Besedilo zloženke razstave z naslovom Svet fizike in slikarstva prof. Miroslava Adlešiča (1. stran)	54
Slika 47: Naslovnica zloženke razstave	55
Slika 48: Besedilo zloženke razstave Franc Levstik kot prevajalec (1. stran)	56
Slika 49: Besedilo zloženke razstave Franc Levstik kot prevajalec (2. stran)	56
Slika 50: Naslovnica zloženke Celjski grofje v leposlovju	57
Slika 51: Besedilo zloženke (1. stran)	57
Slika 52: Naslovnica zloženke Anton Novačan	58
Slika 53: Besedilo naslovnice (2. stran)	58
Slika 54: Besedilo zloženke Anton Novačan (1. stran)	59
Slika 55: Besedilo zloženke Anton Novačan (2. stran)	59
Slika 56: Naslovnica zloženke razstave ob stoletnici rojstva	60
Slika 57: Besedilo zloženke razstave ob stoletnici rojstva (1. stran)	60
Slika 58: Besedilo zloženke razstave ob stoletnici rojstva (2. stran)	61
Slika 59: Besedilo zloženke razstave ob stoletnici rojstva (3. stran)	61
Slika 60: Naslovnica zloženke razstave Mozart	62
Slika 61: Besedilo zloženke razstave Mozart (2. stran)	63
Slika 62: Besedilo zloženke razstave Mozart	63
Slika 63: Predavanje Trubar in celjsko področje	64
Slika 64: Besedilo vabila na razstavo in predavanje	65
Slika 65: Organiziranje kolektivne ekskurzije	65
Slika 66: Pohvala razstave Iz naših starih tiskov	66
Slika 67: Prireditev Mozaik celjskih gimnazijskih spominov 1987	67
Slika 68: Naslovnica vabila na dramatizacijo	73
Slika 69: Vabilo na dramatizacijo	74
Slika 70: Vabilo na spominsko svečanost na grobu Alme Karlin na Svetini	74
Slika 71: Del referata (1. stran)	76
Slika 72: Del referata (2. stran)	77
Slika 73: Potovke na kosilu	78
Slika 74: Opazovanje gob nad ribnikom pri Goričici	79
Slika 75: Božena Orožen z dvema potovkama	79
Slika 76: Izlet na Cerknjsko jezero–Stržen (maj 1997)	80
Slika 77: Izlet na Šmartno-Nova cerkev (januar 2001)	80
Slika 78: Oglad spominske hiše Gustava Mahlerja	81
Slika 79: Izlet s potovkami	81
Slika 80: Izlet na Konečko planino	82

Slika 81: Izlet na Uršljo goro (leto 1995).....	82
Slika 82: Malica na izletu	83
Slika 83: Naslovnica rusko-slovenskega učnega slovarja	90
Slika 84: Dr. Anton Šepetavc	95
Slika 85: Janja Jedlovčnik	98
Slika 86: Slavica Hrastnik	100

1 UVOD

Z raziskovalno nalogo želim ovekovečiti spomin na izjemno talentirano, vsestransko in dobrosrčno žensko – gospo Boženo Orožen, ki sem jo med raziskovanjem spoznala tako skozi njena mnoga strokovna dela kot tudi po človeški plati. Preprosto ni le prebivalka mesta Celje, zame je prava junakinja, ki je s svojim raziskovanjem in spoznavanjem zgodovine mesta ter tamkaj živečih ljudi spremenila prihodnost in jo še vedno spreminja – na boljše. To mesto je zanjo neizmerne pomena, saj od tod izhaja, vse njeno delo je namenjeno ohranjanju zavesti Slovencev, natančneje Celjanov. Upam, da bo tudi zaradi moje naloge med Celjani in širše postala bolj prepoznavna, saj si to po mojem mnenju – pa tudi po mnenju intervjuvancev, ki so prispevali svoje odgovore za mojo raziskavo, to tudi zasluži. Naloga je torej poklon izjemni Celjanki ob njenem visokem življenjskem jubileju.

Že na samem začetku bi rada opozorila, da naloga ni klasično zasnovana in deljena na teoretični ter praktični del. O Boženi Orožen še ni veliko napisanega, knjižnih virov oziroma člankov o njej je izredno malo, zato sem večinoma izhajala iz njene pripovedi ter njenih člankov in razprav. Pridobila pa sem tudi mnenje nekaterih znanih celjskih osebnosti, ki gospo Boženo zaradi različnih razlogov dobro poznajo, ker je zaznamovala tudi njihova življenja. To so razlogi, da je naloga izključno praktično zasnovana.

Hkrati opozarjam tudi na nekoliko slabšo kakovost fotografij starejšega datuma, ki so vključene v nalogo. Čeprav živimo v moderni dobi in imamo različne medije, s katerimi lahko ustvarimo kakovostne fotografije, tega nisem mogla uspešno uresničiti, saj so bile nekatere izvirne fotografije zaradi starosti že malo pobledele in z manj izrazitimi motivi. Ker pa so kljub vsemu zelo pomemben dokaz za predstavitev njenega življenja in dela, sem jih umestila v nalogo ter s tem popestrila njeno zgodbo.

Kar v uvodu pa naj tudi v izogib očitku o nespodobnosti pojasnim, da sem gospo Orožen v sedmih mesecih raziskovanja zelo dobro spoznala in se z njenim življenjem nasploh veliko ukvarjala, sem si dovolila gospo v nalogi nekajkrat imenovati le z njenim imenom – Božena. Prepričana sem, da mi ne bo zamerila.

»In vsa modrost življenja je morda, biti pripravljen kakor zvok piščali, da kadar veter s svojimi krali dotakne se srca, nam vztrepeta in vdano se odzove – kot v zahvali.«

(Janko Glazer¹, Elegija – življenjski moto profesorice Božene Orožen)

---

¹ Janko Glazer (1893–1975), meditativen in impresionistični pesnik Pohorja, literarni zgodovinar, knjižničar in urednik Časopisa za zgodovino in narodopisje in Novih obzorij ([Janko Glazer - Wikipedija, prosta enciklopedija \(wikipedia.org\)](https://sl.wikipedia.org/wiki/Janko_Glazer)).

2 O RAZISKOVANJU

2.1 NAMEN IN CILJI RAZISKAVE

Z raziskovalno nalogo želim opozoriti na pomen dela Celjanke Božene Orožen in njeno prepoznavnost razširiti med Celjane ter širše. Zbrati in ovrednotiti želim podatke z različnih področij njenega dela (pedagoško delo, domoznansko delo, delo na področju kulturnega izletništva, raziskovalno delo itd.). Prav tako želim spoznati in čim natančneje zapisati njeno življenjsko pot ter ugotoviti, kako so posamezni zgodovinski dogodki zaznamovali njeno življenje.

2.2 HIPOTEZE

Zastavila sem si štiri hipoteze, ki jih bom preverjala s sprotnim raziskovanjem. Ovrгла ali potrdila jih bom na osnovi pregledane literature, pripovedovanja Božene Orožen in štirih intervjujev, ki jih bom opravila z osebami, ki so oziroma so bile z raziskovano osebo v neposrednem stiku in njo ter njeno delovanje dobro poznajo.

1. Hipoteza: **Božena Orožen je pomembna osebnost mesta Celje. V mestu je s svojim delom pustila pečat.**

Božena Orožen v mestu ob Savinji živi skoraj celo življenje – posvetila mu je večino svojih delovnih in ustvarjalnih moči. Prav zaradi tega menim, da je mestu predvsem z dolgoletnim delom na različnih področjih vtisnila svoj pečat.

2. Hipoteza: **Božena Orožen bi si za svoje delo zaslužila večje priznanje, ki bi ji prineslo večjo prepoznavnost na Celjskem in v širšem slovenskem prostoru.**

Profesorica Božena Orožen je za svoje dolgoletno delo dobila več nagrad, med katerimi sta najbrž najpomembnejši zlati celjski grb in nagrada za življenjsko delo, ki jo podeljuje časopis *Celjan*. Kljub temu mislim, da bi si gospa zaslužila biti bolj prepoznavna. S to hipotezo bom preverila, ali se bodo intervjuvanci strinjali z mano.

3. Hipoteza: **Intervjuvanci bodo kot njeno najpomembnejše področje dela navedli pedagoško delo.**

Božena Orožen je delovala na mnogih področjih (domoznanstvo, literarna zgodovina, prevajanje, pedagoško delo in še kaj bi lahko naštel). Glede na kopico nekdanjih dijakov, ki se svoje nekdanje profesorice s hvaležnostjo spominjajo, menim, da bodo tudi intervjuvanci na prvo mesto postavili prav njeno pedagoško delo.

4. Hipoteza: **Skozi pripoved Božene Orožen bomo dobili delni vpogled v zgodovinsko dogajanje mesta Celje.**

Profesorica je v Celju preživela več kot 90 let. Mesto je v tem času zamenjalo štiri države, zraslo, se moderniziralo, industrializiralo ... Božena Orožen se dogodkov, ki so se zgodili za časa njenega življenja, dobro spominja, o njih pa je tudi veliko pisala. Prav zato menim, da lahko s poznavanjem njenega življenja in dela dobimo vpogled v polpreteklo zgodovino Knežjega mesta.

2.3 POTEK IN METODE DE LA TER ISKANJE VIROV

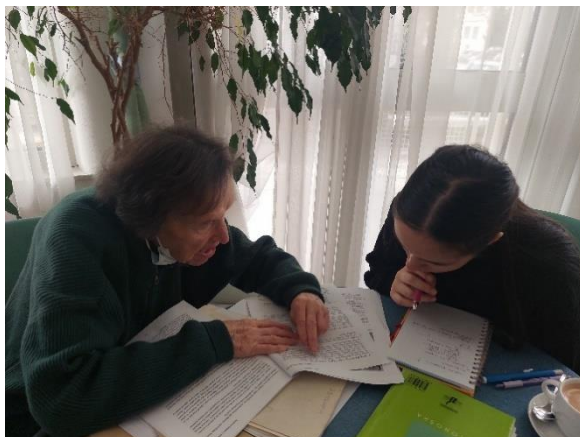
V nalogi sem uporabila naslednje raziskovalne metode:

- metodo preučevanja literature in virov,
- metodo povzemanja strokovnega gradiva,
- metodo opisovanja in primerjanja,
- induktivno metodo,
- metodo fotografiranja,
- metodo intervjuja,
- metodo sinteze.

Raziskovati sem začela septembra 2023, ko sta me mentorja spodbudila k raziskovalnemu delu, da bi proučila in ovrednotila življenje ter delo Božene Orožen – gimnazijske učiteljice, načrtovalke in izvajalke strokovnih kulturnozgodovinskih ter literarnih ekskurzij, predavateljice, vodje Domoznanskega² oddelka v Osrednji knjižnici Celje in še kaj. Najprej sem pobrskala po spletu, poiskala nekaj spletnih virov, pregledala celjska časopisa *Novi tednik* in *Celjan*. Ugotovila sem, da je Božena Orožen zelo zanimiva oseba, ustvarjalna, predana raziskovalnemu delu in avtorica številnih strokovnih člankov ter razprav. To mi je dalo dodatni zagon za delo, zato sem raziskovanje nadaljevala v Osrednji knjižnici Celje, kjer sem si izposodila nekaj literature in se pogovorila z zaposlenima Janjo Jedlovčnik ter Srečkom Mačkom. Januarja 2024 sem se dogovorila za prvo srečanje z gospo Boženo Orožen. Bilo je zelo prijetno in sproščeno. Pripovedovala mi je o svojem življenju in delu. S srečanji sva nadaljevali. Dobivali sva se v kavarni Doma ob Savinji, kjer trenutno prebiva – od nje sem vedno odšla obogatena s številnimi novimi informacijami in polna lepih vtisov, saj je Božena Orožen prijetna ter zelo zanimiva sogovornica. Njene pripovedi sem povezala s povzetki iz literature in zapisala zanimivo zgodbo o prijazni, duhoviti ter vsestransko aktivni Celjanki. Želela pa sem pridobiti tudi mnenje nekaterih oseb, ki poznajo Boženo Orožen in njeno delovanje v celjskem prostoru, zato sem se odločila, da bom izvedla štiri intervjuje. Za intervju sem izbrala Slavico Hrastnik, dolgoletno vodjo Univerze za III. življenjsko obdobje Celje, Janjo Jedlovčnik, bibliotekarko, zaposleno na Domoznanskem oddelku Osrednje knjižnice v Celju, dr. Antona Šepetavca, ravnatelja I. gimnazije v Celju, in gospo Anko Aškerc, njeno dolgoletno sosedo in prijateljico, sicer pa nekdanjo direktorico Zavoda za varstvo kulturne dediščine Celje. Vse pridobljene podatke sem analizirala, potrdila ali zavrgla zastavljene hipoteze ter napravila sintezo celotnega raziskovanega gradiva. Vse uporabljene vire in literaturo sem dosledno navedla.

---

² Domoznanstvo se osredotoča na zbiranje, raziskovanje in proučevanje dokumentov ožje domovine ([Fran/iskanje/domoznanstvo](#)). Domoznanske zbirke Osrednje knjižnice Celje shranjujejo dela, ki z različnih vsebinskih vidikov obravnavajo celjsko območje ([Domoznanske zbirke \(knjiznica-celje.si\)](#)).

Slika 1: Med raziskovanjem
(Vir: Vesna Gubenšek Bezgovšek, 1. 2. 2024)

3 OTROŠTVO IN MLADOST

Božena Orožen se je rodila 31. oktobra 1929 v Celju, v stanovanju na tedanjem Vrazovem trgu. Ime trga se je spreminjalo glede na zgodovinskopolitične razmere: pod Avstro-Ogrsko se je imenoval Wokaunplatz (po premožnem celjskem peku in posestniku, ki je imel tukaj svoje parcele), v Kraljevini Jugoslaviji so ga preimenovali v Vrazov trg, po osvoboditvi leta 1945 v Šlandrov trg, po osamosvojitvi Slovenije pa je postal današnji Gledališki trg. Stavba pa je sicer ves čas ostajala ista (Orožen, 2012, str. 7).

Ime je Božena Orožen dobila po češki pisateljici Boženi Němcovi.³ Predlagal ga je oče, ki se je zanimal za slovanske narode in veliko prevajal iz češčine (Jerovšek, 1999, str. 7).

Slika 2: Fotografija Božene Orožen kot deklice v Celju

(Vir: osebni arhiv Božene Orožen)

---

³ Božena Němcová je pisala realistične povesti iz podeželskega življenja. Njeno najbolj znano delo je povest *Babica* (češ. Babička). Napisala je več zbirk pravljic. Njena podoba je bila tudi na bankovcih za 500 čeških kron ([Božena Němcová - Wikipedija, prosta enciklopedija \(wikipedia.org\)](https://sk.wikipedia.org/wiki/Božena_Němcová)).

*Slika 3: Fotografija v stanovanju
(Vir: osebni arhiv Božene Orožen)*

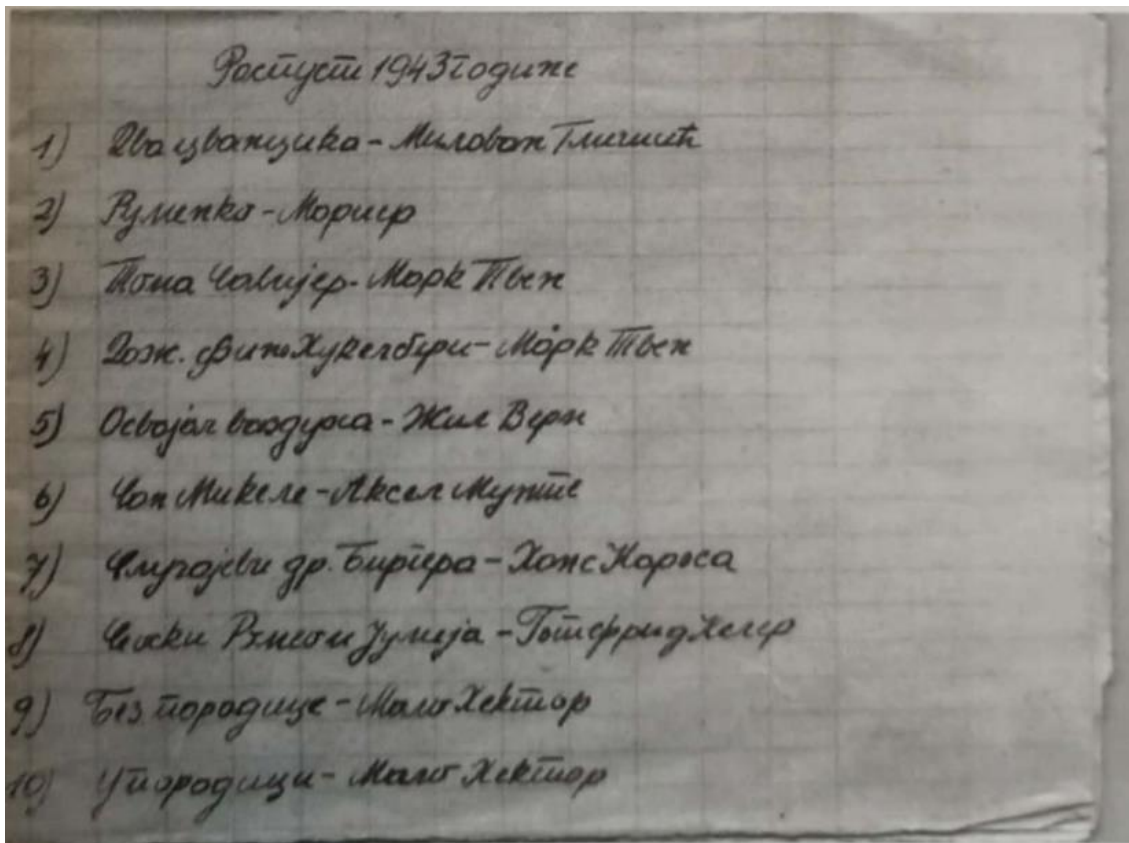
Mladost Božene Orožen je bila močno zaznamovana z drugo svetovno vojno, ki je takrat prizadela tudi slovensko ozemlje. Za Orožnovo je predstavljala večer strah, celo nemir, ki tudi ob koncu vojne nista bila dokončno izničena. Večkrat se je morala zaradi tega preseliti in zapustiti svoje sorodnike ter ljubljeno mesto, v katerem se je rodila. Je pa v tem obdobju spoznala veliko novih ljudi, tako tudi med bivanjem v Srbiji, kjer je s starši živela štiri leta. Spominja se igranja z otroki iz soseske. Stikov s prebivalci Srbije ni ohranila, ostali pa so tako lepi kot tudi malo slabši spomini na tamkajšnje bivanje.

Že v mladosti je rada brala. Branje je bilo vedno del njenega življenja in ji tudi pomagalo prebroditi najtežje trenutke. Vojno dogajanje ni bilo ovira za prebiranje knjig, veliko je brala tudi med izgnanstvom v Srbijo. Takrat je pisala bralni dnevnik oziroma beležila seznam knjig, ki jih je prebrala v tistem času.

*Slika 4: Božena Orožen med svojim najljubšim opravilom –
branjem
(Vir: osebni arhiv Božene Orožen)*

Slika 5: Del knjižnega seznama 1943
(Vir: Jerovšek, 1999, str. 16)

4 DRUŽINA

Božena Orožen je povedala, da ima zelo lepe spomine na otroštvo. Starši so se z njo veliko ukvarjali, jo spodbujali in bili ves čas njeni podporniki.

*Slika 6: Družinska fotografija 1
(Vir: osebni arhiv Božene Orožen)*

*Slika 7: Družinska fotografija 2
(Vir: osebni arhiv Božene Orožen)*

Slika 8: Družinska fotografija iz leta 1934
(Vir: osebni arhiv Božene Orožen)

4.1 OČE JANKO OROŽEN

Janko Orožen se je rodil 1891, umrl pa dve leti pred stoletnico, leta 1989. Do konca življenja je bil bister, ni bil priklenjen na posteljo in skoraj do konca je delal – vsaj želel si je delati. Danes ga lahko suhoparno označimo za zgodovinarja, geografa in šolnika. Bil pa je veliko več od te skromne oznake. Bil je zares zdrav, vzdržljiv in vztrajen, bolan ni bil skoraj nikoli. Ko je pisal za *Krajevni leksikon Slovenije*, je vse opisane vasi in zaselke prehodil peš. Živel je izredno skromno, bil je resne in mirne narave, razumevajoč do bližnjih, zgovoren pa le, če je šlo za zgodovinska vprašanja, sicer pa ni bil družaben. Kot družina so veliko hodili skupaj na izlete, večkrat tudi zato, da bi pridobil zgodovinske in geografske podatke (Tavčar, 1991, str. 247).

Božena Orožen je na svoji poti do izobrazbe sledila predvsem očetu Janku Orožnu – torej ji je bil vzornik. Poklic profesorja je najprej opravljal v Posavju, pozneje pa se je vpisal na pravo v Pragi, a ker ni imel denarja (dogodila se je prva svetovna vojna, zato so ga vpoklicali v avstro-ogrsko vojsko, na ruski fronti so ga ujeli, nato pa je postal prostovoljec in se je boril na solunski fronti), se je vrnil in kot učitelj v Ljubljani študiral ob delu na filozofski fakulteti zgodovino, slovenščino in zemljepis. Pozneje je poučeval še v Murski Soboti, od jeseni leta 1924 pa je služboval na Državni realni gimnaziji v Celju.

Spomine o očetu je Božena Orožen strnila v *Orožnovem zborniku*, ki je nastal ob 120-letnici njegovega rojstva. V njem njegovo življenje s svoje perspektive predstavijo trije bližnji sorodniki (hči Božena, nečakinja Martina Orožen, nečak Matjaž Kmecl) in drugi znanci, sodelavci. Božena Orožen je v poglavju z naslovom *Moj oče Janko Orožen* ubesedila nekaj svojih spominov, tako osebnih doživljanj očeta od svojih zgodnjih otroških let do njegove smrti kot tudi posrednejših, od njegovega rojstva dalje. Poudarila je, da je oče o sebi govoril zelo malo, da je bil v tem pogledu zelo zadržan (Orožen, 2012, str. 99).

Oče je odnos do izobrazbe podedoval od staršev, ki so bili zelo naklonjeni knjigam in učenju, prenesel pa ga je tudi na svojo hčer. Bil je edini intelektualec v družini s šestimi otroki. Zanimivo je, da je iz podeželske enorazrednice prestopil naravnost na mariborsko učiteljsko, kar pomeni, da je moral imeti dobrega učitelja (Tavčar, 1991, str. 247). Kot profesor celjske gimnazije je hčer aktivno vključeval v svoje kulturno delovanje v Celju. Doma so jih večkrat obiskali posamezniki, očetovi znanci, ki so imeli razne lokalnozgodovinsko obarvane pogovore. Takšnih obiskov je bilo veliko, med drugimi se Božena Orožen spomni češkega inženirja Huga Úhlira⁴, ki ji je prinesel knjigo Alekseja Tolstoja *Zlati ključek ali Buratinove dogodivščine*, ljubiteljskega zgodovinarja in preiskovalca celjske preteklosti Martina Perca, upokojenega šolskega upravitelja Lojzeta Hofbauerja iz Hrastnika, Rudolfa Fajglja, pobudnika raziskovalnega dela na celjskem območju, ki se je že v letih pred prvo svetovno vojno zavzemal za rešitev slovenskega narodnega vprašanja in bil eden izmed prostovoljcev ... Prihajali pa so tudi dijaki, ki so za seminarsko nalogo ali kako drugo nalogo potrebovali nasvet.

Božena Orožen je tudi povedala, da jo je pred vojno nekoč oče peljal na obisk k znani baronici Müller, ki je stanovala v nekdanji gimnazijski stavbi. Spominja se, da je bila pri njej postrežena s pravim pomarančnim sokom, ki je bil takrat prava redkost.

Takšen način življenja jo je zagotovo zaznamoval in vplival na njeno prihodnje udejstvovanje na raznih kulturnih, jezikovnih in zgodovinskih dejavnostih (Orožen, 2012, str. 111).

Oče Božene Orožen je bil vsestransko zelo aktiven. Med drugim je prevajal iz češčine. Napisal je učbenik za ruščino in učbenik za češčino. Poleg zgodovinskih in geografskih študij je napisal tudi gimnazijske zgodovinske učbenike in veliko gesel za *Slovenski biografski leksikon*. Bibliografskih enot pod njegovim imenom je nekje med 400 in 500 (Tavčar, 1991, str. 247).

Božena Orožen pa je zapisala tudi anekdoto o profesorju in dijaku na maturi, ki se je pripetila očetu med službovanjem. Naslovila jo je *Visoko na Triglav*:

Matura. Prva povojna leta.

Slavist vpraša kandidata, ki je dobil vprašanje o Tavčarju, kam je pisatelj rad zahajal. Profesor Janko Orožen, sicer moj oče, v tem primeru pa član maturitetne komisije, bi rad dijaku pomagal, pa mu zašepeče: »Visoko, Visoko!« Kandidat ne razume. Zatorej še enkrat: »Visoko!«

Dijak olajšano izjavi: »Na Triglav.«

(Šepetavc, 2005, str. 22)

Hči in oče sta bila še posebej povezana med sprehodi v njenem otroštvu: *»Drugo pa je čisto meglen lastni spomin, podkrepljen s pripovedovanjem tete Minke, mamine sestre. Kadar smo šli kdaj na sprehod, sem se kot čisto majhna punčka zapletla očetu med noge z besedami: »Atec, nest!« In atec je radovoljno dvignil »ubogo« Boženko na rame, »štuporamo«, in me nosil, da*

---

⁴ Hugo Úhlir se je rodil leta 1881 v Golčuv Jeníkovu na Češkem. Bil je gradbenik, gospodarstvenik in kulturni delavec, ki je diplomiral na Tehniški visoki šoli v Pragi. V Ljubljani je ustanovil tehnični urad in gradbeno podjetje. Projektiral je mostove, elektrarne, pivovarne, tovarne sladkorja in vodne pregrade ter vodil graditve. Sodeloval je pri projektih za osuševanje, npr. Ljubljanskega barja. V lastni založbi »Umetniška propaganda« je izdal več kot sto knjig; nekaj jih je sam tudi uredil, prevedel ali napisal. Zbiral je slike in plastike predvsem slovenskih umetnikov ([Prvi • Na današnji dan • Na današnji dan \(rtvslo.si\)](#)).

se ne bi preveč utrudila. Pa še je pripomnila teta: kadar sem bila z mamico, starim atom ali njo, sem pridno hodila in nisem nič moledovala, naj me nesejo.» (Orožen, 2012, str. 107)

Slika 9: Mlada Božena v očetovi družbi

(Vir: osebni arhiv Božene Orožen)

Zaradi njegovega talenta za sproščeno in prijetno poučevanje so ga predvojni dijaki klicali »Atek«, Božena pa ga je smela klicati kar »Atec« (Orožen, 2012, str. 107).

Očetova vzgoja je bila, za razliko od mamine, posredna. Ko je odrasla, mu je nekoč za šalo rekla, da je po njenem mnenju sploh nikoli ni vzgajal. On pa ji je razložil, da je najbolje, da ni treba vzgajati. Menil je namreč, da ne smemo vzgajati z ukazi in prepovedmi, ampak z lastnim življenjem ter zgledom. Naučil jo je predvsem potrpežljivosti; ta je bila njegova osnovna lastnost, ki ga je opredeljevala. Potrpežljivost ob otroški trmi, mladostniški nestrpnosti, tudi v službi jo je potreboval pri delu z dijaki (Orožen, 2012, str. 104).

Oče je živel po načelu »*Živimo, da delamo.*« Njegova življenjska pot je pustila vidno sled še posebej v mestu Celje, delovanje v tem kraju pa je nadaljevala njegova hči Božena Orožen. O njegovih zadnjih trenutkih in odnosu do življenja je zapisala v zaključku *Orožnovega zbornika*:

»Zadnja leta svojega življenja je oče posedal na udobnem stolu rex ob kuhinjskem oknu. V roke je razen časopisa jemal zdaj to, zdaj ono knjigo. V Krajevnem leksikonu Slovenije si je označeval omembe arheoloških najdb v posameznih krajih, včasih je posegal po grški slovnici, pobrskal po listinah, ki so mu jih ljubeznivo prinašali iz arhiva.

Zdaj na istem stolu posedam sama (a v moji starosti oče še ni posedal v tem stolu!) in mislim na očeta in njegovo življenjsko vodilo, ki ga je redkokdaj imenoval z besedami, a vselej uresničeval, namreč živimo, da delamo. Nikakor ne morem pozabiti, kako mi je dan pred smrtjo nekako zasanjano rekel: »Celeja – kako lepo ime.« To so bile skoraj njegove zadnje besede. Vem, da je delo in Celje v širšem pomenu besede predstavljalo osrednjo os njegovega življenja.» (Orožen, 2012, str. 112)

V jubilejni publikaciji ob 20. obletnici Univerze za III. življenjsko obdobje v Osrednji knjižnici Celje z naslovom *Drugih 10 let U30* je Božena Orožen potrdila, da svojega pravega življenjskega gesla nima, se pa zato zelo strinja z očetovim (Hrastnik, 2014, str. 4). Delo na področju kulture, domoznastva, zgodovine, literature, raziskovanja jo je močno zaznamovalo in bo vedno ostalo del nje. Še posebej je bila dejavna na področju preučevanja in predstavljanja mesta Celja, kar je bilo pravzaprav njeno življenjsko delo, saj je s tem odraščala, živela, sobivala in to vse zaradi očetovega vpliva. Vse svoje življenje je prepustila v roke kraju z dušo, srcem in bogato zgodovino.

4.2 MATI SABINA OROŽEN

Mama Sabina Orožen, rojena Kmecl, se je z Jankom Orožnom poročila v začetku januarja leta 1929, oktobra istega leta pa sta dobila prvo hčer (Orožen, 2012, str. 103). Bila je teta Matjaža Kmecla⁵, končala je trgovsko šolo, po vojni je bila v pisarniški službi, tik pred upokojitvijo pa je umrla.

»Bila je vesele, družabne narave. Na očetovo delo je gledala z razumevanjem. Ko je bil oče v osemdesetem letu, ona pa v petinsedemdesetem, mu je v bolnici, že na smrt bolna, rekla: »Ti moraš še živeti, ker imaš še toliko dela.« On pa je tudi vse pisal ob njej v kuhinji, tudi še pozno zvečer in zgodaj zjutraj – in seveda tudi med kuhanjem.« (Tavčar, 1991, str. 248)

Ko je bila Božena Orožen še otrok, so jo starši vodili na nedeljske sprehode v bližnjo okolico, včasih so se ustavili tudi v kakšni gostilni. Pred vojno so obiskali kar nekaj hribov: Lisco, Mrzlico, Goro Oljko, Smrekovec, Kum ... Poleti, preden je stopila v prvi razred osnovne šole, so se skupaj odpravili tudi na morje. Mama in oče sta veliko potovala, pogostokrat v Dalmacijo in Makedonijo. To niso bile počitnice, predvsem je šlo za potovanja. 1938 sta šla na Češko, saj je bil v Pragi Vsesokolski zlet⁶ (Orožen, 2012, str. 105).

Leta 1971 so zgradili počitniško hišico v Letušu. Mati si je te hiše zelo želela, a je ni dočakala. Božena Orožen je skupaj z očetom hodila tja, tam večkrat prespala, medtem ko oče ni nikoli ostal čez noč. Na to hišico starši niso bili nikoli preveč navezani (Orožen, 2012, str. 105).

Božena Orožen se spominja, da so bili zelo povezana družina in da so se starši z njo veliko ukvarjali. V otroštvu je za igranje imela dve punčki, a se z njima ni veliko igrala, raje se je družila s starši (Jerovšek, 1999, str. 7).

⁵ Matjaž Kmecl (rojen 1934) je slovenski literarni zgodovinar, profesor in pisatelj. Med slovenisti je najbolj znan kot avtor *Male literarne teorije*.

⁶ Zleti so bili shodi sokolov iz različnih dežel, največji so bili vsesokolski zleti v Pragi. Tam so nastopali na velikem stadionu v prostih vajah. Zlete so organizirali tudi v manjših krajih na Slovenskem. V glavnem je šlo za krepitev narodne zavesti in za oblikovanje zdravega telesa, saj so delovali po načelu »Zdrav duh (predavanja, družabni večeri) v zdravem telesu«. Preden so šli v Prago, je potekal trimesečni tečaj češčine. Božena Orožen se spominja, da je mama znala neko češko pesem, ki jo še vedno ohranja v spominu. Njen oče pa je napisal Zgodovino Celjskega Sokola, 1890–1940. Čeprav ni bil telovadec, je pa zelo cenil slovanstvo (Šarman & Zabav, 2014, str. 104–106).

*Slika 10: Igranje s punčko 1.
(Vir: osebni arhiv Božene
Orožen)*

*Slika 11: Igranje s punčko 2.
(Vir: osebni arhiv Božene
Orožen)*

Tesneje so jih povezala še leta med vojno, ko so bili skupaj izgnani v Beograd. Prva zima v tujini je bila zanje precej težka; bilo je zelo mrzlo, zato so imeli težave s kurjavo. Oče je bil takrat začasno upokojen, a je moral v Beogradu skrbeti za veliko stvari, še posebej, ko se je mama zaposlila. Nasploh pa sta ji kot odraščajoči deklici hotela čim bolj prizanesti s tegobami časa.

Mama je bila zanje nekakšno zavetje, k njej se je lahko vedno zatekla po pomoč. Prav tako je bila obema, hčerki in možu, v moralno pomoč. Medtem ko sta z očetom večkrat hodila na sprehode po gozdu in ji je oče naredil piščalke iz lesa, je z mamo rada hodila na sprehode po parku. Sprehodi z očetom so bili tako bolj zanimivi in sproščeni, za sprehode z mamo pa se je morala primerno obleči in tudi obnašati.

*Slika 12: Na sprehodu, mala Božena sedi na vodnjaku
(Vir: osebni arhiv Božene Orožen)*

*Slika 13: Na zimskem sprehodu z mamo in očetom
(Vir: osebni arhiv Božene Orožen)*

Spominja se, kako se je k mami zatekla po pomoč in tolažbo nekega dne po sveti spovedi. Po opravljeni spovedi se je Božena Orožen namreč spomnila, da je na neki greh pozabila, zato je odhitela k staršem, ki so bili na srečanju v Hotelu Evropa. Ker jih ni upala motiti, je gledala skozi okna in čakala, da ju bosta mama in oče opazila. Na koncu jo je mama res opazila in prišla k njej. Zaupala ji je, kaj se ji je zgodilo, ona pa jo je potolažila in pomirila.

Ker je Božena Orožen rada brala, so si starši zanjo večkrat izposojali knjige iz knjižnice.

4.3 SESTRičNA MARTINA OROŽEN

Božena Orožen ni imela sorojencev, je pa bila močno povezana s tri leta mlajšo sestrično Martino, hčerko Jankovega brata Martina. Martin je prevzel domačijo v Turju, kjer je otroštvo preživela tudi Martina. Po končani osnovni šoli v Turju in na Dolu pri Hrastniku se je vpisala na gimnazijo v Celje in tam v času gimnazijskih let stanovala pri stričevi družini – Janku, Sabini in Boženi. Napisala je tudi poglavje *O krajevnih imenih* v knjigi *Zgodovina Trbovelj, Hrastnika in Dola v Orožnovem zborniku*. Privzgojen odnos do šolstva se kaže v njenem poklicu profesorice za zgodovino in dialektologijo slovenskega jezika na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani (Orožen, 2012, str. 43).

Z Martino sicer ne sodelujeta, ona je jezikoslovka. Zelo povezani pa sta človeško, in sicer kot sestrični in po zanimanjih. Z družino se večinoma srečujejo na praznik vseh svetih (Tavčar, 1991, str. 251).

Slika 14: Pelikanov portret Božene Orožen

(Vir: osebni arhiv Božene Orožen)

5 IZOBRAZBA

5.1 OSNOVNA ŠOLA

Božena Orožen je obiskovala Dekliško mestno šolo v Celju, ki jo je Kraljeva banska uprava leta 1937, ko je bila Božena Orožen v prvem razredu, preimenovala v Državno dekliško ljudsko šolo. Na tej šoli je končala prve štiri razrede. V spominu so ji najbolj ostali majniški izleti, ki so jih pripravile učiteljice. Vsako leto so se odpravili na končni izlet v bližnjo okolico šole. V prvem razredu jih je pot vodila na Anski vrh, v drugem k sv. Ani na Teharje, v tretjem v Rimske Toplice, v četrtem pa na Celjsko kočo. V prvem razredu jo je poučevala učiteljica Fink. Spomni pa se še učiteljice Fon.

Bila je pridna učenka, kar se je odražalo tudi pri njenih ocenah. Veliko je brala. Do enajstega leta je že rada prebirala dela slovenske pisateljice Zofke Kveder (*Vladka, Mitka, Mirica*), zgodbe o Hlačku, ki jih je napisal francoski pisatelj André Lichtenberger, poslovenil pa Niko Kuret (*Moj mali Hlaček, Hlačkova sestrica*), ena njenih najljubših knjig pa je bila *Srce* italijanskega pisatelja Edmonda De Amicisa, pisana v obliki dnevnika. Pravljice ji niso bile preveč ljube, pa tudi del *Karla Maya* v tistem obdobju ni rada prebirala. Všeč so ji bila Jurčičeva dela, po njegovem vzoru je že komaj enajstletna literarno »ustvarjala« oziroma si je tega zelo želela, a je to dejavnost kmalu opustila.

Po koncu četrtega razreda je uspešno opravila sprejemni izpit iz računstva in slovenskega jezika, zato se je lahko vpisala na gimnazijo (Jerovšek, 1999, str. 10).

Slika 15: Pri prvem svetem obhajilu
(Vir: osebni arhiv Božene Orožen)

Slika 16: Pri svetem obhajilu (Božena Orožen šesta z leve proti desni v prvi vrsti)

(Vir: osebni arhiv Božene Orožen)

Vera jo je spremljala že od rojstva; oče je bil pred vojno liberalno usmerjen, čeprav tega ni nikoli izpostavljala. Oba z mamo sta bila nasploh zelo tolerantna, o tem nista veliko govorila. K verouku in v cerkev je Božena Orožen hodila do konca gimnazije, v univerzitetnih letih pa je ta zunanji znak vernosti v njej uplahnil, ne da bi se bila njena vernost v bistvu spremenila. Med službovanjem sicer ni redno hodila v cerkev, bila pa je verna.

Slika 17: Učenka v osnovni šoli v Celju

(Vir: osebni arhiv Božene Orožen)

5.2 SREDNJA ŠOLA

Srednješolsko izobrazbo je Božena opravila na današnji I. gimnaziji v Celju, takrat osemletni gimnaziji (imenovana tudi Prva realna državna gimnazija s klasičnimi vzporednicami v Celju). V prvi razred gimnazije se je vpisala z enajstimi leti v šolskem letu 1940/41 in bila dodeljena v A-oddelek, kjer so bila sama dekleta. Šolsko leto se je predčasno zaključilo zaradi začetka druge svetovne vojne leta 1939, pozneje pa je bila z družino izseljena v Srbijo, kjer je nadaljevala gimnazijo.

Njene ocene so bile še zmeraj bleščeče, pravi odraz njenega trdega dela in učenja. Še vedno je rada brala in tudi pisala. V tem času je nastajal tudi dnevnik *Viharni dnevi moje mladosti*.

V Beogradu je obiskovala II. žensko realno gimnazijo Kraljice Marije. Pouk je bil zelo nereden, predvsem pozimi, ker ni bilo kurjave. Telovadbe sploh niso imeli. Tam je končala drugi, tretji in četrti razred gimnazije. V četrtem razredu so morali dijaki opraviti izpite, ki so jih naredili kar v neki vasi pri Beogradu na travniku pri cerkvi. V petem razredu so imeli le petnajst tednov pouka, na koncu pa so morali narediti izpit tudi iz telovadbe (pokazati so morali proste vaje).

Pri šolskem delu ji je veliko pomagal oče, ki je inštruiral tudi druge dijake (Jerovšek, 1999, str. 18).

*Slika 18: Razredna fotografija iz Beograda leta 1945
(Vir: Jerovšek, 1999, str. 18)*

Slika 19: Božena Orožen kot dijakinja v šolski uniformi

(Vir: osebni arhiv Božene Orožen)

Na II. ženski realni gimnaziji Kraljice Marije so morali dijaki nositi šolsko uniformo: haljo in čepico, ki jo Božena Orožen nosi na sliki. Spominja se na čepici všitih dveh zlatih črt, ki so predstavljale II. gimnazijo.

Po vojni, julija leta 1945, so se vrnil v domovino, zato je lahko šesti razred opravila v Celju. Leta 1948, ko je bila v osmem razredu, so dekleta zaradi navajanja na naravno okolje pomešali s fanti; manjšino deklet iz A-razreda so prestavili v B-razred, od tam pa nekaj fantov. Še vedno so v njenem razredu prevladovala dekleta, v B-razredu pa fantje. Idejo je predlagal Zavod za šolstvo, da bi bil način poučevanja naravnejši. Sicer pa profesorji po njenih besedah niso nikoli delali razlik med fanti in dekleti (Pekošak & Brezovšček, 2017, str. 85).

Slika 20: Božena Orožen jeseni 1945

(Vir: osebni arhiv Božene Orožen)

5.3 NADALJNI ŠTUDIJI

Maturirala je leta 1948 in se z veliko pridobljenega znanja vpisala na študij slavistike, za katerega se je odločila že v četrtem razredu gimnazije (današnji osmi razred osnovne šole). Starši so njeno izbiro podpirali, oče ji je bil v tem pogledu velik zgled, saj se je delno po njegovem vzoru tudi tako odločila. Navdušil jo je celo, da se je začela zanimati za slovanski svet in domačo kulturno zgodovino. Že od vsega začetka si je želela študirati slavistiko, tu sicer ni bilo omahovanj, odločala se je le, ali postaviti na prvo mesto slovenščino ali ruščino. Pretehtala je slovenščina. V času službovanja je zato večinoma poučevala le slovenščino, ruščino pa le nekaj let, in sicer samo v enem oddelku kot drugi tuji jezik.

Študij je uspešno končala. Naslov njenega diplomskega dela je *Janko Kač*⁷, naslov naloge pri strokovnem izpitu pa *Protestantizem v srednji šoli*.

5.4 PRVO SLUŽBOVANJE

Svojo prvo službo je našla na osemletni gimnaziji v Brežicah. Na prvo službovanje ima lepe spomine, čeprav je tam službovala le dve leti. Zelo rada je imela otroke in se je nanje navezala. A ker je bilo domotožje prehudo, je zaprosila za premestitev in leta 1956 dobila službo na celjski gimnaziji, danes I. gimnazija v Celju.

Poučevati je začela leta 1954. Čeprav si je želela v Kamnik, so jo z dekretom poslali v Brežice. Tja se je prvi dan odpravila z vlakom, kjer je srečala kolegico slavistko in spoznala profesorico matematike. Ta jo je »ohrabrila« z besedami: »Niste pa si izbrali najlepšega poklica!«

Prvo uro se je s strahom odpravila v razred z dnevnikom in peresnico, a ko je odprla vrata, učencev v razredu ni bilo. Ravnatelj jih je namreč poslal domov, profesorico pa je pozabil obvestiti.

V Brežicah je zelo težko našla stanovanje, pri iskanju ji je pomagala profesorica Breda Pogorelec.⁸ V sobo, ki jo je nazadnje le našla, je slišala petje slavčkov, kar se ji je vtisnilo v spomin. Sicer pa stikov z dijaki in profesorji na srednji šoli v Brežicah ni več ohranjala. Po končanem službovanju v Brežicah je eno leto honorarno poučevala še na tehnični šoli v Celju. To je bilo prvo leto obstoja šole, poučevala je dva oddelka.

---

⁷ Janku Kaču pravijo pisatelj Savinjske doline, saj je s svojimi deli uvrstil Spodnjo Savinjsko dolino na zemljevid slovenskega socialnega realizma, ki se je uveljavil v tridesetih letih 20. stoletja. Pisal je kmečko prozo, v kateri je kmeta prikazal s socialno-psihološkega vidika in poudarjal njegovo regionalno pripadnost ([KAČ, Janko | Obrazi slovenskih pokrajin](#)).

⁸ Breda Pogorelec (1928–2006), slovenska jezikoslovka in slovenistka. Zaposlena je bila na Oddelku za slovanske jezike in književnosti na Filozofski fakulteti v Ljubljani ([Breda Pogorelec - Wikipedija, prosta enciklopedija \(wikipedia.org\)](#)).

*Slika 21: Profesorica Božena Orožen z dijaki na srednji šoli
v Brežicah*

(Vir: osebni arhiv Božene Orožen)

*Slika 22: Profesorica Božena Orožen z
dijakinjama*

(Vir: osebni arhiv Božene Orožen)

*Slika 23: Profesorica Božena Orožen z dijaki
(Vir: osebni arhiv Božene Orožen)*

6 DOŽIVLJANJE DRUGE SVETOVNE VOJNE

Vojna je na družino Božene Orožen usodno vplivala že leta 1941. Zaznamovala je vsakega izmed njih, življenje, kot so ga živeli do takrat, ni bilo več mogoče.

Oče Janko je moral leta 1941 oditi na orožne vaje, Božena pa se je z mamo Sabino zatekla najprej k sorodnikom, nato pa v očetovo rojstno vas Turje, kjer se jima je pridružil tudi oče. Starši so se pozneje vrnili v Celje, hčer pa pustili pri sorodnikih v Radečah. Očeta so meseca maja zaprli.

1. junija 1941 je stari ata vnukinjo odpeljal nazaj v Celje, saj se je začel pouk v nemški šoli. Tega obdobja se spominja z grenkobo, saj so v šoli vsi govorili le nemško, pa čeprav so nekateri znali tudi slovensko. Veliko so prepevali nemške pesmi.

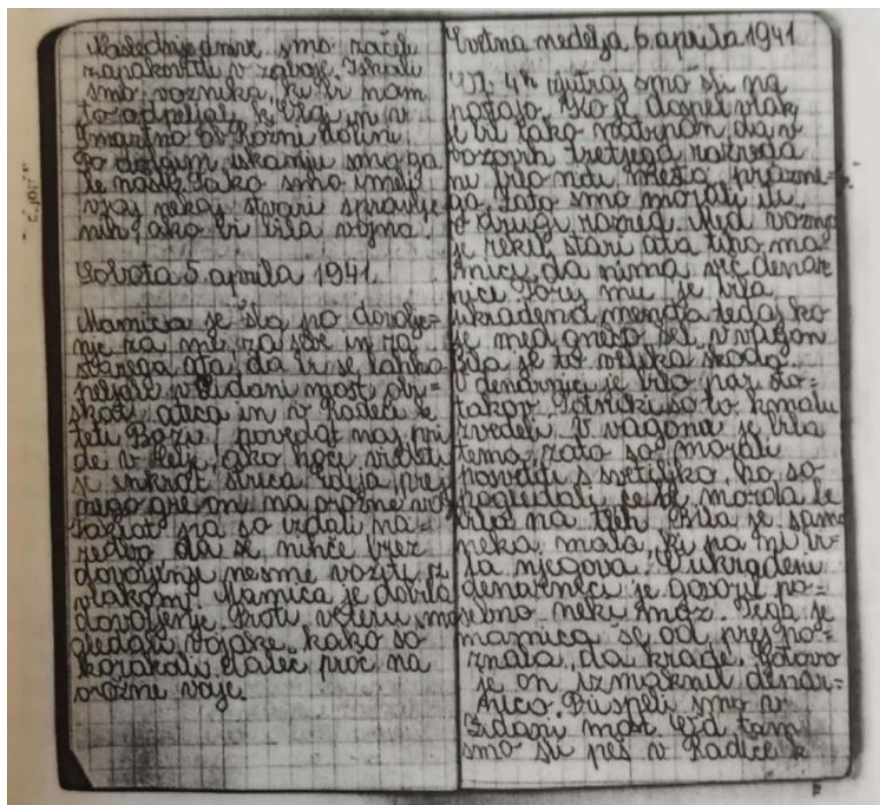
V šolo je hodila le dvanajst dni, saj so jih že 12. junija Nemci odpeljali. Prišli so sredi noči in njena družina je imela le uro časa, da so si pripravili najnujnejše stvari za na pot. Takrat je pri njih stanoval tudi dedek, ki je bil ob prihodu Nemcev v sobi s še enim izhodom na stopnišče. Ker se je izmuznil skozi ta izhod, ga niso odpeljali. Pozneje je skozi ta izhod prišel tudi stric in tako rešil bogato zbirko bratovih oziroma očetovih knjig. Pretihotapil jih je v Jankovo rojstno hišo v Turju in jih skril nad svinjakom. Te knjige so veliko let pozneje še bogatile knjižnico Božene Orožen, čeprav so bile nekatere načete zaradi miši, nekatere pa so se sicer lepo ohranile.

Takole se Božena spominja usodnega dne, četrтка, 12. julija 1941:

»Zjutraj ob pol šestih je pri nas pozvonilo. Prišel je vojak s puško. Mamica je takoj vedela, da je prišel zato, da bi nas odpeljal. Čeprav nismo nič naredili, ampak samo zato, ker smo bili zavedni Slovenci. V eni uri je rekel vojak, da moramo biti gotove. Jaz sem vstala. Ležala sem vso noč oblečena. Imela sem več oblek na sebi. Nisem se nič jokala. Stari ata je prišel. On je spal pri nas v tretji sobi. Ta soba ima še en izhod na hodnik. Šel je skozi ta hodnik in prišel k nam v predsobo. Izgledalo je, kakor da on ni spal pri nas, nego, da je prišel s ceste. Vojak mu je rekel, da mora takoj oditi, sicer bo moral tudi on z nami v Srbijo. Tedaj sem se prvič in zadnjič v tem dnevu zajokala. Služkinja je skuhala kavo. Jaz sem odšla k Marčič se poslovit. Mamica pa je morala odgovarjati na vprašanja, ki so bila na listi, ki jo je imel vojak ... « (Jerovšek, 1999, str. 13)

Ko je morala šolanje leta 1941 prekiniti zaradi nevarnosti vojne, je začela pisati dnevnik z naslovom *Viharni dnevi moje mladosti*. Nastajal je vse od 27. marca do 18. junija 1941. V njem je opisala dogodke od dneva, ko je kralj Peter prevzel vlado, zaključila pa ga je s prihodom v Paraćin.⁹

⁹ Paraćin je mesto v Srbiji, ki je središče istoimenske občine; slednja pa je del Pomoravskega upravnega okraja ([Paraćin - Wikipedija, prosta enciklopedija \(wikipedia.org\)](https://sl.wikipedia.org/wiki/Paraćin)).

Slika 24: Stran dnevnika Viharni dnevi moje mladosti
Vir: (Jerovšek, 1999, str. 12)

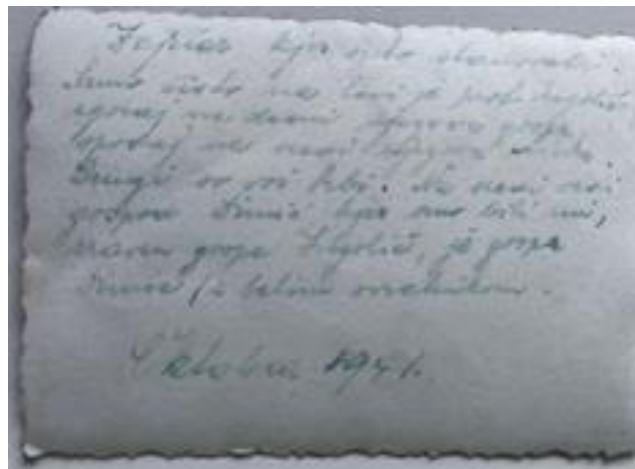
Mamo in hčer so odpeljali najprej v Maribor, kjer so se jim pridružili zaporniki, ki so bili pri kapucinih. Med njimi je bil tudi oče. Nato so jih iz Maribora odpeljali v Paračín, kjer so jih naselili po praznih lokalih, spati pa so morali kar na slami. Tam so preživeli dva meseca. Tamkajšnji domačini so bili zelo prijazni, bili so jim naklonjeni in so se zanje zavzeli, Boženo so predstavili tudi drugim otrokom, s katerimi se je lahko igrala.

Po dveh mesecih so jih prestavili v Zaječar, kjer so stanovali pri upokojenem ravnatelju, ki je poučeval tudi matematiko. Družini je odstopil sobo, kar je bilo zares plemenito od njega. V Zaječarju sta bila tudi pisatelj Anton Ingolič z družino in mladinska pesnica Meta Rainer¹⁰.

¹⁰ Meta Rainer (1904–1995), slovenska mladinska pisateljica in prevajalka. Njene pesmi so po vsebini in izrazu tradicionalne: pogosti so motivi otrok v družinskem krogu oziroma šoli. Za njene mladinske pesmi sta značilna predvsem humor in igrivost ter posredna vzgojnost. Nekaj naslovov: *Mihaha, Fičfirič, Zajček skakalček ...* ([Meta Rainer - Wikipedija, prosta enciklopedija \(wikipedia.org\)](https://sl.wikipedia.org/wiki/Meta_Rainer)).

Slika 25: Fotografija iz Zaječarja
(Vir: osebni arhiv Božene Orožen)

Slika 26: Opis fotografije iz Zaječarja
(Vir: osebni arhiv Božene Orožen)

Leta 1941 so se sami odpravili v Beograd. Oče je upal na delovno mesto v Užicah, a ga ni dobil, zato so ga začasno upokojili. Najprej so se zatekli v prosvetni dom pri katoliški cerkvi na Banovem Brdu, sčasoma pa so dobili svoje stanovanje. Tam so ostali do vrnitve v Slovenijo, z izjemo obdobja, ko je bil Beograd bombardiran in so se morali ponovno zateči na Banovo Brdo. 20. oktobra 1941 so bili še z več družinami namenjeni v Bolgarijo, saj naj bi tam organizirali srbsko gimnazijo. A ko so preverjali sezname, Orožnovi niso bili zapisani. Zato so se še z istim vlakom vrnil v Srbijo. Oče se je ponovno zaposlil na Ministrstvu za zunanje zadeve in na vojni akademiji, kjer je predaval ruščino.

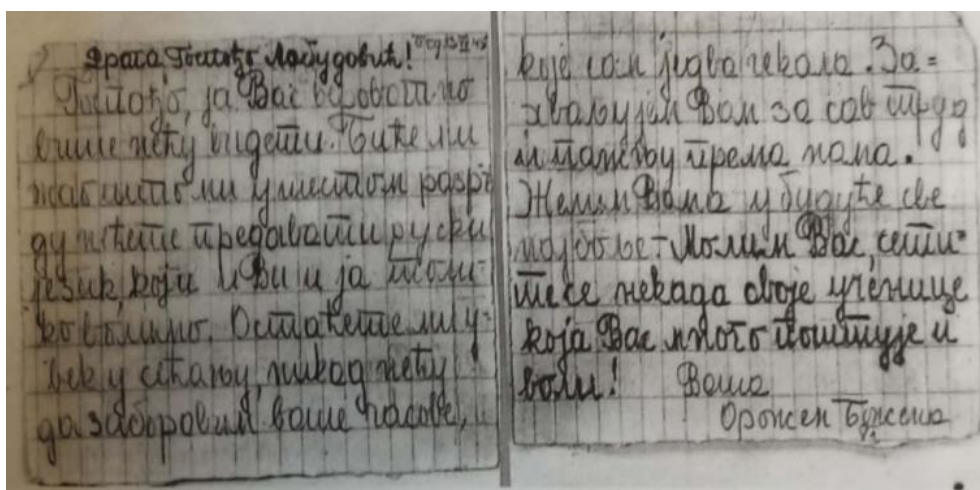

Slika 27: Fotografija z mamo na travniku na Banovem Brdu spomladi 1944

(Vir: osebni arhiv Božene Orožen)

V Beogradu se je zaposlila tudi mama, zato je gospodinjska dela delno prevzela hčer. V tem obdobju se je naučila kuhati. Še vedno pa je rada brala; celo med bombnimi napadi, ko so bežali v zaklonišče, je vedno vzela s seboj aktovko s knjigami in odejo. Skrbno je vodila tudi svoj seznam prebranih knjig, ki jih je prebrala v Srbiji. Največ je prebiral Jurčičeva dela in dela Karla Maya, navdušila jo je tudi knjiga *V džungli belega slona*, *Doživljaji in vtisi s pohodov po notranjosti Zapadne Indije* avtorja Ferda Lupša, pa knjige za samovzgojo, npr. *Njena pomlad* – bila ji je tako zelo všeč, da jo je v celoti prepisala. Avtorja knjige se danes sicer ne spomni.

V Beogradu se je sama začela učiti ruščino, saj je bilo v mestu precej ruskih izseljencev. Božena je spoznala tudi neko deklico iz mesta. Pouk ruščine so imeli v šoli, profesorico ruskega jezika je imela zelo rada, po končanem pouku ji je celo napisala pismo. V knjigarni Antikvariat, kjer so prodajali tudi ruske knjige in učbenike izpred revolucije, jih je nekaj kupila.

Slika 28: Pismo profesorici ruščine

(Vir: Jerovšek, 1999, str. 19)

Ker so bili starši v Beogradu zaposleni, se je sama s posebnim dovoljenjem vrnila v Slovenijo. Peljala se je s tovornjakom, pot pa je trajala kar tri dni. 20. julija je izstopila na Hudinji v Celju, kjer je živel njen stari ata. Septembra se je vrnila tudi mama.

Čeprav je v izgnanstvu preživela le štiri leta, so jo ta leta precej zaznamovala. To je bil namreč čas njenega odraščanja; dozorevanje iz deklice v žensko. Najverjetneje so se prav takrat izoblikovali njen močni značaj, volja in ljubezen do domače besede ter domovine, kulture, umetnosti, jezikov ...

7 POKLICNO DELOVANJE NA I. GIMNAZIJI V CELJU

Božena Orožen je poučevala pouk slovenščine in ruščine na I. gimnaziji v Celju (takrat imenovani osemletna gimnazija, 1959/1960 pa je bil prehod v štirirazredno gimnazijo) od jeseni leta 1956, pod vodstvom takratnega ravnatelja Tineta Orla (Grdina, 2010, str. 128). Na začetku zaposlitvenega obdobja je opravila tudi strokovni izpit (napisala je metodično nalogo *Protestantizem v srednji šoli*, v kateri je pisala o pomenu profesorjeve razlage in dijakove interpretacije prebranega protestantskega dela). V šolskem letu 1958/1959 se je kot štipendistka izpopolnjevala v Pragi. Ukvarjala se je predvsem s češko-slovenskimi literarnimi stiki v preteklosti. Po vrnitvi je znova poučevala na celjski gimnaziji.

Leta 1983, ko so uvedli usmerjeno izobraževanje, jo je direktor knjižnice Celje, Dane Debič, povabil k delu v knjižnici. Ker je imela delo v razredu neizmerno rada, je bila odločitev zelo težka. Z uvedbo usmerjenega izobraževanja se je delavnost dijakov občutno zmanjšala, učni načrti so upadli, kar je povzročilo razočaranje profesorjev. Dijaki so imeli manj motivacije in zato slabši šolski uspeh. To nazadovanje pri pouku je pretehtalo in na koncu se je odločila, da sprejme ponujeno delo v knjižnici. Ker pa je takrat poučevala en oddelek četrtega letnika, je delo končala ob koncu šolskega leta. S ponosom pove, da je bila zadnja ocena, ki jo je dala na maturi, odlična.

Leta 1983 se je predčasno upokojila oziroma zapustila svoje pedagoško poslanstvo. Ob upokojitvi ji je sodelavka in kolegica, s katero sta se spoznali že med študijem, profesorica matematike Nika Šilc, predala spodbudno popotnico, v kateri jo je pohvalila kot vsestransko žensko.

»Težko je najti v človeku tako skladnost znanstvenice in praktične delavke v šoli, kot je to pri tebi, Božena. Prav zato si se lahko tako hitro in uspešno vključila v svoje novo delo v študijski knjižnici. Tvoja prisrčna marljivost čebelice ti najbrž pri tem najbolj pomaga. Nikoli ne bomo pozabili tvojih strokovno brezhibnih razlag, ki so prihajale prav iz duše. ... Odlikuje te, draga Boženka, ljubezen do materinščine in do vseh slovanskih jezikov. Resnično se užalostiš, če slišiš kak germanizem ali spakedranko. Osebno se ti moram opravičiti. Ko mi je nekoč zletela iz ust spakedrana beseda in sem zagledala v tvojih očeh resnično trpeč izraz, sem sklenila, da bom vsaj v tvoji prisotnosti govorila čisto slovenščino. ...« (Jerovšek, 1999, str. 27)

7.1 POSLANSTVO PROFESORICE

Profesorica se svojega poklica spominja tako z lepimi spomin kot tudi malo manj lepimi. Pred prihodom na celjsko gimnazijo je poučevala na šoli v Brežicah. Na začetku je občutila veliko razliko med celjskimi dijaki in učenci v Brežicah, a se je kmalu privadila. Včasih je doživljala tudi trenutke potrtosti, obupa, saj se ji je zdelo, da ni dovolj uspešna in da so se njena pričakovanja izjalovila. Seveda je tudi to minilo in danes je številnim dijakom ostala v spominu kot vzorna in nepozabna profesorica, po strokovni ter človeški plati (Hrastnik, 2014, str. 5).

Že od otroštva si je želela postati učiteljica, zase si nikoli ni predstavljala drugega poklica (Hrastnik, 2014, str. 5).

Na celjski gimnaziji je hitro zaslovela kot odlična profesorica, ki je bila v svoje delo pravzaprav zaljubljena. Bila mu je predana in ga je jemala zelo resno. Svojim dijakom je hotela dati le najboljše. Delo v šoli si še vedno predstavlja kot izlete na visoke gore, kjer lahko dosežeš visoke vzpone, a tudi hude padce (Jerovšek, 1999, str. 28).

7.2 POUK SLOVENŠČINE

Pri poučevanju slovenskega jezika se je vedno trudila po svojih najboljših močeh jezik predstaviti kot nekaj pomembnega in vseprisotnega. Zdelo se ji je pomembno, da bi dijakom ostal pravilen in spoštljiv odnos do jezika in literature, ne glede na študij, ki si ga bodo izbrali. Zato so ji nekateri sprejemali kot zahtevno in gorečo profesorico, tudi nečak Zore Tavčar,¹¹ ki je leta 1991 z Boženo Orožen opravila intervju.

Profesorica Božena Orožen je vedno znala pokazati veselje nad znanjem dijakov, a tudi nejevoljo in žalost nad neznanjem. Zagotovo se jih je prijelo njeno navdušenje in strast do slovenščine; dokaz za to so njeni nekdanji uspešni dijaki, ki so danes priznani slavisti, npr.: Majda Potrata, nekdanja profesorica v Mariboru in poslanka Državnega zbora, Niko Jež, polonist na Filozofski fakulteti v Ljubljani, Darja Poglajen, dolgoletna, zdaj upokojena profesorica ruščine in slovenščine na Gimnaziji Celje – Center. Gospa Božena zaradi svoje skromnosti seveda ne prizna, da bi njeno delo pripomoglo k njihovem uspehu (Tavčar, 1991, str. 248).

Med službovanjem si je zelo želela napisati nekaj o področju dela – metodiki poučevanja. V članku *Protestantska književnost v srednji šoli* je razmišljala takole: »Kako naj bi danes v srednji šoli predavali najstarejšo književnost, ni samo strokovno, ampak tudi metodično vprašanje. Na kakovost pouka je treba paziti zlasti zato, ker ta književnost nima estetske vrednosti. Pouk je pa vendarle treba urediti tako, da nudi učencem čim več pozitivnega.« (Orožen, 1959, str. 137) Poudarila je, da mora biti slika, ki jo dobi učenec v gimnaziji, jasna, manj pa podrobna (biografsko in bibliografsko). Vseeno pa mora ostati živa, prav zato, da bi njene obrise ohranili še v poznejših letih. Članek je bil objavljen v reviji *Jezik in slovstvo*.

Med njenim poučevanjem je nastal tudi članek *Slovenščina na srednji šoli po letu 1848*. Leta 1849, ko je bila uvedena splošna reforma šolstva in s tem razdelitev gimnazije na nižjo in višjo, hkrati so uvedli maturo in spremembo učnega načrta v korist realnim predmetom, je bila prvič v programu upoštevana materinščina kot predmet. Poudarjeno je predvsem to, da ni pomembna le jezikovna izobrazba, temveč tudi oblikovanje duha in značaja. Učni načrt je imel kar nekaj pomanjkljivosti:

»Učni načrt, ki je sicer v pouku slovenščine pomenil napredek, četudi neznamen v primerjavi s prošnjami in zahtevami po poslovenjenju celotnega pouka, je prav zaradi pridržkov odmeril slovenščini le kaj skromno mesto. Skoraj gotovo je, da tam, kjer govori o pouku materinščine nasploh, ne misli na slovenščino, ampak na druge slovanske jezike v Avstriji, menda zlasti na bolj razvito češčino. S pridržki pa je v najboljšem primeru omejil pouk slovenščine na dve

¹¹ Zora Tavčar je bila tržaška profesorica, ki se je dolga leta ukvarjala tako z literaturo kot s publicistiko, največ v zamejskem prostoru (Tavčar, 1991, str. 6).

tedenski uri. Razen tega so bila podrobna navodila o učni snovi tako skopa, da je bilo zelo odvisno pač od profesorja, koliko bo s skromnimi pomagali, ki jih je utegnil imeti, poleg slovnice obravnaval še domače slovstvo.» (Orožen, 1959, str. 216)

Profesorice Božene Orožen se iz svojih dijaških let spominja Marjan Marinšek, znani slovenski zbiratelj, pravnik, pisatelj in kulturnik. Imel je tudi predavanja na Univerzi za III. življenjsko obdobje, med njimi tudi leta 1997/1998 z naslovom *S poti po Braziliji*.

O svojih dijaških letih na celjski gimnaziji je leta 1996 izdal knjigo (zbirko spominov) z naslovom *Na celjski gimnaziji zvoni*. Vključuje pet avtorju ljubih spominov. So nekakšen dokument časa, popis preteklosti, srednješolske zgodovine, saj pričajo, kako je delovala in izgledala gimnazija v šestdesetih letih dvajsetega stoletja.

V zadnjem delu knjige pa se znajde tudi spomin o pouku slovenščine pri profesorici Orožen, takrat še zelo mladi in morda ne tako izkušeni, a vseeno nepozabni profesorici. Komaj je dodobra prišla s fakultete, zato je bila zelo zagnana in predana svojemu poklicu. Po avtorjevih besedah je že takrat na dijakih preizkušala svoje pedagoške sposobnosti in jim vlivala ljubezen do slovenskega jezika, zlasti književnosti.

Prav zaradi svoje nadarjenosti izražanja in pripovedovanja se je je prijel vzdevek Ifigenija. Ko so na gimnaziji obravnavali Goetheja in njegovo dramo *Ifigenija na Tavridi*, je dijakom iz grške mitologije tako čustveno ponazorila zgodbo o svečenici Ifigeniji (oče Agamemnon jo je hotel žrtvovati boginji Artemidi, ki vojski ni dovolila odpluti nad Trojo), da je eden izmed dijakov, bleknil dovolj glasno, da ga je slišala: »*Ta pa je prava Ifigenija!*« Ta vzdevek je ostal za zmeraj (Marinšek, 1996, str. 109).

Profesorica je imela rada red in disciplino. Želela je, da se dijaki pridno učijo in se v šoli lepo obnašajo. Spodbujala je tudi dijake, ki jim slovenščina ni najbolj ležala. Vedno je poudarjala pomen izobrazbe. Dijaki so opazili njeno vnemo in prizadevnost, zato so jo spoštovali.

Slika 29: Profesorica Božena Orožen s 4. h-razredom leta 1974
(Vir: osebni arhiv Božene Orožen)

Dijaki so večkrat potarnali o težkih temah spisov, na primer: *Popolnitev, bodi moj edini vzor* – Kette (s podnaslovom *Misli o vzgoji samega sebe*) in *Življenjska tragika kralja Ojdipa*.

Profesorico je po odhodu na študijski dopust leta 1958 zamenjal profesor France Sirk (Marinšek, 1996, str. 110).

Za ponazoritev pedagoškega dela profesorice Božene Orožen v nadaljevanju dodajam, katere razrede je poučevala v nekaterih šolskih letih (1959/1960, 1960/1961) in nekaj primerov naslovov šolskih nalog, ki jih je dajala za pisanje.

Ko se je leto pozneje vrnila v Celje, je v šolskem letu 1959/1960 poučevala slovenski jezik s književnostjo v štirih oddelkih: 2. a (4 ure na teden), 2. b (4 ure na teden), 3. a (5 ur na teden), 4. a (5 ur na teden). Poleg tega je leta 1962/1963 začela poučevati tudi ruski jezik s književnostjo.

Pri pouku slovenščine je v šolskem letu 1959/1960 dijakom razdelila navodila za šolske naloge z naslovi:

2. a:

- *Kralj Ojdip v atenskem gledališču/Po Jurčičevi deželici* (vtisi z ekskurzije)
- *Gledališče, kino in jaz/Pri tekmi* (dramski prizor)
- *Takega prijatelja si želim/Naši razredni problemi/Kako si predstavljam svojo prihodnost*
- *Delo slovenskih protestantov* (sinteza)/ *Vfem Slovenzom...* (Trubar piše prvo slovensko knjigo)
- *Moji pogledi na šport/Oseba iz dramskega dela*

2. b:

- *Lik kralja Ojdipa/Po Jurčičevi deželici* (vtisi z ekskurzije)
- *Prijatelj – to je beseda vseh besed/V glavnem odmoru* (dramski prizor)
- *To sem pa jaz .../Gledališče, kino in jaz/Ali je pri nas vse v redu?* (razredni problemi)
- *Kako si predstavljam Primoža Trubarja* (literarni portret)/*Dalmatinova skrb za Biblijo/Jezik in črkopis naših protestantov*
- *Moj domači kraj – nekoč in danes/Moji pogledi na šport*

3. a:

- *Ljudje med seboj* (razmišljanje)/*Neodposlano pismo*
- *Iz srca svoje so kali pognale* (Prešernova ljubezenska lirika)/*Prešernova domovinska pesem/Prešernov pogled na sodobno ljubljansko družbo*
- *Iščem odgovor.../Očetje in sinovi/Kaj sodim o filmu Ples mladosti?*
- *Vstala je narava ter se giblje živa* (priroda v Jenkovi pesmi)/*Začetki slovenske literarne kritike/Razmišljanje o realistični mojstrovini*
- *Moji pogledi na slikarstvo/Spodnja Savinjska dolina – prirodna slika in gospodarski pomen/V brigado pojdem*

4. a:

- *Lik slovenskega izobraženca/»Popolnitev, bodi moj edini vzor!«* – Kette (misli o vzgoji samega sebe)
- *Kette in Murn (primerjava)/Mati v Cankarjevem življenju in delu/Cankarjevi junaki kot borci za pravičnejše življenje*
- *Današnja podoba slovenske vasi/lz preteklosti in sedanjosti domačega kraja/Pomen umetnosti v sodobnem življenju*
- *Kraški svet Srečka Kosovela/Pot k človeku* (Seliškarjeva in Klopčičeva socialna pesem)
- *Najlepše strani iz naše literarne preteklosti/Gospodarstvo in turizem v Savinjski dolini/Razvoj domačega kraja v povojni graditvi* (Silvester, 1960, str. 46).

Glede na zapisane naslove lahko sklepam, da je profesorica dijakom dala možnost izbire, saj ni nikoli naveden samo en naslov. Ugotovila sem tudi, da so dijaki včasih pisali več spisov v primerjavi z danes. Sodobni učni načrt za poučevanje slovenščine v gimnaziji namreč predvideva, da dijaki v vsakem letniku odpišemo za oceno dva spisa oziroma eseja. Seveda pa jih nekaj napišemo tudi doma za vajo. Tematsko so naslovi zelo raznoliki, največ je literarno obarvanih, nekaj pa je tudi takšnih, pri katerih so dijaki lahko predstavili osebne interese ali razmišljali o sebi in širši skupnosti.

V šolskem letu 1960/1961 je profesorica Božena Orožen slovenski jezik poučevala v petih oddelkih, razredničarka pa je postala 1. c-razredu. Tega leta se je tudi udeležila slavističnega predavanja v Piranu in ga nato drugim profesorjem – sodelavcem predstavila v šoli (*»Vtisi s slavističnega zborovanja v Piranu«*). Tega leta je tudi organizirala in vodila dve ekskurziji:

- Slavistična ekskurzija 3. f na Gorenjsko: Lesce–Begunje–Doslovče–Vrba–Žirovnica (21. aprila)
- Slavistična ekskurzija 3. a na Gorenjsko: Škofja Loka–Visoko–Poljane (12. maja)

Večinoma je poučevala slovenščino, v šolskem letu 1962/1963 pa je poleg šestih razredov, v katerih je poučevala slovenščino, začela učiti še v dveh razredih ruščino (Silvester, 1960, str. 47).

7.3 POUK RUŠČINE

V šolskem letu 1962/1963 se je v predmetniku znova pojavila ruščina, ki so jo na osemletni gimnaziji zadnjič poučevali v letu 1952/1953. Tokrat je bila drugi tuji jezik ob prevladujoči francoščini. Poleg Božene so jo poučevali tudi Matej Rode (vodilni rusist na šoli), Radmila Tratnik (rusistka z beograjske univerze) in Ivana Povše Baloh.

Božena Orožen je, razen v letu 1972/1973, poučevala en oddelek (ruščina je bila njihov drugi tuji jezik) od 1962/1963 do 1981/1982. Dijake, ki so se za ruski jezik zanimali, je vključila v ruski krožek, v katerem so poglobljali znanje tega slovanskega jezika. Pripravljali so razne recitale ruskih pesnikov in dramatizacije. Sposobnejše dijake je uspešno pripravila na tekmovanja iz ruskega jezika; dobljeni rezultati so ji bili v velik ponos. Z znanjem ruščine je sodelovala tudi pri pisanju rusko-slovenskega slovarja (Grdina, 2010, str. 150).

V reviji *Jezik in slovstvo* je bila leta 1993 objavljena njena ocena in poročilo z naslovom *Ruski jezik na maturi*, v katerem je podala svoje mnenje o *Predmetnem izpitnem katalogu za maturo* (ruski jezik). Predlagala je nekaj popravkov in dopolnitev: za samokontrolo bi morale biti na koncu kataloga podane rešitve, pretežka vprašanja ob odlomku iz literarnega dela Dostojevskega in odgovori morajo biti omejeni na izključno eno pravilno rešitev. Katalog je tudi pohvalila: »Čeprav bo priročnik še nekaj časa čakal na »uporabnike« dijake, pa je tudi že zdaj čisto praktično uporaben: lahko je dober kašipot študentom slavistike, ki se zaradi srednješolske jezikovne politike ruščine začenjajo učiti šele na fakulteti, pa tudi nekakšen spremljevalec diplomiranim slavistom, da si osvežijo znanje.« (Orožen, 1993/94, str. 1)

Med službovanjem na I. gimnaziji v Celju je veliko sodelovala tudi pri celjski podružnici Slavističnega društva.

7.4 ORGANIZIRANJE EKSKURZIJ

Profesorica pa se ni zadovoljila le z delom v razredu. Priprava, organiziranje in predstavitvev ekskurzij je bilo njeno poslanstvo. V tem delu je uživala tako ona kot tudi dijaki oziroma poslušalci, ki so od nje prejeli skrbno izbrane podatke. Znanje je znala predati na najzanimivejše načine in tako pritegniti poslušalce za določene tematike.

S pripravo ekskurzij je začela hkrati s poučevanjem. Najprej na šoli v Brežicah, nato je nadaljevala na I. gimnaziji v Celju, pozneje pa je organizirala tudi več izletov v sklopu Univerze za III. življenjsko obdobje v Celju. Izvedla je številna vodenja raznovrstnih skupin po dobro poznanem rojstnem mestu. Znala je zelo zavzeto, živo in predano razlagati o določeni temi. Rada se je razgovorila ob morebitnih vprašanjih slušateljev.

Nekdanja celjska dijakinja se je v začetnih poklicnih letih seznanila z objavljanim člankov, zlasti v reviji *Jezik in slovstvo*, pa tudi v *Celjskem zborniku* in *Novem tedniku*, v katerih se je ukvarjala predvsem s pripravo šolskih ekskurzij. Veliko umetnostnozgodovinskih izletov Slavističnega društva Celje, v katerih je sodelovala, je bilo pohvaljenih v časopisih, kot sta *Novi tednik* in *Celjan*.

Poročilo enega izmed izletov je bilo leta 1977 objavljeno v *Novem tedniku*. Dijaki so se odpravili v Celjsko zaledje, in sicer v Gornji Grad in Radmirje. Božena Orožen je orisala odsev pokrajine in njene zgodovine v slovenskem leposlovju, sodelovala sta tudi domačin Jože Tratnik in umetnostna zgodovinarica Anka Aškerc (Orožen, 1977, str. 8).

V *Našem tedniku*, izdanem leta 1979, je bil objavljen prispevek »*Mladi iz Celja spoznali južno Koroško*« o njeni vodeni ekskurziji; tokrat na temo položaja slovenske narodne skupnosti na Koroškem in o problemih zamejskih Slovencev. Karel Smolle, član predsedništva Narodnega sveta, je voditeljici te ekskurzije Boženi Orožen v zahvalo in spomin izročil izvod jubilejne številke *Našega tednika*. Temu izvodu je namenila častno mesto v šolski knjižnici (Orožen, 1979, str. 5).

V nadaljevanju bom naštel nekaj ekskurzij, ki jih je za dijake organizirala v šolskem letu 1959/1960:

- Ekskurzija 2. a in 2. b na Dolenjsko: Polževo–izvir Krke–Muljava–Ivančna Gorica (10. oktober)
- Ekskurzija 4. a na Vrhniko (17. oktober)
- Ekskurzija 3. a na Gorenjsko: Bled–Vrba–Begunje (17. maj)

8 DELOVANJE NA PODROČJU DOMOZNANSTVA

8.1 ZAPOSILITEV V OSREDNJI KNJIŽNICI CELJE

Leta 1983 se je kot vodja oddelka Posebnih zbirk (pozneje preimenovane v Domoznanski oddelok) zaposlila v Osrednji knjižnici Celje (OKC). S svojim raziskovanjem je ustanovo precej zaznamovala. Na tem delovnem mestu je ostala do upokojitve septembra 1991, v sodelovanju pa so ostali še po njej, zaradi ustanovitve Univerze za III. življenjsko obdobje v sklopu OKC¹².

Zaposlitev v knjižnici ji je leta 1983 ponudil takratni ravnatelj knjižnice Dane Debič. V tistem času je še poučevala na I. gimnaziji v Celju, ki pa je bila zaradi uvedbe usmerjenega izobraževanja ukinjena – v stavbi je začela delovati Srednja družboslovna šola Celje. Zaradi tega je po krajšem razmisleku nehala delati kot profesorica in je sprejela službo v knjižnici.

Za delo v knjižničarstvu bi sicer potrebovala nekaj prakse, ki pa je ni imela. Način dela ji je predstavil nekdanji direktor celjske knjižnice Vlado Novak, ki je bil zaradi bolezni premeščen na oddelok Posebne zbirke.¹³ Spominja se, da je začela svoje delovanje v knjižnici meseca februarja, nekaj dni pred slovenskim kulturnim praznikom – Prešernov dan. Takrat naj bi v knjižnico prišli gimnazijski dijaki, zato je zanje pripravila program. Tudi pozneje je še ostajala v stiku z nekdanjo gimnazijo: za dijake je večkrat pripravila razstave, k njej so prihajali po informacije v zvezi z domačimi nalogami in raziskovalnim delom. Zelo vesela je, da jo ravnatelj I. gimnazije v Celju vsako leto povabi na zaključek ob koncu koledarskega leta. To ji veliko pomeni, da se še vedno spomnijo nanjo. Letos se žal tega srečanja ni mogla udeležiti.

Malo pred upokojitvijo leta 1991 je razmišljala o primerjavi obeh poklicev, ki ju je opravljala: *»Po mojem delo v šoli, ki sem ga imela za svoje osnovno opravilo, zahteva, da se po malem usmerjaš na različna področja. Delo v knjižnici pa je prav tako raznoliko in tudi sili človeka v to ter je – vsaj delno – povezano s pedagoškim področjem, npr. prikazi starih tiskov, vodstvo po Celju in priprava razstav so zame najzanimivejši del mojega opravila.«* (Tavčar, 1991, str. 249)

Na oddelku Posebnih zbirk se je ukvarjala predvsem z domoznanstvom širšega celjskega območja. Sem spadajo rokopisi, stari tiski, faksimilirane izdaje, razglednice, fotografije, dela celjskih avtorjev, dela z domoznansko tematiko, kartografsko gradivo, obdelava člankov, razprav, časopisov, imeli so tudi rokopisno zbirko spričeval in spominov. Pred njo še ni bilo posebnega knjižničarja, ki bi se ukvarjal s tem področjem. Bil je le nekdanji direktor knjižnice Vlado Novak, ki se je že kot direktor navduševal za domoznanstvo, med 1976 in do upokojitve 1985 pa sploh delal kot domoznanec. Postavil je knjižnico zbirk, preučeval je stare tiske, a del ni kategoriziral. Božena Orožen je njegovo delo nadaljevala.

Upokojila se je leta 1991, s tem pa njena dejavnost ni zamrla. Še vedno je bila zelo aktivna – organizirala je ekskurzije, na katerih je bila odlična vodnica, zvesto je vodila svoje potovke¹⁴ po

¹² Kratica Osrednje knjižnice Celje.

¹³ Vlado Novak (1916–1994) je po drugi svetovni vojni vodil projekt ustanovitve celjske knjižnice, do leta 1975 je bil njen direktor, upokojil se je leta 1985 ([Kamplet 2023](#)).

¹⁴ Potovka je po SSKJ² nekdanji izraz za žensko, ki hodi iz kraja v kraj ter izpolnjuje naročila. Več o potovkah je napisano v poglavju 8.7.

ožji domovini, še vedno je pisala, pripravljala gradivo za ekskurzije in sodelovala tudi pri pripravi *Slikovnega vodnika po Celjskem območju*.

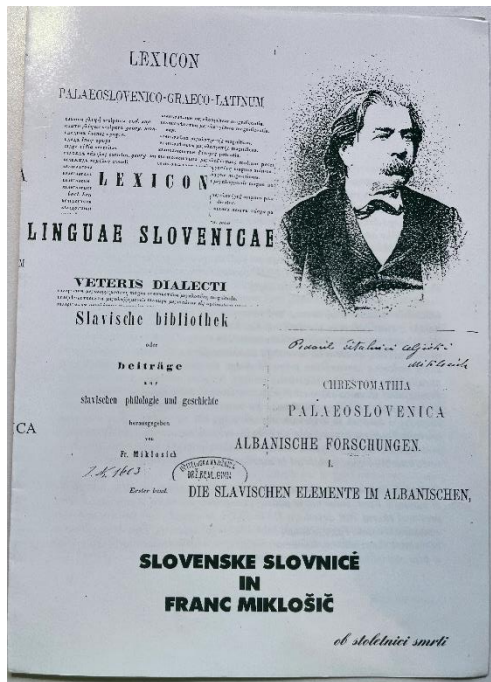
*Slika 30: Božena Orožen na rastišču velikonočnice v bližini Ponikve
(Vir: osebni arhiv Božene Orožen)*

8.1.1 RAZSTAVE MED SLUŽBOVANJEM V OSREDNJI KNJIŽNICI CELJE

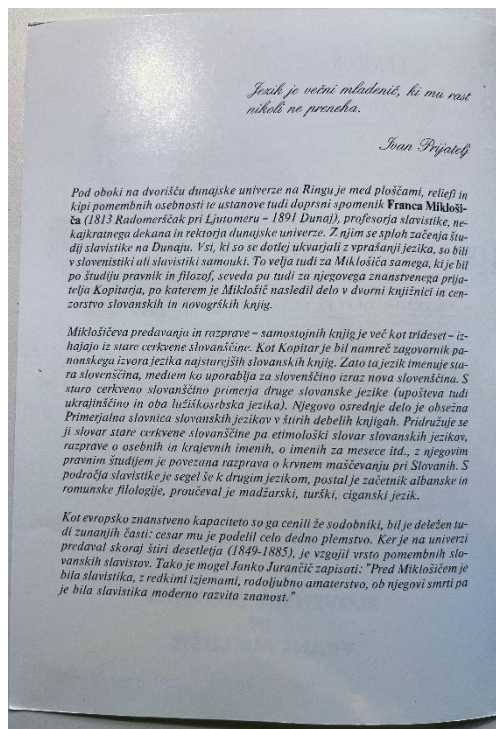
Med delovanjem v OKC je pripravila mnogo razstav. Poleg njih je pod njenim avtorstvom navadno izšla tudi brošura/zloženka, v kateri je na kratko predstavila tematiko (po navadi je bila to kakšna znana osebnost) in z nekaj besedami orisala kulturno ozadje.

Januarja leta 1991 je bila tako izvedena razstava z naslovom *Slovenske slovnice in Franc Miklošič* (ob stoletnici smrti). Zloženko je izdala knjižnica, takrat še imenovana Knjižnica Edvarda Kardelja¹⁵.

¹⁵ Leta 1974 se je Mestna ljudska knjižnica združila s Študijsko knjižnico v Osrednjo knjižnico Celje, ta se je leta 1979 preimenovala v Knjižnico Edvarda Kardelja, spomladi leta 1990 pa se je ponovno in dokončno preimenovala v Osrednjo knjižnico Celje.

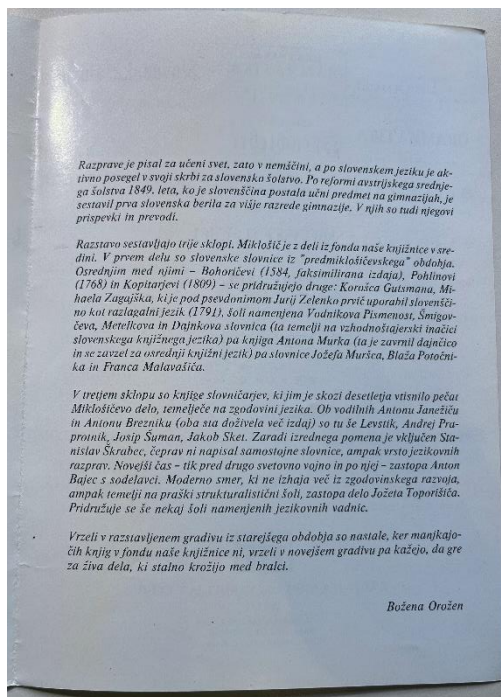

Slika 31: Zložanka Slovenske slovnice in Franc Miklošič (naslovnica)
(Vir: Zbirka drobnih tiskov OKC)

Slika 32: Zložanka Slovenske slovnice in Franc Miklošič (1. stran)
(Vir: Zbirka drobnih tiskov OKC)

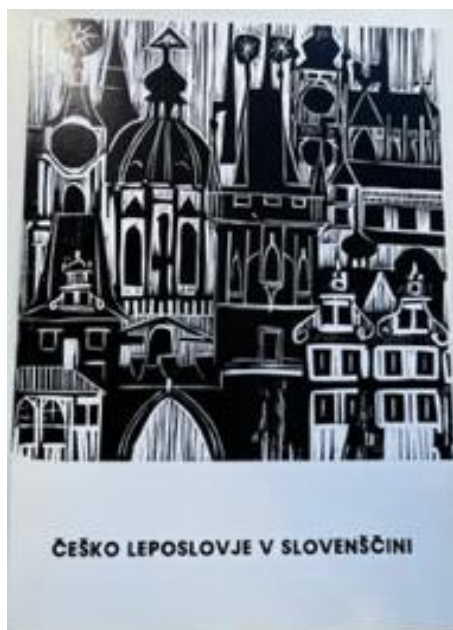

Slika 33: Zloženka Slovenske slovnice in Franc Miklošič (2. stran)

(Vir: Zbirka drobnih tiskov OKC)

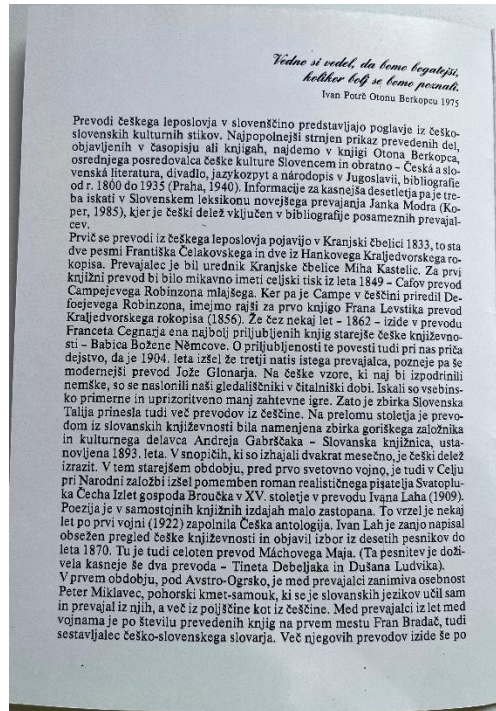
Septembra leta 1991 je izvedla razstavo z naslovom *Češko leposlovje v slovenščini*. V zloženki je orisala zgodovinski čas, dodala pa tudi nagovor Ivana Potrča Otonu Župančiču leta 1975. Besedilo je zaokrožila z odgovorom na dve vprašanji: »Kaj najdemo na razstavi?« in »Česa na razstavi ne iščimo?« Na koncu je dodala tudi verze Milana Kundera, Jana Kollárja, Jana Skácela in Jaroslava Seiferta.

Slika 34: Zloženka Češko leposlovje v slovenščini (naslovnica)

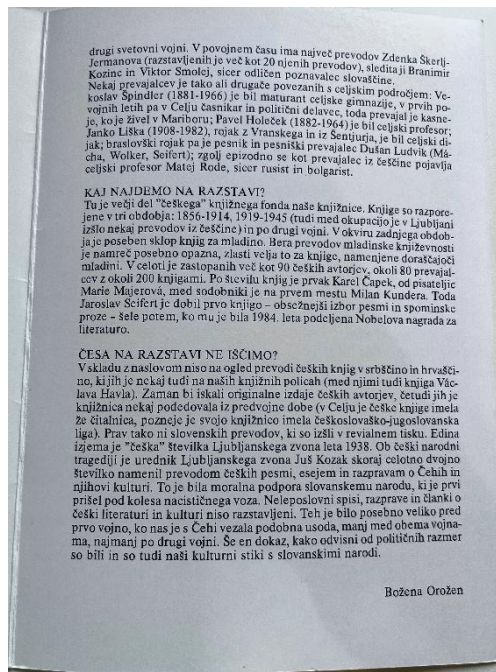
(Vir: Zbirka drobnih tiskov OKC)

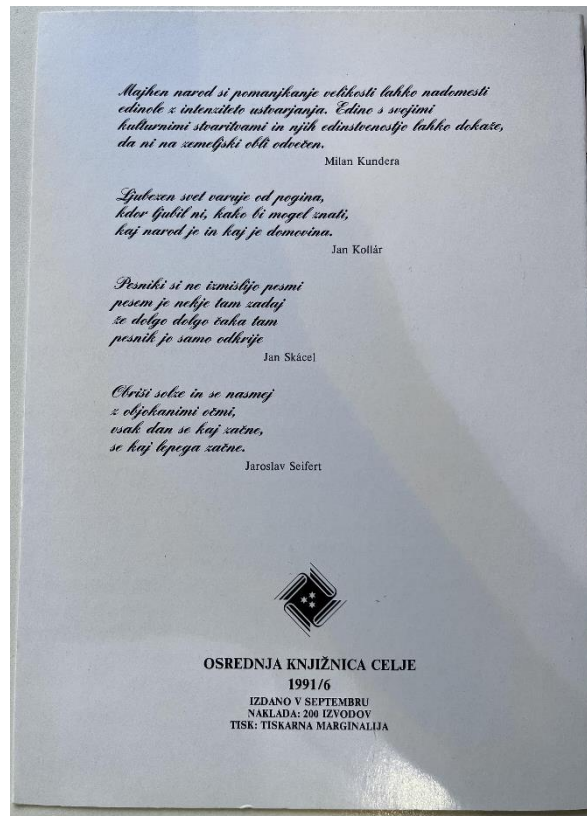
Slika 35: Zloženka Česko leposlovje v slovenščini
(1. stran)

(Vir: Zbirka drobnih tiskov OKC)

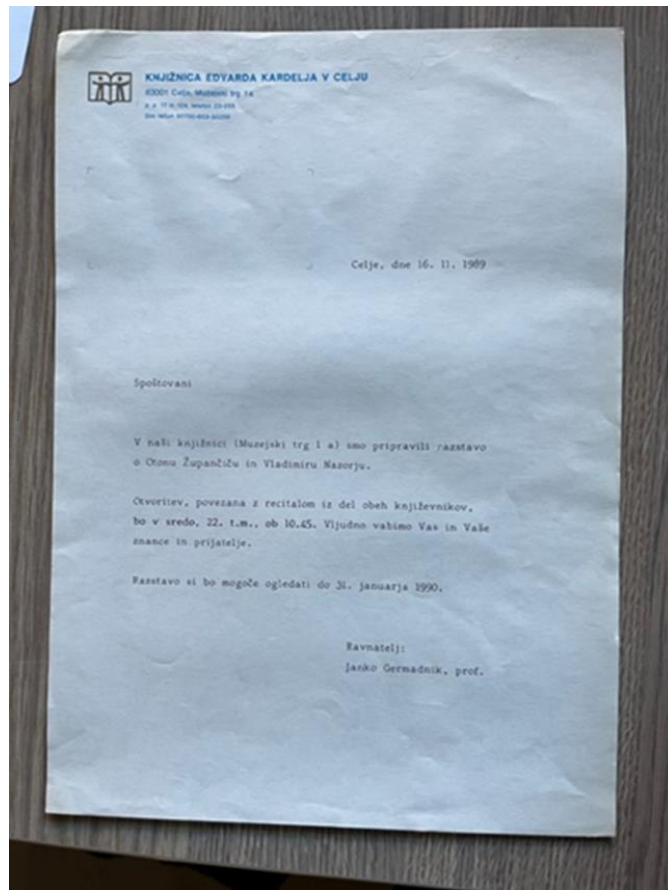

Slika 36: Zloženka Česko leposlovje v slovenščini
(2. stran)

(Vir: Zbirka drobnih tiskov OKC)

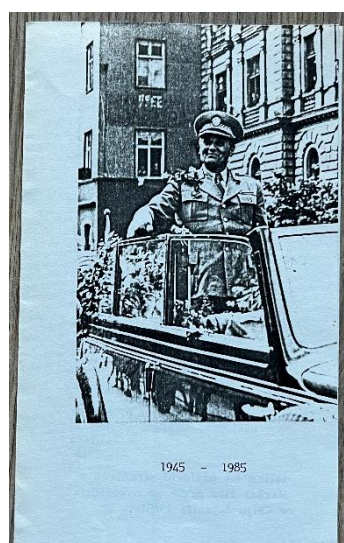

Slika 37: Zloženska Česko leposlovje v slovenščini
(zadnja stran)
(Vir: Zbirka drobnih tiskov OKC)

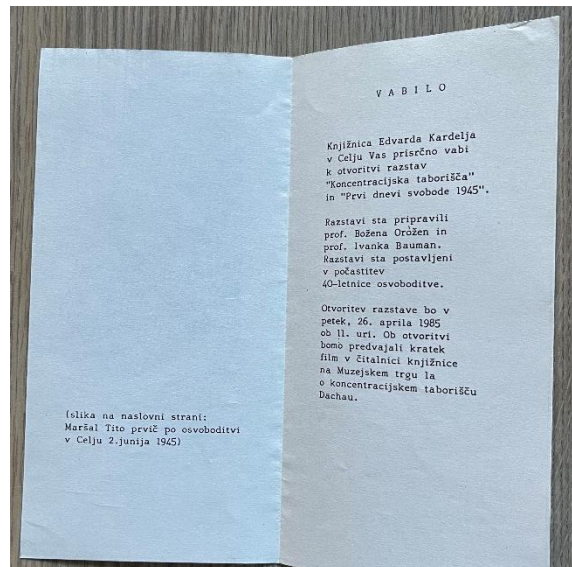

*Slika 38: Razstava o Otonu Župančiču
(Vir: Zbirka drobnih tiskov OKC)*

V sodelovanju z Ivanko Bauman sta leta 1985 izvedli razstavi z naslovom »Koncentracijska taborišča« in »Prvi dnevi svobode 1945« v počastitev 40-letnice osvoboditve.

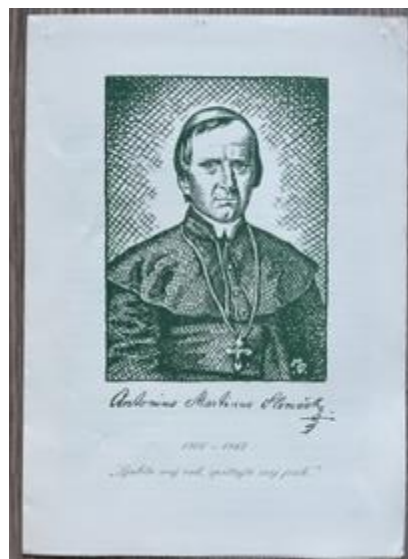

*Slika 39: Naslovnica zloženske
(Vir: Zbirka drobnih tiskov OKC)*

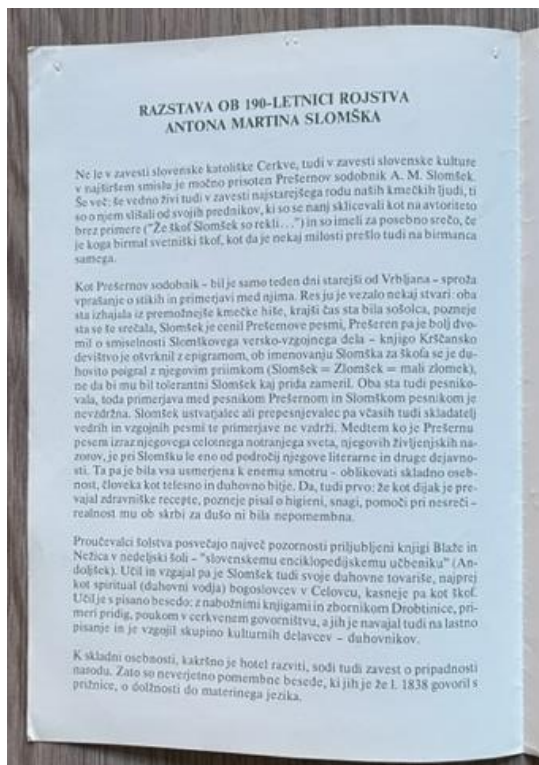
*Slika 40: Besedilo zloženke
(Vir: Zbirka drobnih tiskov OKC)*

Razstava ob 190-letnici rojstva Antona Martina Slomška.

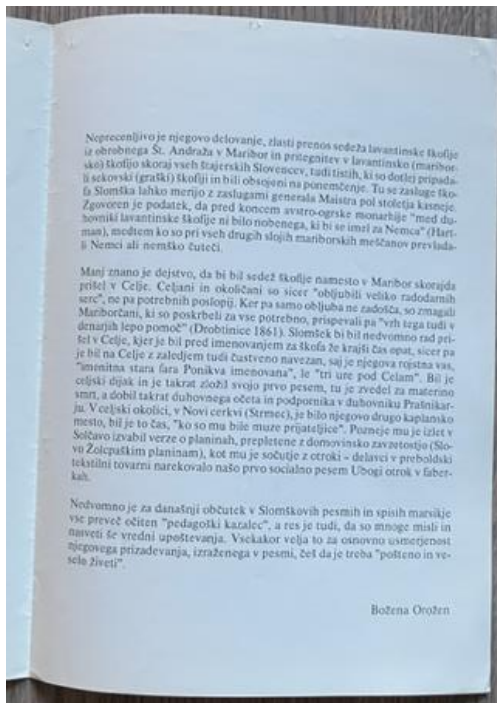

*Slika 41: Naslovnica zloženke razstave ob
190-letnici rojstva Antona Martina
Slomška
(Vir: Zbirka drobnih tiskov OKC)*

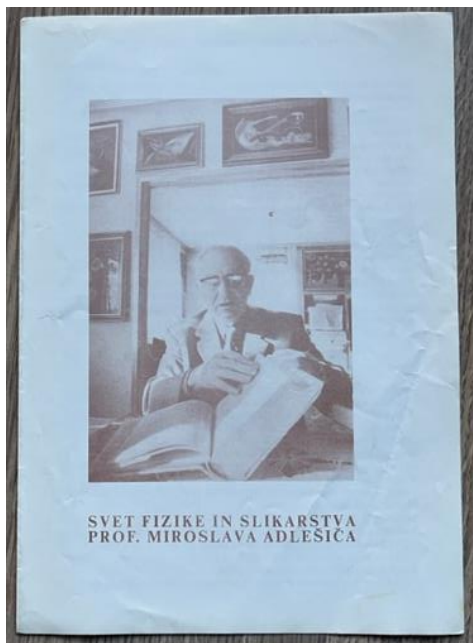

Slika 43: Besedilo zloženke razstave ob 190-letnici rojstva Antona Martina Slomška (1. stran)
(Vir: Zbirka drobnih tiskov OKC)

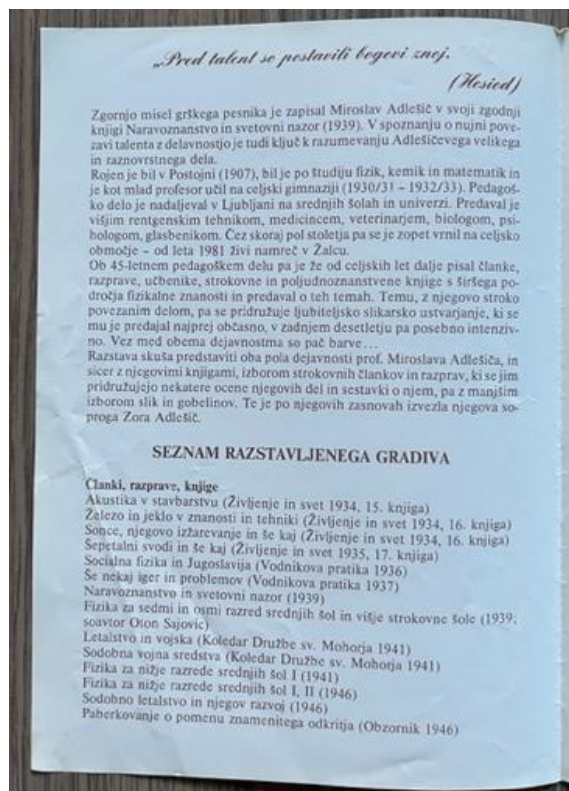

Slika 42: Besedilo zloženke razstave ob 190-letnici rojstva Antona Martina Slomška (2. stran)
(Vir: Zbirka drobnih tiskov OKC)

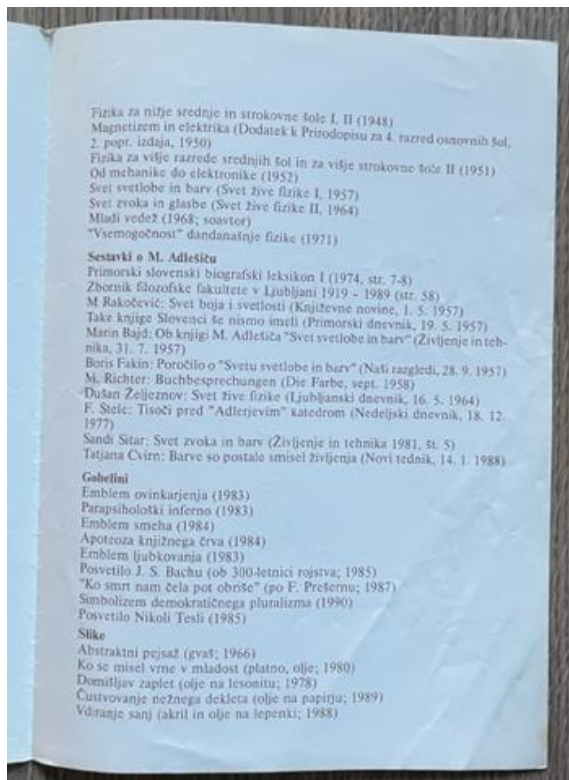
Razstavo z naslovom *Svet fizike in slikarstva prof. Miroslava Adlešiča* sta marca 1990 pripravili Milena Moškon in Božena Orožen.

*Slika 44: Naslovnica zloženke razstave z naslovom Svet fizike in slikarstva prof. Miroslava Adlešiča
(Vir: Zbirka drobnih tiskov OKC)*

Slika 46: Besedilo zloženske razstave z naslovom *Svet fizike in slikarstva prof. Miroslava Adlešiča* (1. stran)
(Vir: Zbirka drobnih tiskov OKC)

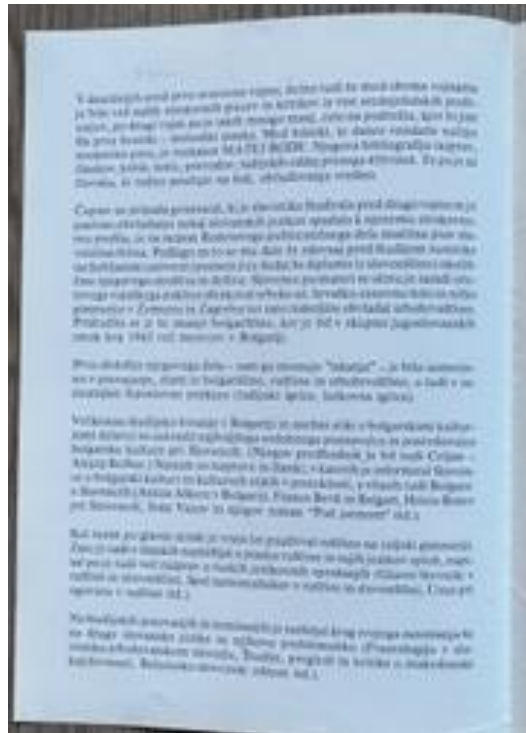
Slika 45: Besedilo zloženske razstave z naslovom *Svet fizike in slikarstva prof. Miroslava Adlešiča* (2. stran)
(Vir: Zbirka drobnih tiskov OKC)

Junija 1990 je pripravila razstavo z naslovom *Fran Levstik kot prevajalec, Iz slavistove delavnice ob 60-letnici Mateja Rodeta*.

Slika 47: Naslovnica zloženke razstave
Fran Levstik kot prevajalec
(Vir: Zbirka drobnih tiskov OKC)

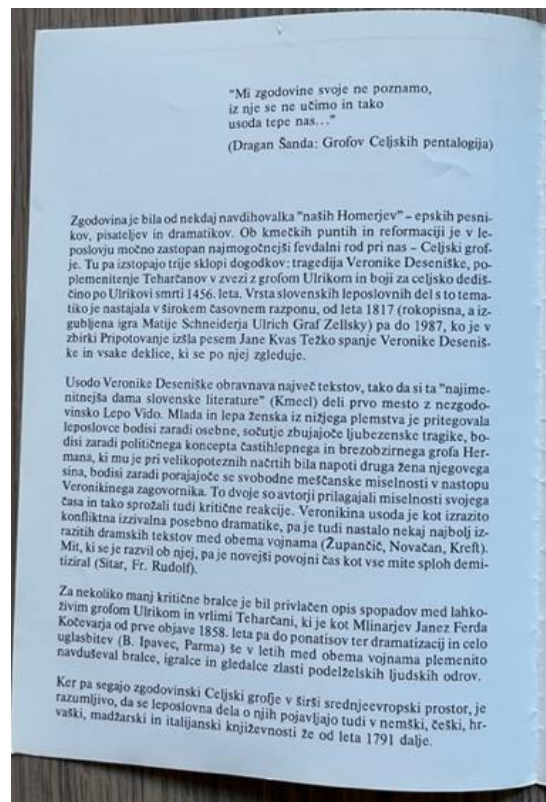
Slika 48: Besedilo zloženke razstave Franc Levstik kot prevajalec (1. stran)
(Vir: Zbirka drobnih tiskov OKC)

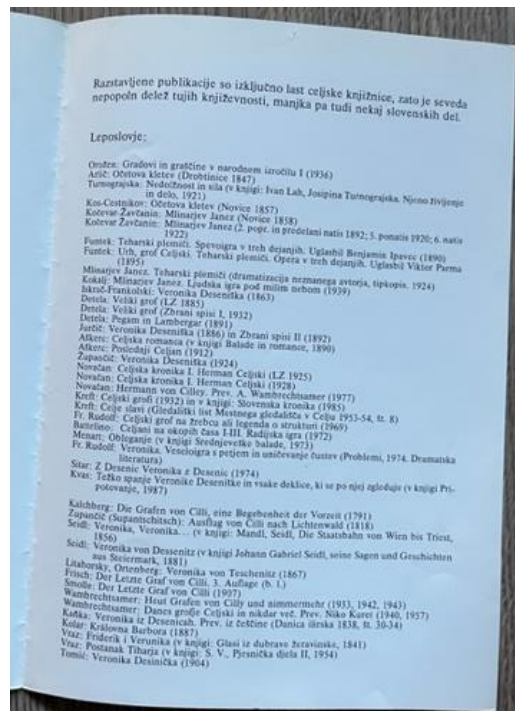
Slika 49: Besedilo zloženke razstave Franc Levstik kot prevajalec (2. stran)
(Vir: Zbirka drobnih tiskov OKC)

Razstava *Celjski grofje v leposlovju*.

Slika 50: Naslovnica zloženke *Celjski grofje v leposlovju*
(Vir: Zbirka drobnih tiskov OKC)

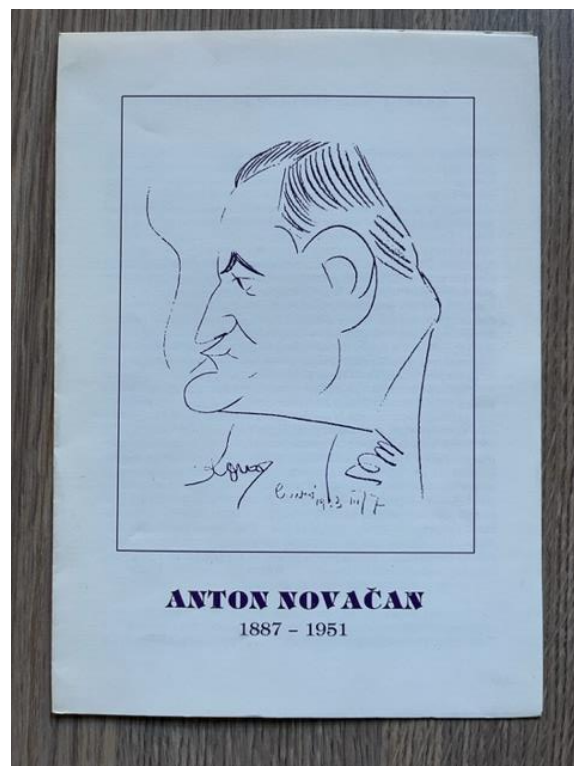

Slika 51: Besedilo zloženke (1. stran)
(Vir: Zbirka drobnih tiskov OKC)

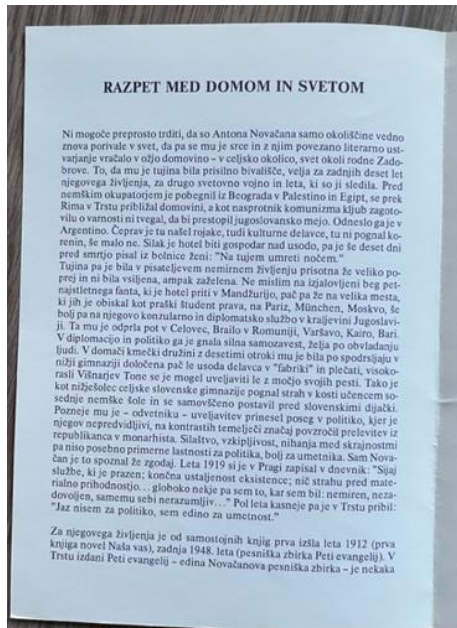

Slika 53: Besedilo naslovnice (2. stran)
(Vir: Zbirka drobnih tiskov OKC)

Razstava o Antonu Novačanu.

Slika 52: Naslovnica zložanke Anton Novačan
(Vir: Zbirka drobnih tiskov OKC)

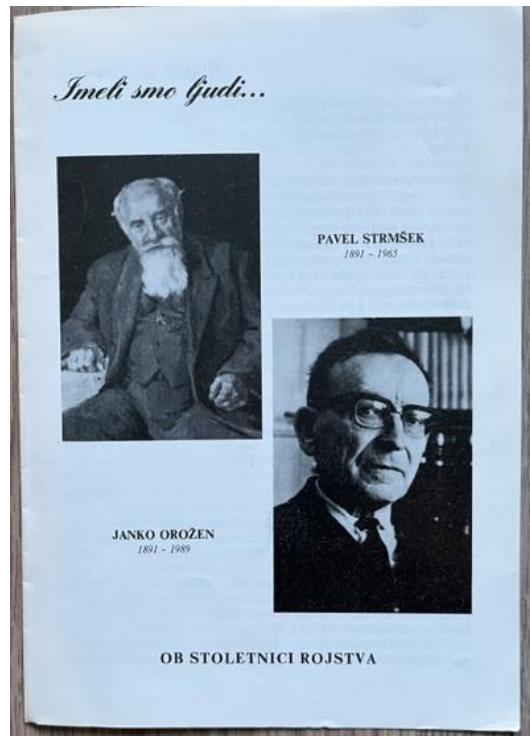
Slika 54: Besedilo zloženke Anton Novačan (1. stran)
(Vir: Zbirka drobnih tiskov OKK)

Slika 55: Besedilo zloženke Anton Novačan (2. stran)
(Vir: Zbirka drobnih tiskov OKK)

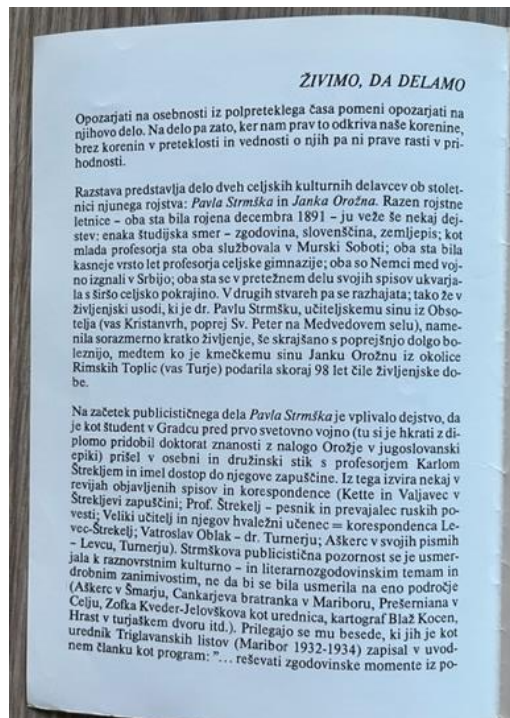

Razstava ob 100-letnici rojstva Pavla Strmška in Janka Orožna.

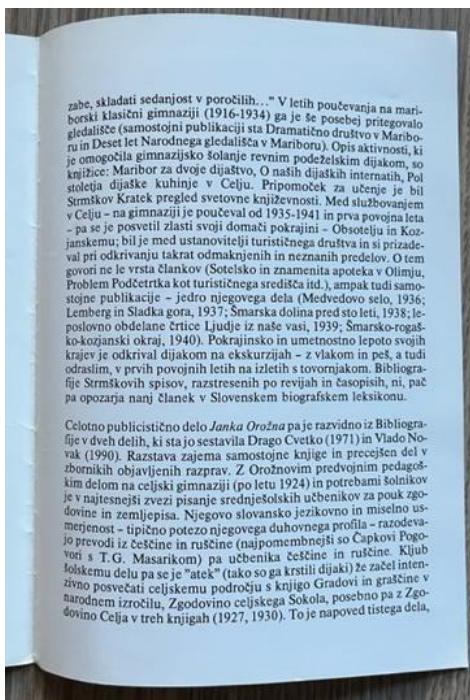
Slika 56: Naslovnica zloženke razstave ob stoletnici rojstva

(Vir: Zbirka drobnih tiskov OKC)

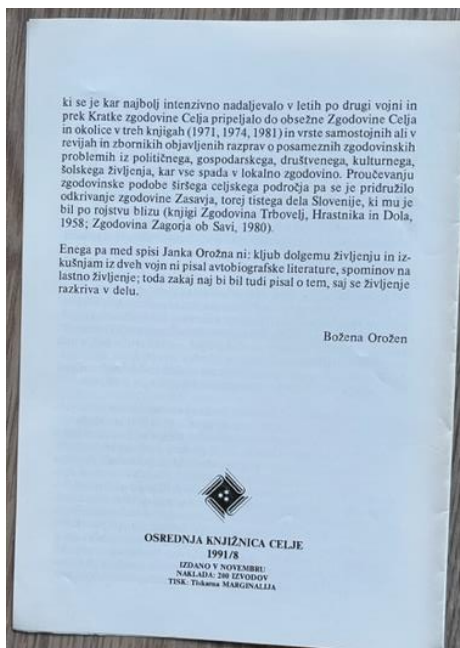
Slika 57: Besedilo zloženke razstave ob stoletnici rojstva (1. stran)

(Vir: Zbirka drobnih tiskov OKC)

Slika 58: Besedilo zloženke razstave ob stoletnici rojstva (2. stran)

(Vir: Zbirka drobnih tiskov OKC)

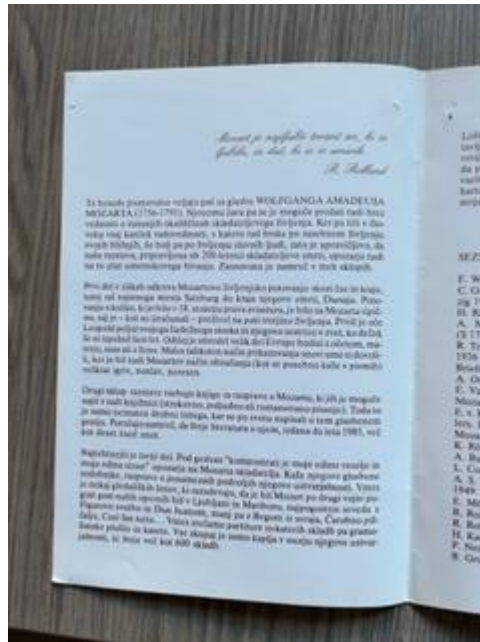
Slika 59: Besedilo zloženke razstave ob stoletnici rojstva (3. stran)

(Vir: Zbirka drobnih tiskov OKC)

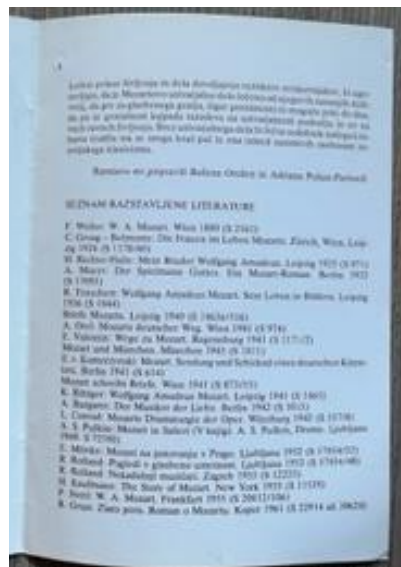
S profesorico I. gimnazije v Celju, Adriano Požun Pavlovič, sta leta 2006 pripravili razstavo o Mozartu. Božena Orožen je pripravila gradivo, profesorica glasbe pa glasbo. Pesmi so zapeli tudi v cerkvi. Spominja se skrbno pripravljenih vitrin na razstavi; na srebrnem papirju so bile razgrnjene knjige o Mozartu in note njegovih skladb.

*Slika 60: Naslovnica zloženke razstave Mozart
(Vir: Zbirka drobnih tiskov OKC)*

Slika 62: Besedilo zloženke razstave Mozart (1. stran)
(Vir: Zbirka drobnih tiskov OKC)

Slika 61: Besedilo zloženke razstave Mozart (2. stran)
(Vir: Zbirka drobnih tiskov OKC)

Profesorica Adriana Požun Pavlovič je o gospe Boženi Orožen in sodelovanju z njo zapisala nekaj misli:

»Že v osnovnošolskih letih sem slišala svojo mamo zelo spoštljivo govoriti o profesorici Boženi Orožen ter tudi o njenem očetu Janku Orožnu, piscu knjige Zgodovina Celja in okolice.

Kot gimnazijko me je eno leto poučevala izbirni predmet. Točnega naziva predmeta se sicer ne morem spomniti. Spoznavali smo osebnosti, ki so zaznamovale celjski kulturni prostor. Čeprav smo imeli predmet na urniku le enkrat tedensko, je v meni še vedno živ spomin na navdušenje, ki ga je izžarevala, na njeno zavzetost in pristno veselje ob poučevanju. Obraz ji je vselej žarel v prijaznem smehljaju, ko je pripovedovala brez predaha z veliko ljubeznijo in predanostjo. Več kot očitno je bilo, da je učiteljski poklic dojemala kot poslanstvo.

Ob koncu mojega študija mi je lektorirala diplomsko nalogo. Tema naloge – uglasbitve Prešernove Zdravljice (1989) ji je bila zanimiva in čez devet let je predlagala, da bi jo predstavila v okviru Univerze za tretje življenjsko obdobje. Z veseljem sem se odzvala. Predavanje sem imela 23. februarja 1998 v Levstikovi dvorani takratne Študijske knjižnice.

Iz devetdesetih let se spominjam tudi njenega raziskovanja življenja in dela takrat še prezrte, »pozabljene« celjske pisateljice in svetovne popotnice Alme Karlin. Božena Orožen je bila prva, ki si je prizadevala za njeno rehabilitacijo. Spominjam se njenega predavanja o Almi Karlin v knjižnici, v okviru katerega je v svojem značilnem navdušujočem slogu govorila o Alminih potovanjih ter o njenih literarnih delih.

Leta 2006 sem znova sodelovala s profesorico Boženo Orožen. V avli Študijske knjižnice sva pripravili razstavo o W. A. Mozartu, saj smo omenjenega leta praznovali 250-letnico njegovega rojstva.

Vem tudi, da je pripravljala in vodila sobotne izlete po Celju in okolici. Večkrat sem jo v tej vlogi srečala s popotno palico v rokah in nahrbtnikom na ramah kot srce in motor skupine popotnikov.

Vedra, iskriava, dobrohotna, blaga, skromna in preprosta, pri delu marljiva, strokovno odlično podkrovana in ustvarjalna ...

Še vedno jo kdaj srečam na tržnici, na sprehodu po nabrežju reke Savinje, pri frizerju ... V visoki starosti je ohranila tolikšno vitalnost in voljo do življenja, da nam je tudi s tem lahko zgled.» (Vir: Adriana Požun Pavlovič)

8.1.2 PREDAVANJA MED SLUŽBOVANJEM V CELJSKI KNJIŽNICI

Pripravila je predavanje z naslovom *Trubar in celjsko področje*. V tem sklopu je bila izvedena tudi razstava.

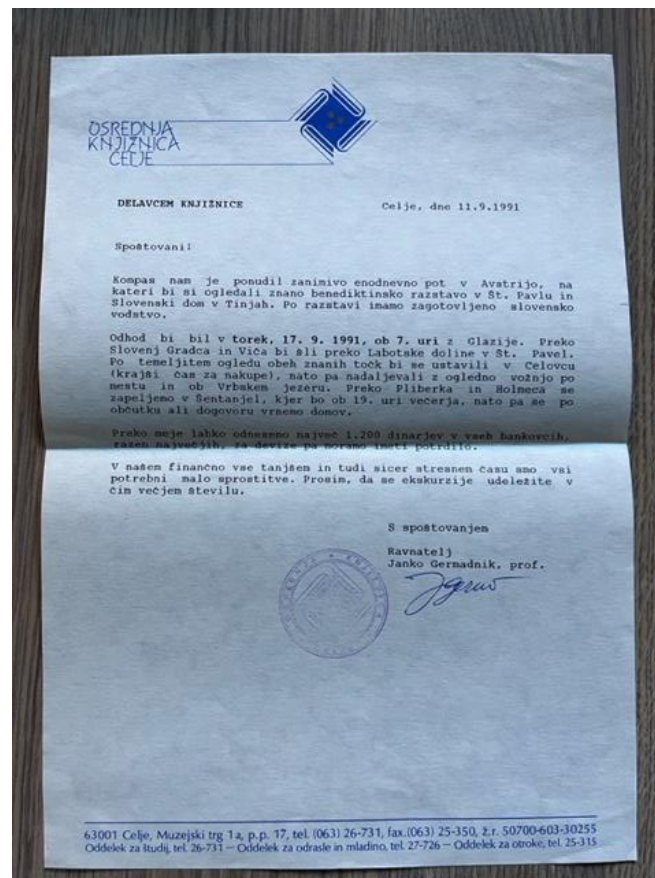

*Slika 63: Predavanje Trubar in celjsko področje
(Vir: Zbirka drobnih tiskov OKC)*

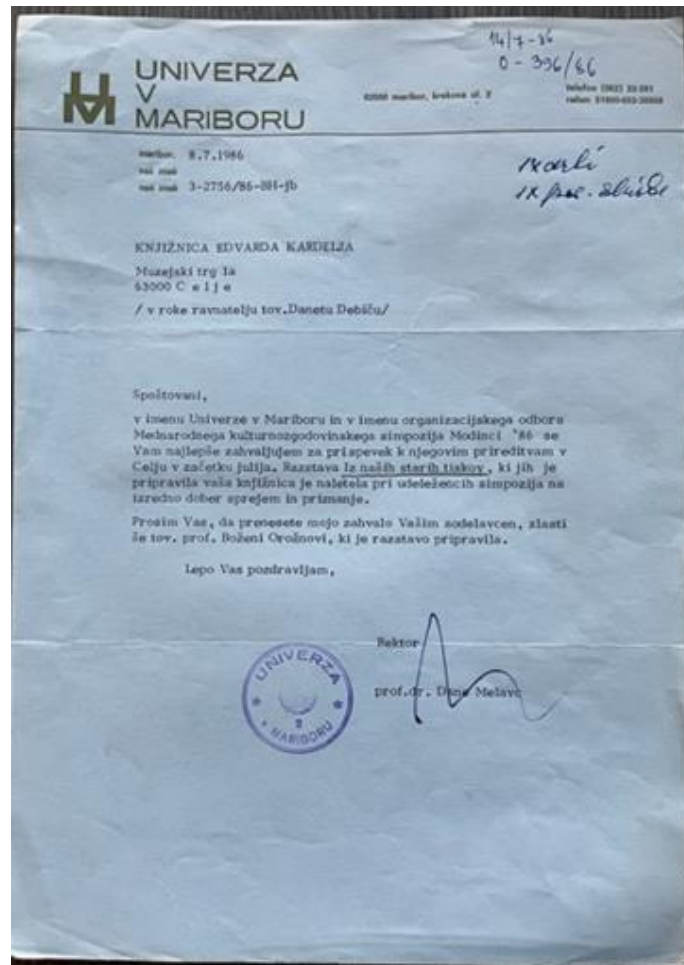
Slika 64: Besedilo vabila na razstavo in predavanje
(Vir: Zbirka drobnih tiskov OKC)

Leta 1990 se je takrat že upokojena Božena Orožen udeležila tudi ekskurzije v Avstrijo.

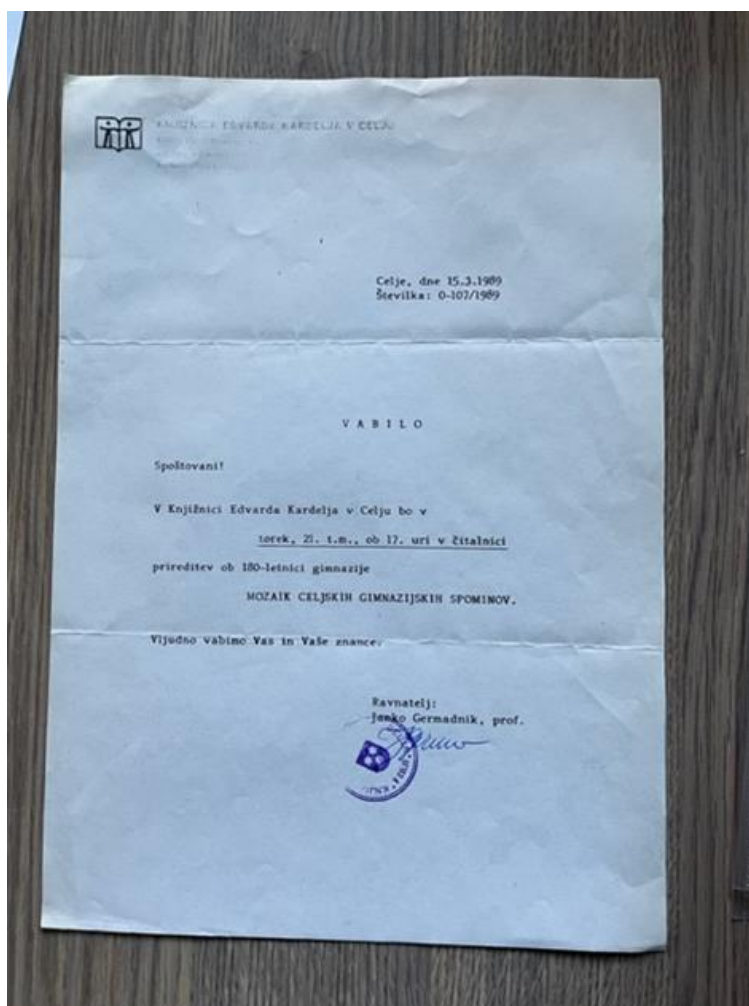
Slika 65: Organiziranje kolektivne ekskurzije
(Vir: Zbirka drobnih tiskov OKC)

Leta 1986 je prejela pohvalo za svojo razstavo *Iz naših starih tiskov*.

Slika 66: Pohvala razstave *Iz naših starih tiskov*
(Vir: Zbirka drobnih tiskov OKC)

Vabilo na prireditev ob 180-letnici gimnazije.

Slika 67: Prireditev Mozaik celjskih gimnazijskih spominov 1987
(Vir: Zbirka drobnih tiskov OKC)

8.2 UNIVERZA ZA III. ŽIVLJENJSKO OBDOBJE V CELJU

Univerza za III. življenjsko obdobje je nastala v sklopu Osrednje knjižnice Celje. Osrednja knjižnica Celje, po obsegu tretja največja slovenska splošna knjižnica, velja v Celju za eno največjih kulturnih in informacijskih središč. Posebno pozornost pa že vseskozi namenja najrazličnejšim skupinam prebivalstva, med katere spada po interesu zelo raznolika in še posebej množična populacija, ki živi svoje tretje življenjsko obdobje. V današnjem času, ko se življenjska doba podaljšuje, je nujen nov družbeni dogovor; medgeneracijsko združevanje znanja, energije, modrosti in izkušenj. Mladi se moramo zavedati pomena starejših, saj nas lahko veliko naučijo. Prav s tega vidika je pridobitev univerze toliko pomembnejša (Goropevšek, 2004, str. 3).

8.2.1 UDELEŽENCI

Univerza za III. življenjsko obdobje združuje odrasle, starejše občane predvsem mesta Celje, pa tudi drugih bližnjih občin.

Upokojitev prinese več prostih trenutkov, kar upokojencem omogoči uresničevanje interesov, idej in želja, za katere do zdaj niso imeli časa. Zdaj imajo čas za ustvarjalno preživljanje prostega časa ob prijetni družbi in zanimivi tematiki. Univerza želi prav to, da se njihov čas aktivno zapolni z različnimi izobraževalnimi programi, krožki in predavanji. Izbira teh zagotovo ni pretežka, saj je možnosti ogromno.

»Današnja starejša generacija živi povsem drugače, kot so živele generacije pred njimi. Danes so fizično in umsko aktivnejši; se izobražujejo, obiskujejo dejavnosti, ki jih v duševnem in umskem smislu izpopolnjujejo, s potovanji pa spoznavaajo domovino in svet. Po drugi strani pa še vedno ostajajo močna opora svojim otrokom in vnukom.« (Goropevšek, 2004, str. 17)

8.2.2 USTANOVITEV UNIVERZE ZA III. ŽIVLJENJSKO OBDOBJE V CELJU

Z začetki ustanovitve Univerze za III. življenjsko obdobje je neposredno povezana prav Božena Orožen, nekdanja uslužbenka Osrednje knjižnice Celje. Janko Germadnik, takratni direktor Osrednje knjižnice Celje, je v pregledu prvih deset let Univerze za III. življenjsko obdobje z naslovom *Človek živi, dokler se uči*, zapisal svoje doživljanje odhoda v pokoj vodje domoznanskega oddelka knjižnice leta 1991. Tako imenovano »delovno razmerje« med knjižnico in profesorico je trajalo kar osem let. Božena je sicer vzela delovno knjigo in pripadajočo dokumentacijo, a se je dobro vedelo, da njihovo sodelovanje še ni zaključeno. Janko Germadnik jo je označil kot izrazito delavno osebo, zato se je njeno delovno razmerje v prihodnje ohranjalo (Goropevšek, 2004, str. 9).

Vse se je začelo leta 1994, ko je bila Božena Orožen v pokoju približno tri leta, s pismom prof. Milene Kožuh iz Ljubljane, muzikologinje, slavistke, predvsem pa umetnostne zgodovinarke. V pismu je nagovarjala k ustanovitvi univerze za tretje življenjsko obdobje, ki naj bi nastala po vzoru že dlje delujoče tovrstne ljubljanske univerze oziroma predvsem k organizaciji krožka za umetnostno zgodovino.

Na začetku jo je misel na dodatno delo po upokojitvi vznejevoljila, saj bi si ravno zdaj zaslužila počitek od nenehnega hitro potekajočega aktivnega življenja. Kljub vsemu so jo prosili za organizacijo zahtevnega projekta. Vendarle ji zanimiva zadeva ni dala miru, zato je začela ustvarjati osnutek idej, najprej le v mislih, potem pa je začela razmišljati o dejanskih problemih oziroma ovirah projekta, npr. kje dobiti brezplačen prostor in o drugih finančnih težavah. A kaj kmalu je našla rešitev. Oba, tako nekdanja kolegica in ravnateljica Doma ob Savinji Radmila Tratnik kot tudi ravnatelj Osrednje knjižnice Celje Janko Germadnik, sta obljubila sodelovanje. Ugotovili so, da bi bil primeren prostor za predavanje Levstikova soba v knjižnici, poiskali so rešitev za razpošiljanje vabil in podobno. Finančno vprašanje bi se načeloma lahko rešilo s pobiranjem vstopnine – nekaj tolarjev. Tako bi se udeleženci sami finančno vzdrževali. Začelo se je organiziranje in obsežne priprave, a je bilo vse skupaj lažje zaradi sodelovanja več usposobljenih ljudi (Goropevšek, 2004, str. 32) (Hrastnik, 2014, str. 4).

Ker pa univerza takrat še ni bila dovolj znana, se je profesorica dogovorila z gospodom Ristom Gajškom¹⁶ (njegova sestra mu je zavzeto pripovedovala o zanimivih predavanjih), da je napisal informativni članek za *Novi tednik*:

»Tudi v Celju je zaživela univerza za tretje življenjsko obdobje, ki bo delovala pod okriljem Osrednje knjižnice Celje. Za uvod je v torek o tej temi predavala strokovnjakinja za andragogiko prof. dr. Ana Kranjc iz Ljubljane. Izobraževanje v tretjem življenjskem obdobju po upokojitvi lahko uresniči marsikatero željo po znanju, za kar prej ni bilo časa, denarja ali priložnosti. Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje deluje že deset let. Ponuja vrsto jezikovnih tečajev, izpopolnjevanje v zgodovini, umetnostni zgodovini, literaturi, glasbi, slikarstvu. Bodoči mentorji se izpopolnjujejo na strokovnih predavanjih, konzultacijah, seminarjih in s pomočjo strokovne literature. Zlasti se morajo seznaniti z andragoškimimi znanji in temu je bilo namenjeno tudi tokratno predavanje.« (Gajšek, 1994, str. 3)

Ker je celjska univerza delovala po vzoru ljubljanske, so to želeli bolje spoznati, zato so v knjižnico na razgovor povabili strokovnjake Andragoškega centra Slovenije – med njimi tudi andragoginjo Aljano Šantej. Seznanila jih je z načeli delovanja Univerze in možnostmi njene organizacije v Celju. V pomoč pa so jim bile tudi izkušnje Mariborske knjižnice.

Datum, ki velja za uradni začetek Univerze za III. življenjsko obdobje v Celju, je 11. april 1994, ko se je v knjižničnih prostorih prvič zbrala skupina upokojencev in začela z rednimi domoznanskimi srečanji dvakrat mesečno.

Božena Orožen je začela z vrsto samostojnih predavanj iz domoznanstva, ki so obsegala zgodovino, literarno zgodovino, geologijo, botaniko, gospodarstvo ... Bilo je pomembno, da jih je širši javnosti predstavila kot predavanja in ne kot krožek, saj je s tem poudarila možnost spontanega odziva udeležencev in pridobila predvsem ljudi, ki jih je določena tema zanimala. Za prvo predavanje si je zamislila arheološko tematiko. Na povabilo se je odzvala dr. Irena Lazar

---

¹⁶ Risto Gajšek (1923–2004) je bil vojni interniranec, gospodarstvenik, kulturnik, pevec. Bil je tudi prvi direktor Radia Celje ([GAJŠEK, Risto | Obrazi slovenskih pokrajin](#)).

iz Pokrajinskega muzeja Celje, ki je nato izvedla nekaj predavanj o celjski arheološki dediščini in pripravila ekskurzije po Celju ter grobišču v Šempetru v Savinjski dolini.

Začetki univerze so bili izrazito domoznansko usmerjeni, pozneje pa so sledila tudi predavanja in ekskurzije botaničarke dr. Ljerke Godicelj o rastlinstvu v Celju, potem geološke teme in drugo. Temelji so bili postavljeni.

8.2.3 NADALJNI RAZVOJ UNIVERZE ZA III. ŽIVLJENJSKO OBDOBJE

Sčasoma je postajal izbor dejavnosti na Univerzi za III. življenjsko obdobje vedno obsežnejši. Sistem se je utekel, rastoč interes v celjskem okolju pa je postopoma nakazoval potrebo po širitvi ponudbe. Od ustanoviteljice ni bilo upravičeno pričakovati, da bi polje svojega dela širila tudi na druge tematike, zato so se pridružili novi sodelavci

Vseeno pa so ti imeli vsestransko oporo in bogate izkušnje profesorice Božene Orožen, ki je ne glede na formalno upokožitev ohranila stike s knjižnico, svoje izkušnje in znanje pa jim je radodarno ter nesebično posredovala. Takratni vodja Niko Veber o njenih začetkih in postavljenih temeljih njene domoznanske skupine razmišlja kot o zelo trdni iztočnici za delo III. univerze, da jim je preprosto moralo uspeli (Goropevšek, 2004, str. 11).

Krožek domoznanstva oziroma kulturne zgodovine je potekal še naprej. Pridružili so se mu umetnostna zgodovina (prof. Darja Povše), zeliščarski krožek (mentorja Jurij Kukuruzovič in Dolores Zupanc), pohodništvo (začetki pod vodstvom Bojana Bevca), čitalnica (mentorica Gabrijela Kramer), računalniško opismenjevanje, glasbena predavanja (prof. Majda Fišer) ... Pojavila se je tudi želja po poučevanju jezikov, in sicer angleščine, nemščine, ruščine, italijanščine, francoščine (vsi jeziki na različnih stopnjah) (Hrastnik, 2014, str. 5).

Obseg dejavnosti se je iz leta v leto širil in dopolnjeval, zadovoljstvo ter vedno večje število članov pa dokazuje, da je dejavnost med Celjani priljubljena in poznana.

8.2.4 ORGANIZIRANA SREČANJA V OKVIRU UNIVERZE ZA III. ŽIVLJENJSKO OBDOBJE PO LETIH

V začetnem letu 1994 je Božena Orožen 27. junija organizirala ogled kulturnih znamenitosti po mestu Celje z naslovom *Sprehod po Celju*.

Naslovi srečanj naslednjih let:

1994/1995

- *Fran Roš* – predavanje (26. 9.)
- *Primož Trubar in protestantje na Celjskem* (16. 1.)

1995/1996

- *Slomšek in Celje* – predavanje (4. 3.)

1996/1997

- *Domačija Antona Aškerc na Senožetih nad Rimskimi Toplicami* – popoldanska ekskurzija (9. 9.)
- *Aškerčeva ljubezenska lirika* – predavanje (9. 1.)

1997/1998

- *Anton Novačan* – spominski večer (17. 11.)
- *Plečnik v Ljubljani/Barje, Trnovo, Šiška* – celodnevna ekskurzija (2. 6.)

1998/1999

- *Večer pisateljice Zofke Kvedrove ob 120-letnici rojstva* (9. 11.)
- *Prežihovi kraji in ljudje* – celodnevna ekskurzija na Koroško (19. 5.)

1999/2000

- *Kulturno življenje v Celju 1919–1929* – predavanje (8. 11.)
- *Ogled Celja za Celjane*, 1. del: od Glazije do železniške postaje (22. 5.)

2000/2001

- *Ogled Celja za Celjane*, 2. del: od avtobusne postaje do Savinje (9. 10.)
- *Prešeren in štajerski Slovenci* – predavanje (6. 11.)
- *Ogled Celja za Celjane*, 3. del: Muzejski trg, Gosposka ulica, Opatijska cerkev, v sodelovanju z Anko Aškerc (23. 4.)

2001/2002

- *Srečanje z Radmilo Bogdanović Tratnik in njenimi pesmimi* – literarni večer ob 80-letnici (17. 12.)
- *Anton Aškerc, popotnik* – predavanje ob 90-letnici pesnikove smrti (13. 5.)

2002/2003

- *Večer ob 110-letnici rojstva Janka Glazerja* (17. 3.)

2003/2004

- *Ada Škerl, pesnica naše mladosti* – predavanje ob 80. rojstnem dnevu pesnice (29. 3.)

Tega leta je Božena Orožen uradno končala z organizacijo srečanj, predavanj in ekskurzij v okviru Univerzi za III. življenjsko obdobje.

V sklopu domoznanstva in kulturne zgodovine je od leta 2004 deloval tudi krožek *Kako smo živeli*. Njegov mentor je bil nekdanji zdaj že pokojni direktor OKC Branko Goropevšek. Ob razgovorih in aktivnem razmišljanju o preteklem času so se člani krožka seznanjali z družbeno zgodovino kraja in etnološkimi posebnostmi. Sestavljali so razširjene življenjepise iz zgodb, ki jih piše življenje. Te odsevajo način življenja v določeni dobi in kraju (Goropevšek, 2004, str. 12). Dejavnost še nadaljujejo.

8.3 OHRANJANJE SPOMINA NA ZNAMENITO CELJANKO ALMO MAKSIMILIJANO KARLIN

Gospa Božena Orožen se je začela zanimati za Almo Maksimilijano Karlin leta 1968, ko je bila o njej predstavljena razstava. Bila je ena izmed prvih, ki so se na območju Celja ukvarjali z njeno prepoznavnostjo.

8.3.1 IZVEDBA PREDSTAVE ALME KARLIN POD KOŠATIM OČESOM

Leta 1990 je bila v celjski knjižnici (takrat še imenovani Knjižnica Edvarda Kardelja Celje) prvič uprizorjena predstava *Pod košatim očesom* Alme M. Karlin. Predstava je namreč prirejena oziroma dramatisirana po istoimenski noveli avtorice Alme Karlin. Dramatisiral jo je Peter Simoniti, celjski ljubiteljski režiser, uvodne besede pa je zapisala gospa Božena Orožen. Od prve predstave je bilo odigranih več kot sedemdeset ponovitev.

Jeseni leta 1989 je minilo sto let od rojstva svetovne popotnice in pisateljice Alme Karlin, zato je Osrednja knjižnica Celje izvedla dramsko uprizoritev njene novele *Pod košatim očesom* v izvedbi Gledališča Teharje, kot se je imenovalo takrat, in v režiji Petra Simonitija. Samo v letih 1990–1994 je bilo po Sloveniji in v zamejstvu več kot 30 uprizoritev; od Bazovice pri Trstu, v številnih krajih Primorske, v avstrijski Potrni, na Ptujju in mnogih knjižnicah po Sloveniji. Avtorica življenjepisa Alme Karlin, Jerneja Jezernik, je v knjigi *Alma Karlin – državljanka sveta* zapisala, da je to doslej edina uprizoritev kakega njenega dela in je v knjigi tudi objavila posnetek z uprizoritve. Peter Simoniti je v reviji *Nova mladika* odkril prevod novele *Pod košatim očesom* avtorice Zdenke Serajnik, ki ga je navdušil za dramatisacijo. Ko so obnovili hišico na Pečovniku, so s tem pridobili tudi novo prizorišče za uprizorjanje Alminega dela. V prvotni zasedbi so v igri nastopile Mira Furlan, Sonja Mlejnik in Lada Ščurek (Maček, 2023).

Leta 1994 je bilo v *Novem tedniku* objavljeno Boženino poročilo uprizoritve predstave.

Alma Karlin »potuje« po Sloveniji

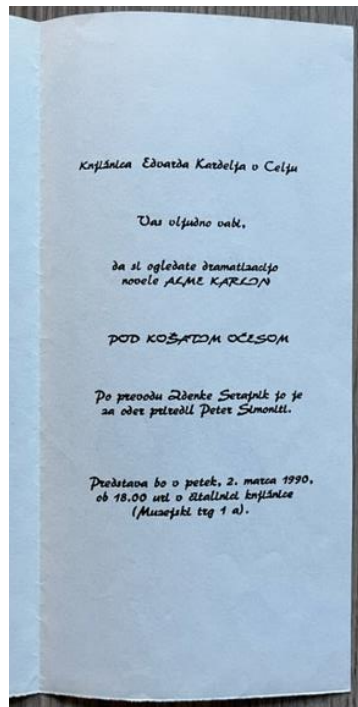
»Gre za uprizoritev dramatisirane novele Pod košatim očesom, ki jo je svetovna popotnica Alma Karlin postavila v ženski tibetanski samostan. Pred leti je novelo iz nemščine prevedla Zdenka Serajnik. Ob 40-letnici pisateljice smrti jo je iz revije Nova mladika izbrskal Peter Simoniti, jo dramatisiral in režiral. Božo Ščurek je izdelal sceno, Vinko Tajnšek je poskrbel za masko in 2. marca 1990 je bila premiera v Osrednji knjižnici Celje. Nosilke treh vlog – tibetanska redovnica in njeni obiskovalki, ki iščeta nasvet za življenje, so Sonja Mlejnik, Mira Fairlan in Lada Ščurek. Vse tri in režiser so amaterji v pravem pomenu besede (lat. amo – ljubim). Uvodno, pojasnjevalno besedo o avtorici in njeni noveli je prevzela Bojana Roje (pozneje Milka Conradi in Nada Božič). Izkazalo se je, da more igra, ki ji dajejo podton vzhodnjaška glasba, obleke in scena pa še vonjave, ki jih širijo dišeče paličice, spregovoriti gledalcu tudi zdaj in tukaj. Njeno sporočilo je namreč splošno človeško: bridke izkušnje mora človek izrabiti v dobro soljudem – bližnjim in daljnim. Po prvi uprizoritvi je igra začela pot po Sloveniji. Do letošnjega poletja so jo odigrali dvaintridesetkrat. Ne le v krajih na Celjskem (v samem Celju so nastopili še štirikrat, sicer pa v Vojniku, Laškem, Žalcu, Kompolah, Konjicah, Štorah, Šentjurju, Šmarju, Atomskih toplicah, Velenju, Topolšici, pa na Svetini, Ponikvi, Polzeli, Dobju, Teharjah, Vranskem), ampak kar po precejšnjem delu Slovenije, od zamejske Bazovice pri Trstu prek Nove Gorice do Leš na

Koroškem, Maribora in Ptuja. Del dramatizacije so leta 1992 posneli na prostem na Svetini in je bil vključen v televizijsko oddajo o Almi Karlin. Do decembra 1993 so bile predstave v okviru Amaterskega gledališča Železar Štore, februarja 1994 pa se je gledališče preselilo na Teharje in se preimenovalo v Amatersko gledališče Teharje. Zato so odtlej predstave pod okriljem tega gledališča. Kaže, da je dramatizacija postala uspešnica in da bo Alma Karlin s svojim plemenitim sporočilom še potovala po slovenski deželi.«

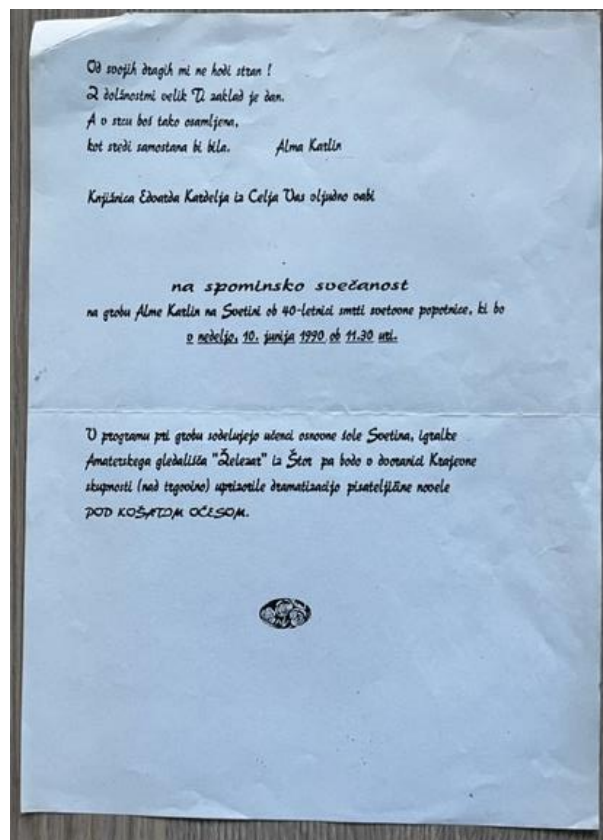
Gospa Božena Orožen je dala tudi pobudo za postavitve spominske plošče na rojstni hiši Alme M. Karlin.

Slika 68: Naslovnica vabila na dramatizacijo
(Vir: Zbirka drobnih tiskov OKC)

Slika 69: Vabilo na dramatizacijo
(Vir: Zbirka drobnih tiskov
OKC)

Slika 70: Vabilo na spominsko svečanost na grobu Alme Karlin
na Svetini
(Vir: Zbirka drobnih tiskov OKC)

8.4 KLUB KULTURNIH DELAVCEV IVAN CANKAR

Klub kulturnih delavcev Ivan Cankar iz Celja na Glavnem trgu deluje že od 4. 12. 1998, z njim je sodelovala tudi profesorica Božena Orožen. V sklopu kluba je vodila mnogo ekskurzij:

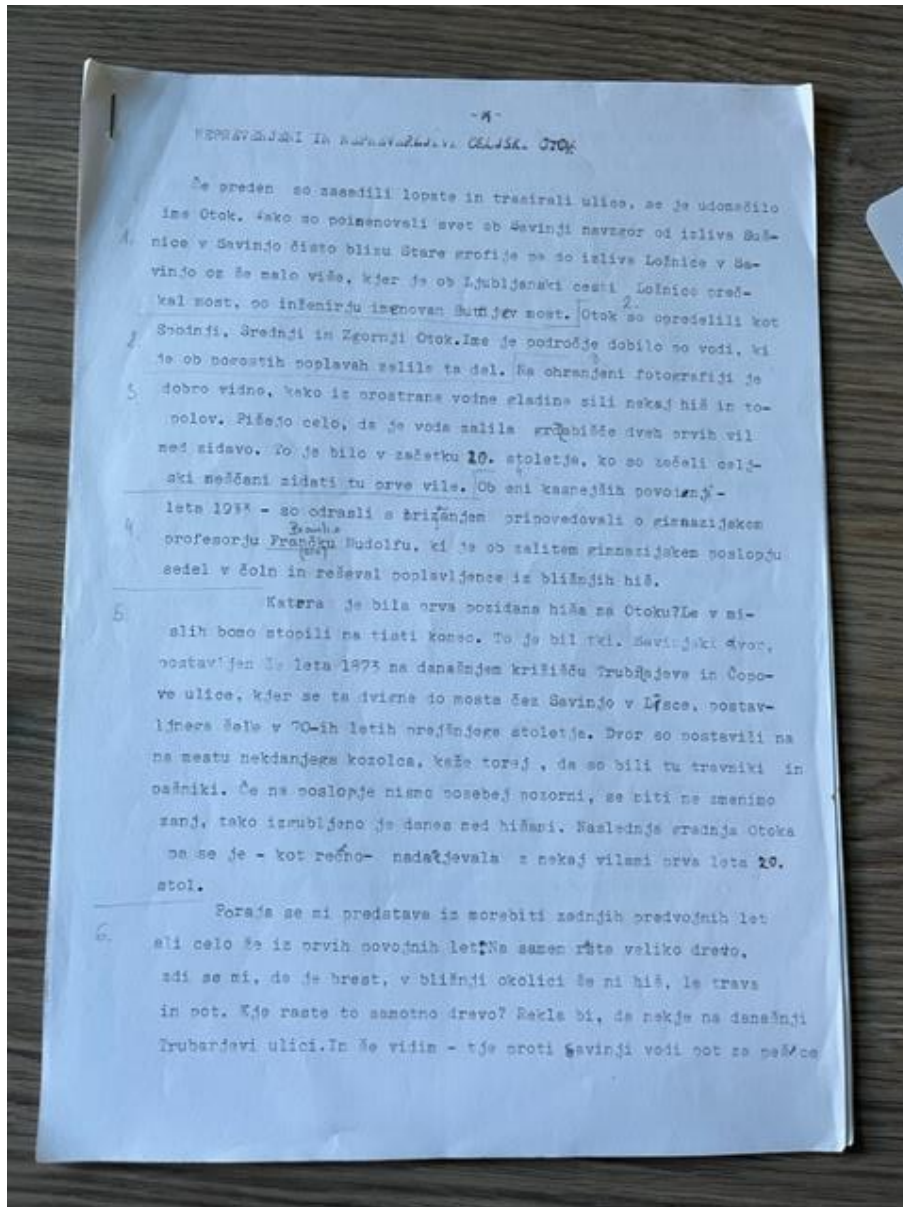
»Slavistično društvo Celje in Klub kulturnih delavcev Ivan Cankar iz Celja prirejata v soboto, 19. septembra, strokovno ekskurzijo na Dolenjsko po poti: Celje–Rimske Toplice–Hrastnik–Šmartno pri Litiji–Čatež s ciljem Levstikove poti v popotovanju–Stična–Muljava–Turjak–Raščica–Velike Lašče–Spodnje Retje–Podsmreka–Celje. Ekskurzijo bo vodila slavistka prof. Božena Orožen, po okolici Velikih Lašč pa domačin slavist prof. Janez Debeljak.« (Orožen, 1981, str. 9)

»Slavistično društvo Celje in Klub delavcev Ivan Cankar iz Celja organizirata v soboto, 18. septembra, literarno in kulturnozgodovinsko ekskurzijo v Dravsko dolino in obrobje. Odhod bo ob 6.30 izpred Gimnazije Celje, ekskurzijo pa bo vodila slavistka prof. Božena Orožen.« (Prireditve, 1982, str. 11)

8.5 KROŽEK SPOZNAVAMO SLOVENIJO

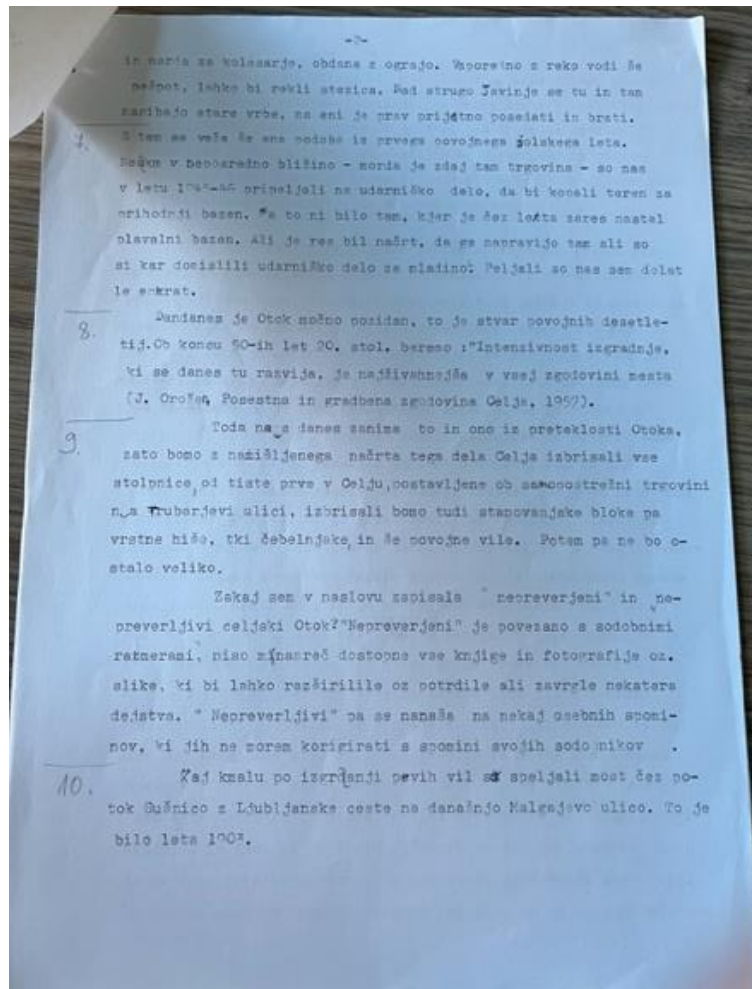
Krožek Spoznavajmo Slovenijo, ki ga vodi gospa Gabriela Aškerc, v Celju deluje že od leta 2006. Srečanja imajo v OKC. Pripravljajo referate, predelajo zgodovino določenega kraja, petkrat na leto pa izvedejo ekskurzije po Sloveniji.

Članica tega krožka je tudi Božena Orožen, ki še v 95. letu starosti pripravlja razne kulturnozgodovinske referate. Vse skupaj je napisala približno 30 referatov. Zase pravi, da jo ta stik z domoznanstvom na OKC »drži pokonci«.

Slika 71: Del referata (1. stran)
(Vir: Božena Orožen, avtorica)

Slika 72: Del referata (2. stran)
(Vir: Božena Orožen, avtorica)

8.6 SLAVISTIČNO DRUŠTVO CELJE

Božena Orožen je bila dolga leta predsednica Slavističnega društva Celje, pozneje pa je postala njegova častna članica (Hrastnik, 2014, str. 4).

V sodelovanju z Marijo Končina sta za revijo *Celjski zbornik* napisali strokovni članek z naslovom *Celjsko slavistično društvo pred vstopom v 30. leto*. V njem opisujeta pomen slavističnega društva za Celje in razmišljata, ali bo v prihodnosti dovolj mlajše generacije, ki bo lahko prevzela vodenje.

»Idea o ustanovitvi strokovnega združenja slavistov s širšega celjskega območja je bila sprožena na konferenci Slavističnega društva Slovenije 4. maja 1960 v Ljubljani. Tam je bilo namreč sklenjeno, naj bi se po posameznih krajih osnovala podružnice slavističnega društva, kot je že delovala v Mariboru. Poverjenik za Celje je postal France Sirk, profesor na ekonomski šoli.« (Orožen & Končina, 1989, str. 175)

Izvajali so razne ekskurzije, med njimi tudi na Svetino:

»Nekaj poldnevnih ekskurzij je bilo usmerjenih v bližnjo celjsko okolico, v spoznavanje manj znane kulturno-umetnostne podobe sicer znanih krajev. Na Svetini je gotsko cerkev razkazal umetnostni zgodovinar dr. Ivan Stopar, ob grobu svetovne potnice in pisateljice Alme Karlin je o njej spregovorila Jožica Mikac (1972). — Naslednje leto (1973) so si slavisti ob vodstvu Anke Aškerc in Božene Orožen ogledali cerkvi v Petrovčah in Žalcu, graščino Novo Celje pa še muzejsko zbirko Vinka Jordana v Gotovljah, ki jo je predstavil zbiratelj sam. — Umetnostna zgodovinarica Anka Aškerc je razlagala tudi v cerkvah v Marija Gradcu in Laškem. Tam so si slavisti ogledali tudi Povšetovo slikarsko razstavo (1976). — Kulturnozgodovinski ekskurziji po Celju sta bili dvakrat v razmaku nekaj let (1969, 1981). Vodila je Božena Orožen.« (Orožen & Končina, 1989, str. 180)

V naslednjih letih so bile pod njenim vodstvom izvedene tudi ekskurzije po Dolenjskem, Koroški, na Vrhniko, v Kamnik s širšim območjem, na Kozjansko (Orožen & Končina, 1989, str. 181).

8.7 POTOVKE

Božena Orožen je bila tudi potovka. To je bila skupina devetih nadobudnih popotnic, ki so hodile na različne izlete po Sloveniji, v zamejstvo, odšle so tudi na Češko (Moravsko). Izpeljale so jih ob sobotah, v petek pa so se dobivale na sestankih v Hotelu Evropa. Sodelovala je tudi Anka Aškerc, Boženina prijateljica in dolgoletna sosedka, ki je v nadaljevanju tudi intervjuvana.

Slika 73: Potovke na kosilu
(Vir: osebni arhiv Božene Orožen)

*Slika 74: Opazovanje gob nad ribnikom pri Goričici
(Vir: osebni arhiv Božene Orožen)*

*Slika 75: Božena Orožen z dvema potovkama
(Vir: osebni arhiv Božene Orožen)*

*Slika 76: Izlet na Cerkniško jezero in Stržen (maj 1997)
(Vir: osebni arhiv Božene Orožen)*

*Slika 77: Izlet v Šmartno in Novo Cerkev (januar 2001)
(Vir: osebni arhiv Božene Orožen)*

*Slika 78: Ogled spominske hiše Gustava Mahlerja
(Vir: osebni arhiv Božene Orožen)*

*Slika 79: Izlet s potovkami
(Vir: osebni arhiv Božene Orožen)*

*Slika 80: Izlet na Konečko planino
(Vir: osebni arhiv Božene Orožen)*

*Slika 81: Izlet na Uršljo goro (leto 1995)
(Vir: osebni arhiv Božene Orožen)*

Slika 82: Malica na izletu
(Vir: osebni arhiv Božene Orožen)

8.8 PISANJE STROKOVNIH ČLANKOV ZA REVIE

Poleg rednega dela se je Božena Orožen že zgodaj začela ukvarjati s pisanjem in objavljanjem člankov, predvsem v revijah, kot so literarna revija *Obrazi*, revija *Jezik in slovstvo*, *Novi tednik* in *Celjski zbornik*. Pri tem delu je bila zelo uspešna, kar dokazuje kar 150 samostojnih objavljenih prispevkov. Poleg teh je še nekaj prevodov in sodelovanj.

V pogovoru pove, da je svoja besedila, če so bila o določeni celjski temi, kar sama poslala na uredništvo in ti so potem njen članek objavili.

Ker je zelo skromna, svoje delo opiše kot »paberkovanje«.

8.9 LJUBITELJSKO GLEDALIŠČE TEHARJE

Dolga leta je pisala uvodna besedila za recitale in odre v bližnji in daljni okolici Celja ter tudi v tujini. Najbolj je prepoznana po recitalih, ki jih že več let pripravlja Ljubiteljsko gledališče Teharje (Hrastnik, 2014, str. 5).

Ljubiteljsko gledališče Petra Simonitija Celje, nekdanje Ljubiteljsko gledališče Teharje – Celje, je bilo ustanovljeno leta 1993. Leta 2020 se je odločilo preimenovati: nadelo si je ime dolgoletnega igralca, režiserja, umetniškega vodje, gledališkega duhovnega očeta. Večji del bogatega repertoarja zavzemajo recitali, s katerimi gledališčniki redno predstavljajo pisatelje in pesnike svetovne ter domače literature in druge pomembne slovenske osebnosti. Predstavlja se v Sloveniji, med rojaki v Italiji, med štajerskimi Slovenci v Avstriji in na Hrvaškem.

Verjetno profesorica Božena Orožen in Peter Simoniti nista slutila, da bo njuno občasno projektno sodelovanje, ki sta ga začela v osemdesetih letih prejšnjega stoletja, v devetdesetih letih preraslo v stalno sodelovanje in privedlo do ustanovitve Ljubiteljskega gledališča Teharje.

Božena Orožen je vsa leta tesno sodelovala z gledališčem in je s svojim neizmernim znanjem plemenitila ustvarjanje. Sodelovala je vse od zaključka delovanja Amaterskega gledališča

Železar Celje – Štore pa do začetka delovanja Ljubiteljskega gledališča Teharje – Celje. Vaje so imeli večinoma v Celju (nekajkrat tudi v prostorih Osrednje knjižnice Celje), saj so bili vsi udeleženci iz Celja. Že od začetka pa je bil Peter Simoniti duša in srce gledališča, igralec, režiser, umetniški vodja, tvorec nešteti dragocenih stikov in gostovanj tako po Sloveniji kot tudi v tujini. Zato se je gledališče leta 2020 preimenovalo v Ljubiteljsko gledališče Petra Simonitija Celje.

V brošuri 30 let Ljubiteljskega gledališča Petra Simonitija Celje je Božena Orožen zapisala članek z naslovom *Iz spominskih drobcev na Ljubiteljsko gledališče Petra Simonitija*. Med spomini na začetke gledališča se znajde tudi zaposlitev v knjižnici na Muzejskem trgu – Osrednja knjižnica Celje. Povezani so z eno njenih najljubših zadolžitev – občasno postavitve kake razstave, usmerjene v kulturno zgodovino ali domoznanstvo. Leta 1988 je pripravila predstavitev ruskega pisatelja Leva Tolstoja. Zaželela si je, da bi ob otvoritvi obiskovalci prisluhnili zanimivemu odlomku iz Ane Karenine, ki bi jih pretresel. Za gledališko skupino s takratnim imenom Amatersko gledališče Železarne Štore takrat še ni vedela, pač pa za njenega voditelja Petra Simonitija. O njem je šel glas, kako poučno je v decembrskem času nastopal pred otroki kot sveti Miklavž ali dedek Mraz. Pomislila je še na psihologinjo Sonjo Mlejnik in na nekdanjo celjsko gimnazijko Sonjo Ževart. Ni še namreč pozabila, kako se je pred leti kot dobra recitatorka samoiniciativno naučila na pamet nekaj Cankarjevih črtic in s skodelico kave nastopila pred starši na roditeljskem sestanku. Toda od takrat je minilo že celo desetletje, zato ni vedela, kako naj vstopi v stik z njima. Pri gospodu Simonitiju je posredovala njegova žena Nada, Boženina nekdanja sošolka. Ta je z odobravanjem spremljala moževo gledališko dejavnost. Sonja je v sodelovanje hitro privolila, s tem pa je postala tudi članica Ljubiteljskega gledališča in je to še danes.

Za podobno sodelovanje je pozneje naprosila še slavistko Milko Conradi. Seznanili sta se že poprej. Bila je namreč pobudnica in sodelavka pri organizaciji Roševih dni in mentorica nekaj raziskovalnih nalog o pesniku in pisatelju Franu Rošu. Nekoč je omenila, kako zelo jo veseli recitiranje, tako da je njena prošnja za sodelovanje pri otvoritvi kake knjižnične razstave bila brez zadrege uslišana. Tudi ona se je šele tedaj priključila skupini Petra Simonitija. K sodelovanju je spodbudila še marsikaterega kulturnega nadobudneža. Njihova pomoč je bila potrebna in dobrodošla še posebno potem, ko je leta 1994 začela v Celju delovati Univerza za tretje življenjsko obdobje in so od časa do časa pripravili kakšno kulturnozgodovinsko prireditev in razstavo. Skrb za delovanje teh je prevzela knjižnica, tako je postalo sodelovanje med njo in gledališko skupino Petra Simonitija stalno in trdno.

»Med nastopi naših gledališčnikov v devetdesetih letih prejšnjega stoletja so bili najpogostejši recitali ob predstavitvi posameznih slovanskih kultur. Šlo je za predstavitev lužiško-srbske, češke, slovaške, makedonske in poljske književnosti pri Slovencih oziroma njihovega fonda v Osrednji knjižnici Celje. Na otvoritev slovaške razstave je iz Bratislave pripotovala zastopnica na tujem živčih Slovakov. Najbolj je odzvanjala otvoritev makedonske razstave. Ta je bila tudi pobuda za kasnejšo ustanovitev Društva Makedoncev v Celju. Otvoritev razstave je bila v makedonskem duhu zelo razgibana – makedonski slikar Goce Kalajdžiski je za razstavo posodil svoje slike, iz Ljubljane je prišel glasbenik Ljuben Dimkaroski, takrat trobentač v ljubljanski operi. Bilo je po makedonsko vedro in živahno, slišala se je makedonska pesem, okušali smo

makedonske sladice in vino pa tudi makedonsko oro smo zaplesali. Naključje je nanese, da je iz Ljubljane prišla tudi prevajalka iz makedonščine Nada Carevska. Seznanila se je z glasbenikom Ljubenom Dimkaroskim, ki je ravno takrat izdal svojo prvo pesniško zbirko domoljubnih pesmi. Dogovoril se je z Nado za prevod in tako lahko rečem, kot je zapisano v celjskem časopisu: »Naključje je rodilo prevod.« (Maček, 2023, str. 8)

Ob stoti obletnici rojstva svetovne popotnice in pisateljice Alme Karlin so v Osrednji knjižnici Celje organizirali dramsko uprizoritev njene novele *Pod košatim očesom* v izvedbi Gledališča Teharje, kot se je imenovalo takrat. Predstavo je režiral Peter Simoniti (glej poglavje 8.3.1 *Izvedba predstave Alme Karlin Pod košatim očesom*, str. 71).

Pojavi se tudi spomin na kapucinsko cerkev v Celju: Sonja Mlejnik je recitirala sonetni venec Šorli Bratuž – *Venec spominčic možu na grob*. Pesnica, doma iz Tolmina, je pesnitev napisala v spomin možu Lojzetu Bratužu, ki je kot pevovodja in organist s svojimi pevci pod Italijo gojil slovensko pesem. Italijanski fašisti so ga prisilili, da je popil strupeno olje in od zastrupitve umrl. Besede so spremljale orgle Snežke Podpečan in oglasila se je še pesem *Kraguljčki* v izvedbi vokalne skupine Kompolčani. To je bila Lojzetova najljubša pesem, ki so jo njegovi pevci skrivaj zapeli pod oknom bolniške sobe, kjer je umiral. Recital je šel na svoje romanje po Sloveniji, največkrat po Primorski. Ko se je to romanje začelo, sta bila hčerka in sin te žrtve fašizma še živa.

Uspešnica je bila glede uprizoritev vsekakor še enodejanka Zorka Simčiča *Leta nič, en dan potem*. Naslov pomeni čas dogajanja – en dan po Kristusovem rojstvu. Z njo je pisatelj, ki se je iz Argentine vrnil v rodno Slovenijo, zagovarjal pravico nerojenega otroka do življenja. Z njo so člani gledališča obiskali že več različnih odrov in krajev.

Peter Simoniti je kot Herman Celjski nastopal tudi ob Friderikovem stolpu s prilagojenim besedilom molitve Oče naš: *»Zgodi se tvoja volja, ne tvoja, ampak moja volja naj se zgodi«* – povzeto po Novačanovi drami. Veroniko Deseniško je igrala Anica Milanovič. Šlo je za nastop, pripravljen ob obisku slovenskih učiteljev iz zamejstva na Starem gradu.

Peter Simoniti je organiziral tudi nastope med goriškimi Slovenci na obeh straneh meje. Na Goriška brda je čustveno navezan, ker njegov rod izhaja iz Biljane v Brdih. Ko je skupina nekoč nastopala z njegovim recitalom v Novi Gorici ali bližnji okolici, je kaj hitro po predstavi pri Boženi zazvonil telefon – telefonirala ji je slavistka iz Nove Gorice in ji še pod prvim vtisom zelo pohvalila uprizoritev. Priznanje je bilo zanjo nepričakovano, a je zato zbudilo še toliko večje zadovoljstvo.

A dva drobca sta ji vendarle še ostala v spominu, in sicer predstava v Barbarini dvorani Knežjega dvorca in v Narodnem domu. Igrala je tudi Jana Kvas, ki ima po mnenju Božene Orožen poleg literarno-režiserskih sposobnosti še mnogo drugih talentov. Drugi utrinek se utrne ob poletnem večeru na Savinjskem nabrežju pod Staro grofijo v znamenju domovinske lirike.

Njeni spomini na ekipo gledališčnikov so kar najlepši, saj so vsi polni življenjske energije in volje do kulturnega dela. Nastale so prijateljske vezi, ne le med pripravami na nastope, ampak tudi v družabnem življenju. Zvezdništvo za gledališko skupino ni bilo značilno. Tudi konfliktnih situacij med mladimi in starejšimi ni bilo čutiti. Šlo je le za preprost prijateljski odnos. Zanimivo

je, da je v prispevku, ki je izšel v reviji *Zvon*, eden najmlajših – Lovro Tacol predstavil najstarejšega oziroma ustanovitelja skupine – Petra Simonitija.

Vsekakor ima posebno vlogo tudi zdajšnji predsednik društva Andrej Hribernik, ki ima poleg odličnega recitatorskega glasu tudi organizatorske sposobnosti in je tudi dober gostitelj. Omeni tudi mojstra povezav za nastope v Sloveniji in zamejstvu – ta mojster je bibliotekar Srečko Maček, ki je zaposlen v Osrednji knjižnici Celje. Kaže torej, da je in bo delovna povezava med celjsko knjižnico in ljubiteljskim gledališčem Petra Simonitija še naprej živa ter koristna obema.

Božena Orožen je v sklopu gledališča pripravila tudi Puškinov večer. Izvedli so ga 29. novembra leta 1999 na Glasbeni šoli Celje. izbrala je besedila in vezno besedo. Prav tako je z izborom besedil in vezno besedo sodelovala tudi pri:

- literarnem večeru *Prešeren in njegovi slovanski pesniški sodobniki*, 16. novembra leta 2000,
- *Alojz Gradnik: harfa v vetru*,
- recitalu poezije *Bogat sem kakor Tihi glas piščali* (France Balantič),
- predstavitvi poezije *Moja pesem je moj obraz: poezija pesnika Srečka Kosovela*
- prireditvi ob 100-letnici smrti Simona Gregorčiča »Z Gregorčičem v Slovenskem jubilejnem letu 1991–2006«, 22. november 2006 v Narodnem domu Celje
- recitalu poezije Antona Novačana ob 120-letnici rojstva *V svojem srcu sem ga našel*
- recitalu Župančičeve poezije ob 130-letnici rojstva: »Kuj me, življenje, kuj!«
- akademiji ob 500-letnici rojstva Primoža Trubarja (1508–1586) *Dobra sejmena za sabo pustimo*
- igri *Kaj Slovenci terjamo?* – sodelovanje na akademiji ob 200-letnici rojstva Matije Majarja Ziljskega
- literarnem večeru *Prešernove romance*
- literarnem večeru *Drevo v slovenski poeziji*
- literarnem večeru *Ta ljubezen je prosta kakor pesem* (v Pokrajinskem muzeju Celje)
- prireditvi *Ob 90-letnici rojstva pesnika Jožeta Šmita*
- prireditvi ob 50-letnici smrti Martina Slomška: *Beseda blaženega Antona Martina Slomška*
- igranem recitalu *Kdor jih bere, vsak drugače pesmi moje sodi*
- izboru iz slovenske poezije: *Tiho prihaja mrak*
- prireditvi *Celje v besedi in glasbi*
- prireditvi ob 140-letnici pisateljevega rojstva in 50-letnici smrti: *Po poteh Ksaverja Meška*
- kulturnem dogodku: *Pesnici Vida Jeraj in Lili Novy*
- prireditvi *Moje življenje: ob 140-letnici rojstva Ivana Cankarja*
- recitalu ob slovenskem kulturnem prazniku: *Vodice Šume*
- recitalu ob odkritju spomenika v Slovenskem ljudskem gledališču Celje (12. oktober 2017, Slovensko ljudsko gledališče Celje)
- slovesnosti v počastitev 500-letnice reformacije (26. oktober 2017, Narodni dom Celje)
- igri *Ko so cvele rože – Vojeslav Mole (1886–1973)*
- igranem recitalu *Kdor jih bere, vsak drugače pesmi moje sodi – France Prešeren*

(Maček, 2023, str. 16–59).

9 DELOVANJE V TUJINI

9.1 PRAGA

V Pragi je raziskovala povezavo naših literatov s češkimi in navezovala kulturne stike s Čehi (Hrastnik, 2014, str. 4).

Že zgodaj so jo privlačili češki ustvarjalci. Za to jo je najverjetneje navdušil oče, ki je pogosto prevajal tudi iz češčine. Resneje se je zanje začela zanimati po opravljeni maturi. Ko je bila leta 1958 razpisana štipendija za študij v Pragi, se je prijavila in bila izbrana. V Pragi je zbirala gradivo o tem, kako se v delih čeških avtorjev odražajo naši kraji in ljudje. Pod Avstro-Ogrsko so Čehi, med njimi tudi češke pisateljice (najbolj poznana je bila Gabriela Preissova), zahajali v slovenske dežele in potem o tem pisali. Tako je nastala študija *Slovenski kraji in ljudje v spisih starejših čeških leposlovcev* – po njenem mnenju je to njena najobsežnejša raziskava (Jerovšek, 1999).

*»Osrednje mesto med češkimi avtorji, pri katerih srečamo tudi slovensko tematiko, pripada Gabrijeli Preissovi, plodni prozaistki in dramatičarki. Ta je bila deležna tudi velike pozornosti slovenske kulturne javnosti že trideset let pred prvo svetovno vojno, pa tudi med obema vojnoma. Češka literarna zgodovina vidi pomen pisateljice Preissove v tem, da je v češko literaturo vnesla življenje dveh dotlej še leposlovno neobdelanih ljudstev: moravske Slovake in koroške Slovence, razen tega pa je z dramama *Gazdina roba* in *Njena pastorka*, postala utemeljiteljica realistične kmečke dramatike. Ključ k razumevanju njenega »koroškega« opusa in njenega odnosa do koroških Slovencev ter Slovencev sploh, leži v njeni življenjski poti ter v njenem značaju.« odlomek iz (Orožen, 1968, str. 171)*

V Prago se je za osem mesecev odpravila v šolskem letu 1958/1959, in sicer od oktobra do julija. Tam je obiskala razne tečaje češčine, predavanja o češki zgodovini. V prostem času je rada raziskovala mesto; še vedno meni, da je Praga čudovito mesto, zato se je tja še vračala. Obiskala je tudi Karlov most. Predvsem jo je tam navdušilo vsesplošno zanimanje za mesto, njegovo zgodovino in posameznika. Nad njenimi prebivalci je bila zelo navdušena, imeli so tudi domoznansko društvo.

Zato jo je zelo zbolelo, ko je leta 1968 Sovjetska armada zavzela Prago – takrat so bili tam tudi njeni starši in bilo jo je strah zanje.

Vzpostavila je nekaj stikov s Pražani, tudi s Slovencem iz Bele krajine, Otonom Berkopcem¹⁷. Poznal ga je že Boženin oče in mu tudi pisal. V Pragi je študiral in tam ostal v službi na slovanskem inštitutu. Svojega sina je, čeprav je odraščal v tujini, vzgojil v Slovenca. Ta je pozneje napisal očetovo bibliografijo.

Leta 1960 je bila v *Celjskem zborniku* objavljena njena razprava z naslovom *Veronika Deseniška in Barbara Celjska v češkem leposlovju*.

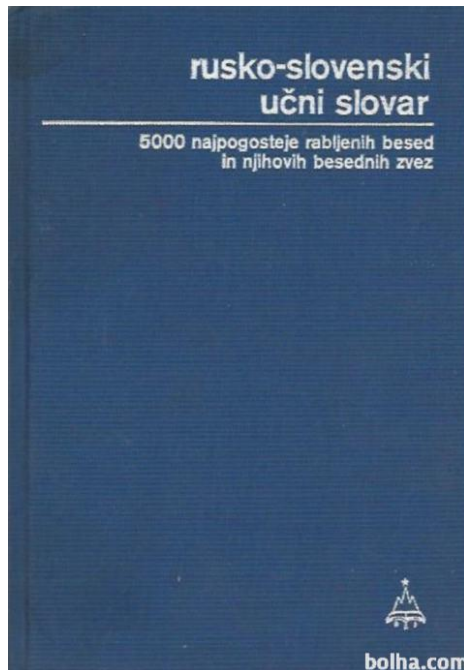
¹⁷ Oton Berkopec (1906–1988) je bil slovenski akademik, bibliotekar, predavatelj, literarni zgodovinar, publicist in prevajalec. Skoraj 50 let se je aktivno vključeval v češko kulturno življenje. Nekaj let pred drugo svetovno vojno in po njej je bil tudi rektor na Karlovi univerzi v Pragi ([Oton Berkopec - Wikipedija, prosta enciklopedija \(wikipedia.org\)](https://sl.wikipedia.org/wiki/Oton_Berkopec)).

»V starejšem češkem slovstvu je samo en primer, ki se tako po času nastanka kot po snovi loči od vseh drugih leposlovnih spisov s slovenskimi motivi in posega v preteklost, v zgodovino rodu, ki sicer ni naš, a je tesno spojen z življenjem našega ljudstva — rod Celjskih grofov. Gre za snovno in leposlovno najzanimivejše poglavje iz življenja teh mogočnikov, za Veroniko Deseniško. Še preden ga je v našem slovstvu prva skušala obdelati Josipina Turnograjska (1851), so se mogli z njim seznaniti Čehi. Leta 1838 je v časopisu Češka Včela izšla povest Veronika z Desenic, ki jo je po R. Puffu spisal František Kanka (Veronika z Deseniic. Historická povídka z patnaeteho století dle R. Puffa od Františka Kanky.). Bil je to čas, ko so sicer že tri desetletja trajale korespondenčne zveze med slovenskimi in češkimi kulturnimi delavci, ki so se tako medsebojno seznanjali s kulturno, posebno jezikovno problematiko, ko pa je le malo pomembnih Čehov tudi osebno poznalo naše kraje in ljudi in ko torej še nikakor ni bilo mogoče, da bi začetno češko leposlovje zajemalo snov tudi pri nas. Povest v časopisu Češka Včela je popolnoma osamljen pojav, ki ni nastal zaradi piščevega poznanja naše preteklosti, ampak verjetno na docela drug način.« (Orožen, 1960, str. 338)

10 DELA

10.1 STROKOVNI SPISI

10.1.1 RUSKO-SLOVENSKI UČNI SLOVAR

Slika 83: Naslovnica rusko-slovenskega učnega slovarja

(Vir: <https://image-slovarij/rusko-slovenski-ucni-slovar-slika-1760303.jpg>)

Rusko-slovenski učni slovar je nastal v soavtorstvu z Lidijo Ivanovno Pirogovo in Jožetom Severjem. Izšel je leta 1977. Jože Sever in Božena Orožen sta besedilo prevedla v slovenščino in dodala izbor besed, ki so enake v slovenščini in ruščini, imajo pa različen pomen. Takšna beseda je npr. *ponos*, ki v slovenščini pomeni občutek *velike etične, moralne vrednosti*, v ruščini pa *driska* (Vir: <https://www.fran.si/iskanje?View=1&Query=ponos>, obiskano dne 29. 2. 2024).

10.1.2 DIPLOMSKA NALOGA O JANKU KAČU

Božena Orožen je velika poznavalka pisatelja Janka Kača, saj ga je obravnavala v svoji diplomski nalogi, pozneje pa je o njem pisala tudi razne članke in si prizadevala, da bi se razmeroma neznani »*savinjski pisatelj*« uveljavil tudi med slovenskimi bralci.

Na podlagi narejene diplomske naloge o Janku Kaču je napisala tudi epilog nekaterih Kačevih del; med njimi so tudi zbirka črtic *Med padarji in zdravniki*, roman *Grunt*, zbirka osemnajstih zgodb *Pisane zgodbe*, *Moloh* (socialnozgodovinski roman), *Vodnikova družba* ... V epilogu z

naslovom *Janko Kač – »Gruntar brez grunta«* je strnila njegovo življenje, vse od rojstva v Latkovi vasi, službovanja pri dnevniku *Jutro* do uveljavljenega kulturnega delavca. Opisala je tudi nekaj njegovih del; predvsem njihovo vsebino in način izražanja (Kač, 2019, str. 102).

10.2 LITERARNI VODNIKI

Vseh literarnih vodnikov, pri katerih je opravila redakcijo, je bilo na začetku osem, a sta bila dva izključena s seznama, tako da jih je bilo izdanih le šest. To so:

- *Slovstveni in kulturnozgodovinski vodnik po Sloveniji: Gorenjska*
- *Slovstveni in kulturnozgodovinski vodnik po Sloveniji: Koroška*
- *Slovstveni in kulturnozgodovinski vodnik po Sloveniji: Notranjska, Kras in južna Primorska*
- *Slovstveni in kulturnozgodovinski vodnik po Sloveniji: Štajerska z obrobjem*
- *Slovstveni in kulturnozgodovinski vodnik po Sloveniji: Dolenjska in Bela krajina*
- *Slovstveni in kulturnozgodovinski vodnik po Sloveniji: Ljubljana z okolico*

S seznama sta bila izključena Slovstvena in kulturnozgodovinska vodnika po Sloveniji: Primorska z Notranjsko ter Beneška in Severovzhod Slovenije.

Pri *Slovstvenem in kulturnozgodovinskem vodniku po Sloveniji: Koroška* ji je zelo koristilo znanje, ki ga je pridobila s preučevanjem zamejstva. Njeno raziskovanje se je začelo okoli leta 1962, ko je v povezavi s Čehi preučevala češko pisateljico Preissovo, ki je v svojih povestih opisovala življenje koroških Slovencev. Od takrat naprej se je nadaljevalo preučevanje te manjšine. Na podlagi zapisanega v vodniku je nastalo mnogo vodstev s kulturnimi delavci po Koroški.

V okviru slavističnega društva so celo sprožili akcijo za zbiranje denarja za počitnice nekaterih koroških otrok v Baški, da bi se družili s tamkajšnjimi Slovenci in se učili slovensko.

11 NAGRADE

V tem poglavju sem zbrala nagrade, ki jih je Božena Orožen prejela za svoje delo. Prejemanje raznih nagrad, priznanj, pohval je zanjo sicer prijetno, večjega pomena pa jim njena skromnost in samokritičnost ne pripisujeta.

11.1 ZLATI GRB MESTNE OBČINE CELJE

Gimnazijsko profesorico, požrtvovalno in neutrudno kulturno delavko, je za njeno življenjsko delo, predanost raziskovanju in promociji kulturne dediščine, celjska občina leta 2000 nagradila z zlatim celjskim grbom. Nagrajena je bila za izjemno življenjsko delo pedagoginje in kulturne delavke, ki živi s Celjem in za Celje (Hrastnik, 2014).

11.2 OBČINSKO PREŠERNOVO PRIZNANJE

Občinsko Prešernovo priznanje je prejela leta 1989 za spodbujanje kulturne dejavnosti v Celju.

11.3 NOMINACIJA ZA ČASTNO MEŠČANSTVO

V okviru raziskovalne naloge sem skupaj z mentorjema Boženo Orožen predlagala tudi za častno meščanko mesta Celje. Gospa je bila za častno meščanstvo nominirana že večkrat, vendar ni bila nikoli izbrana. Besedilo predloga, ki smo ga poslali na Mestno občino Celje, dodajam v prilogi.

11.4 NAJ CELJANKA

Leta 2014 je Božena Orožen dobila naziv »Naj Celjanka«. Nagrado vsako leto podeljuje celjski tednik *Celjan* za življenjsko delo enemu od zaslužnih občanov. Božena Orožen je prva ženska, ki je dobila to nagrado. Naziva je bila zelo vesela. Plaketo je sprejela skromno in hudomušno: »Čeprav se bojim, da gre to bolj pripisati moji starosti, za kar pa skoraj nimam zaslug, sem pa hvaležna.« (<https://www.celje.info/aktualno/naj-celjan-2014-edvard-kuzner-zivljenjsko-delo-bozeni-orozen/>)

11.5 BIOGRAFSKE OMEMBE

Leta 1991 je Zora Tavčar ustvarila zbirko tridesetih intervjujev z znanimi Slovenci in Slovenkami v izseljenstvu in doma; v zadnjem delu se predstavi tudi gospa Božena Orožen. Ker je intervju potekal ravno v času močnih poplav na Slovenskem, se vprašanja nanašajo tudi na vremensko stanje in stanje kletnih prostorov Študijske knjižnice s knjigovoznico, ki je bila takrat prav tako poplavljen. Tako je intervju nastal, s fotografijami vred, v ledeno mrzli knjižnici, kjer sta sogovorki grela le toplina in prisrčnost pogovora.

Gospa Tavčar jo v uvodu nagovori kot izjemno delavno, a eno izmed tih in skritih slovenskih žena, ki v kulturnih središčih, odmaknjenih od prestolnice, opravljajo bogato znanstveno in kulturno-posredovalno delo, ki ga osrednje središče in mediji le redko ovrednotijo, kaj šele nagradijo.

V intervjuju beseda nanese na njenega očeta Janka Orožna, prav tako zelo poznanega v mestu Celje. Govorita tudi o izvoru njenega priimka, ki naj bi izhajal iz lastnega imena Erazem.

12 ŠE VEDNO AKTIVNA ...

Gospa Božena Orožen je kljub svojim zavidljivim letom še vedno dejavna na marsikaterem področju. Poleg tega, da še občasno napiše kakšen referat za krožek Spoznavajmo Slovenijo, je aktivna tudi v prostem času, ki ga ima danes, kot pravi, še preveč. Rada se odpravi na sprehode, ki jih sicer opiše kot kratke, sproščene in lahkotne, a po dolžini ter obsegu sodeč to le niso tako kratki sprehodi (od Doma ob Savinji se odpravi do izliva Voglajne, po nabrežju pa ob reki do kavarne Špica; takšen sprehod navadno traja nekje eno uro). Tudi njen korak ni počasen. Marsikdo izmed nas mlajših bi se moral krepko potruditi, da bi lahko v njenem tempu korakal z njo. Vsak dan v domu upokojeencev obiskuje tudi telovadbo.

Zadnja ekskurzija, ki se je je udeležila, je bila organizirana v okviru krožka Spoznavajmo Slovenijo Univerze za III. življenjsko obdobje v Celju. Februarja 2024 so se člani tega krožka odpravili na Teharje. Tokrat zanjo ni napisala referata.

V času, ko se je še udeleževala ekskurzij, si je najbolj zapomnila izlet v Slovensko Bistrico, Slovenske Konjice, Novo mesto, Sežano, Dravsko dolino in na Ptuj. Spominja se tudi svoje prve ekskurzije – ta je bila v Šempeter v rimsko nekropolo. Sogovornica Slavica Hrastnik v pogovoru pove, da se je po tej plati od Božene marsikaj naučila. Pri izvedbi ekskurzij se je zgledovala po njenem preverjenem načinu organizacije. Božena Orožen je namreč večino poti, ki jih je hotela vključiti v spored izleta, najprej preverila sama. Z javnim prevozom, saj avta ni vozila, je merila čas prevoza do načrtovanega cilja, nazaj, čas prehojenih morebitnih pešpoti in si nasploh zelo natančno zamislila pot.

Še vedno zelo rada bere. V zadnjem času je prebrala knjigo *Peš po domačih krajih*¹⁸. Tematika ji je pravzaprav pisana na kožo, saj se je sama mnogo let ukvarjala s preučevanjem del in osebnosti Alme Karlin. Knjiga ji je bila zelo všeč, prav rada bi prebrala še kakšno podobno.

Ko sem jo vprašala, ali bi mi lahko zaupala svoj moto, nekakšno življenjsko vodilo, mi je na roko zapisala tale verz iz pesmi *Elegija* avtorja Janka Glazerja¹⁹;

»In vsa modrost življenja je morda, biti pripravljen kakor zvok piščali, da kadar veter s svojimi koralami dotakne se srca, nam vztrepeta in vdano se odzove – kot v zahvali.«

S tem dokaže, da je njena najvišja vrednota v življenju pravzaprav življenje samo – živeti. Pomembno je, da smo v življenju pripravljeni poskusiti kaj novega, se česa novega naučiti, pri tem pa nikakor ne smemo pozabiti na druge. V pogovoru pove, da je najbolj uživala v delu, kadar je lahko nekaj dala in hkrati nekaj sprejela. Tako tudi učiteljski poklic zanjo ni bil le predajanje znanja, ampak tudi sprejemanje tega, saj so jo njeni dijaki marsičesa naučili, ob njih se je naučila biti boljša oseba. Naučili so jo pomembnih življenjskih vrtilin (potrpežljivosti,

¹⁸ Popotni dnevnik Alme M. Karlin, prevedla Jerneja Jezernik (<https://vfokusu.com/razstava-pes-po-domacih-krajih-popotni-dnevniki-alme-m-karlin/>).

¹⁹ Janko Glazer (1893-1975) je z raznolikim delom na področju kulture in zgodovine pomembno vplival predvsem na štajersko regijo. Danes se po njem imenuje nagrada, ki jo v Mariboru podeljujejo za posebne dosežke in za življenjsko delo na področju umetnosti. Z Jankom Orožnom sta si tudi dopisovala, predvsem o pomenu učbenikov slovenščine. Ta je Janka Glazerja kot slavista zelo cenil (<https://www.obrazislovenskihpokrajain.si/oseba/glazer-glaser-janko/>).

požrtvovalnosti), ona pa jim je poleg širokega spektra znanja predala še neizmerno ljubezen do slovenskega jezika, nekaterim dijakom tudi do ruskega.

Prav za vse druge dejavnosti velja enako; nekaj dati in nekaj sprejeti. Ko sem jo tako vprašala, kaj od vsega je v življenju najraje počela, je po krajšem razmisleku odgovorila, da svojega najljubšega opravila ne bi mogla izbrati. Vsega, česar se je lotila, se je lotila s srcem in dušo, saj kolikor v življenju daš, toliko tudi prejmeš v vračilo. V vsem je uživala: v poučevanju, urejanju zbirk, raziskovalnem delu, delu na področju domoznanstva, službovanju v knjižnici, pripravljanju razstav, organiziranju ekskurzij, predavanju v sklopu Univerze za III. življenjsko obdobje, pripravljanju referatov in člankov za časopise, spoznavanju novih krajev, druženju s prijatelji, potovkami, sodelavci, družino in še v marsičem.

13 Z INTERVJUJI DO ŠIRŠIH POGLEDOV IN ANALIZA ODGOVOROV

13.1 INTERVJU Z DR. ANTONOM ŠEPETAVCEM

Dr. Anton Šepetavc je kot dolgoletni profesor slovenščine in ravnatelj I. gimnazije v Celju dobro spoznal svojo kolegico, čeprav ga ni učila niti nista bila nikoli sodelavca. Za intervju sem ga prosila, saj je ravnatelj ustanove, na kateri je Božena Orožen pustila velik pečat, to pa je povezano tudi z mojo hipotezo, da bodo anketiranci kot najpomembnejše vrednotili Boženino pedagoško delo.

Slika 84: Dr. Anton Šepetavc

(Vir: prvagim.si/wp-content/uploads/dr-Anton-Sepetavc)

1. Najprej kot dijak, potem profesor in ravnatelj I. gimnazije v Celju, na kateri je profesorica Božena Orožen veliko let poučevala slovenščino in ruščino, ste lahko gospo spoznali tudi bolj osebno. Kakšen pečat je pustila na I. gimnaziji?

Na gimnazijo sem se vpisal leta 1973. Pouk je takrat potekal dvoizmensko, Celjani in bližnji okoličani (pa tudi tisti, ki so živeli v internatu) smo bili t. i. popoldanci. Noben od popoldanskih razredov (to pa smo bili e, f, g in h) kot drugega tujega jezika ni imel ruščine; bili smo »Francozi« in »Nemci«. Profesorica Orožnova, ki je poučevala ruščino in slovenščino – kolikor se spomnim – nikoli ni imela pouka popoldne, zato je neposredno tudi nisem mogel spoznati. Tudi sicer je med dopoldanci in popoldanci bilo bolj malo stika, srečevali smo se kvečjemu pri krožkih, pevskem zboru in na športnih dnevih. Pa ob kakšnih kulturnih dogodkih, ki pa jih je bilo v primerjavi s sedanjimi časi zelo malo. Zdaj, ko na gimnazijo že gledam s polstoletne distance, vidim seveda tudi vse tisto, česar

takrat dejansko nisem videl, čutil pa sem: šola je bila nekako razklana, slabo smo se poznali med sabo, pa čeprav smo živeli pod isto streho. Danes vsi poznajo vse, se mi zdi, zaradi socialnih omrežij in razpada tradicionalnih vrednot še preveč ... Takrat pa ne le, da nisem poznal skoraj nobenega dopoldanca, poznal nisem tudi profesorjev. Razen tistih naših seveda, ki pa so bili v tistih starih časih večinoma z nami precej na distanci, pri delu dosledni in nepopustljivi, pri ocenjevanju pa strogi in marsikdo tudi čisto brez milosti. Že v prvem letniku so »odpravili« skoraj desetino mojih sošolcev ... Danes bi imeli ob takih revolucijo, nekoč pa ... vse mirno in pohlevno je bilo (smeh).

Za prof. Orožnovo sem kot dijak samo slišal, neposredno pa z njo nisem imel stika. O njej je šel glas, da je z dušo in srcem pri stvari. Svoja dva jezika je imela resnično rada in je z njima – kot so to res dobri učitelji znali nekoč – dobesedno živela. Dijake je poučevala s strastnim veseljem,

če pa je kdaj komu morala dati slabo oceno, je bila strašno razočarana ne le nad njim ali njo, pač pa se je spraševala, ali je tudi sama česa kriva pri tem ... Od kod to vem? Povedali so mi njeni bivši dijaki, ki se ob obletnicah svojih valet vračajo v šolo ... in jo še vedno imajo zelo radi. Vsako leto imam kak ducat takih »obiskov«, kjer se potem seveda med drugim obujajo spomini, nekajkrat pa je zraven prišla tudi prof. Orožnova. Kolikor se spomnim, še lani. Kot je znano, je profesorica navdušila in usmerila v študij slovenščine in ruščine lepo število dijakinj. Njena je pravzaprav cela »ruska linija«, najbolj zavzeto in zelo uspešno pa je delo prof. Orožnove nadaljevala Darja (Guzej) Poglajen, ki je bila v osnovni šoli, potem pa tudi na fakulteti moja sošolka.

Mogoče še to. Ko sem se kot učitelj leta 1984 najprej honorarno, leta 1985 pa za stalno vrnil v našo staro domačijo na Kajuhovi 2, prof. Orožnove v zbornici ni bilo več. Uvedba zloglasnega usmerjenega izobraževanja je leta 1982 ukinila gimnazijo, razbila pa ob tem tudi zbornico, pedagoški kolektiv. Matematiki in naravoslovci so se večinsko morali (prisilno) preseliti na Srednjo naravoslovno šolo (zdaj Gimnazijo Lava), nekatere so upokojili, nekateri pa so našli svoj prostor pod soncem še kje drugje. Med slednjimi je bila prof. Orožnova, ki je delo našla v Osrednji knjižnici Celje, kjer je potem vse do upokojitve odlično vodila Domoznanski oddelek.

Kot ravnatelj pa prof. Orožnovo kar dostikrat srečam: na obrežju Savinje, kjer se tudi v visoki starosti še vedno sprehaja, kakšni kulturni prireditvi, vedno pa tudi na srečanjih naših upokojencev, ki jih vsako leto v decembru organiziram s hvaležno mislijo in iskrenim spoštovanjem do nekdanjih sodelavcev in sodelavk.

2. Na katerem področju ste jo najbolj spoznali in kakšen vtis je pustila na Vas, tako po človeški kot tudi po službeni plati?

Na to vprašanje sem večidel že odgovoril, bi pa vseeno še ponovil: kot dijak sem zanj le slišal, kot profesor je v zbornici nisem imel več priložnosti spoznati, tako da sodelavca žal nisva bila, kot ravnatelj pa sem jo in jo še vedno dokaj pogosto srečujem. Od nekdanj jo spoštujem kot prijetno gospo in zanimivo sogovornico z velikim in širokim znanjem. Kar dobro poznam tudi njeno strokovno-znanstveno delo, ki ga vedno znova presojam z občudovanjem: kaj vse so nekoč znali in delali profesorji, ne da bi se – tako kot dandanašnji skoraj vsi, nekatere poklicne skupine v tej državi pa izrazito in brezobzirno – kar naprej spraševali, kdo jim bo to plačal in koliko cvenka jim bo to navrglo! Kaj naj rečem na tem mestu še drugega: ljudje kot prof. Orožnova so tisti skromni, požrtvovalni, ustvarjalni ljudje, ki vlečejo svoje stroke naprej, ob tem pa se ne sprašujejo ne po času in tudi ne po denarju. Ker verjamejo, da so stvari, ki so v življenju, vredne še veliko več ... Ker se zavedajo, da je človek družbi, narodu in državi, ki ga je izobraževala in vzgajala, dolžan tudi kaj vrniti.

3. Ali se strinjate, da lahko skozi življenjsko pripoved Božene Orožen dobimo vpogled v zgodovino mesta Celje? Utemeljite svoj odgovor.

Prof. Orožnova je dobrega četrto stoletja na I. gimnaziji v Celju zgledno, z veliko zavzetostjo in srčnostjo – nekoč se je temu reklo pedagoški eros – opravljala svoj pedagoški poklic. Svoje delo

je razumela kot poslanstvo; zanj je žrtvovala ves svoj čas in tudi svoje osebno življenje. Dijake je imela srčno rada, dijaki pa so imeli radi njo. Zaslužna je za marsikatero »slavistično« študijsko odločitev, znano pa je, da so praktično vsi rusisti, kolikor jih je bilo in kolikor jih v Celju še je, »verižna posledica« njenega učnega in vzgojnega dela, tako v razredu kot še posebej v okviru ruskega krožka.

Dolga leta je prof. Orožnova skrbela tudi za šolsko kulturo. Že v 60. letih je ustanovila in potem mentorsko vodila Kulturno društvo Antona Aškercarja, ki še vedno deluje in je tudi danes krovna organizacija zelo razvejane kulturne dejavnosti na I. gimnaziji v Celju. Na noge je postavila znameniti Kulturni maraton, kot mentorica pa se je posvetila zlasti gledališkemu in recitacijskemu krožku. Z veliko ljubeznijo je vrsto let odlično organizirala strokovne ekskurzije, na podlagi katerih je kasneje zasnovala niz kulturnozgodovinskih vodnikov po Sloveniji.

Mogoče še z drugimi besedami: seveda, prof. Orožnova, sicer tudi hči dr. Janka Orožna, znamenitega celjskega zgodovinarja in nekdanjega profesorja na naši gimnaziji, je oseba, ki v marsičem lahko pomaga k razumevanju in boljšemu vpogledu v zgodovinsko podobo mesta Celje.

4. Ali menite, da bi si Božena Orožen za svoje delo zaslužila večje priznanje, ki bi povečalo njeno prepoznavnost na Celjskem in v širšem slovenskem prostoru? Zakaj tako mislite?

Prof. Orožnova je vedno bila in ostaja tudi v visoki starosti človek odprtega duha in širokih obzorij; razumevajoča, skromna in prijazna. Take se je spominjajo nekdanji dijaki in sodelavci, in tako srečujemo Celjani še vedno na ulicah našega mesta ob Savinji.

13.2 INTERVJU Z JANJO JEDLOVČNIK

Janja Jedlovčnik je zaposlena na Domoznanskem oddelku Osrednje knjižnice Celje. Opravlja torej podobno delo, kot ga je nekoč Božena Orožen. Zaradi tega sem jo izbrala za intervju, saj lahko ovrednoti pomen njenega domoznanskega dela.

Slika 85: Janja Jedlovčnik
(Vir: content/gallery/arhiv-zalec)

1. Kot bibliotekarka Osrednje knjižnice Celje ste dodobra spoznali delo Božene Orožen. Kakšen pečat je s svojim delovanjem po Vašem mnenju pustila na področju domoznanstva?

V Osrednji knjižnici Celje sem se zaposlila leta 2014, torej triindvajset let po upokojitvi prof. Božene Orožen. Zaradi precejšnje časovne vrzeli med obema dogodkoma, žal, tudi nisem imela priložnosti delati z njenimi sodelavci z domoznanskega oddelka, ki bi mi utegnili

natančneje predstaviti njeno delo v knjižnici. V Knjižnici Edvarda Kardelja v Celju, kot se je takrat uradno imenovala današnja Osrednja knjižnica Celje, je leta 1983 od prof. Vlada Novaka prevzela vodenje oddelka Posebnih zbirk, kasneje preimenovanega v Domoznanski oddelek. Slišala ali prebrala sem, da sta bili njeni posebni zadolžitvi na oddelku povezani s prirejanjem razstav ter pregledovanjem časopisov (predvsem starejših) in izpisovanjem podatkov o člankih, ki so obravnavali ljudi ali dogodke, povezane s Celjem in celjsko okolico. Nastala je obsežna kartoteka, ki je bila nadvse dragocen pripomoček za raziskovalce zlasti v obdobju pred pojavom in uveljavitvijo elektronskih knjižničnih katalogov, svetovnega spleta in digitalizacije knjižničnega gradiva. Odmevne so bile tudi njene razstave, tematsko navadno povezane s slovensko in tujo književnostjo ter dogodki iz slovenske zgodovine. Scenarij odprtja razstav je vselej skrbno pripravila in v dogodek pogosto vključila tudi svoje sodelavke ter sodelavce. Po razstavah je vodila učence in srednješolce, ki so lahko od nje izvedeli marsikaj zanimivega, česar pri pouku morda niso mogli. Ob tem so lahko prišle do izraza njene bogate pedagoške izkušnje. Poleg tega je raziskovala in objavljala članke v strokovnih in lokalnih časopisih. Organizirala in vodila je tudi razne dobro obiskane pogovorne večere in vrsto strokovnih ekskurzij po Sloveniji, zamejstvu in Jugoslaviji, ki so se jih udeleženci še dolgo spominjali. Ves čas je bila nadvse dejavno vpeta v kulturno dogajanje v Celju. Nasploh velik je njen prispevek k popularizaciji domoznanske dejavnosti, ohranjanju spomina na osebnosti in dogodke iz naše kulturne zgodovine.

2. Že nekaj časa sodelujeta pri krožku Spoznavajmo Slovenijo, za katerega gospa Orožen še vedno občasno pripravi kakšen prispevek. Kako je sodelovati z njo, kako s svojim delom vpliva na Vas in na delovanje krožka?

Vodenje krožka Spoznavajmo Slovenijo, ki deluje v okviru celjske Univerze za III. življenjsko obdobje, sem jeseni 2015 prevzela od sodelavke Gabrijele Aškerc, ki je krožek tudi osnovala, in

sicer leta 2006. V krožku, ki združuje ljubitelje Slovenije, ki želijo dobro spoznati kraje in pokrajine v domovini in zamejstvu, prof. Božena Orožen ves čas dejavno sodeluje. Večkrat mi prinese lističe s seznamom predlaganih strokovnih ekskurzij, na katerih so skrbno nanizane točke (kraji in znamenitosti v njih), ki si jih je potrebno in vredno ogledati. Precej njenih predlogov sem upoštevala, saj so bili preprosto dobri. Večkrat letno pripravi referate na temo kulturne zgodovine kakšnega kraja ali pokrajine, kamor nameravamo odpotovati na ekskurzijo, pač z namenom, da kraj ali pokrajino dobro spoznamo že pred samim obiskom. Vsebinsko zanj črpa iz svojega obsežnega korpusa znanja. Prispevke napiše z roko ali jih natipka na pisalni stroj. Ker ima zadnja leta težave z glasom, njene prispevke pred zbranimi člani krožka preberem jaz, izbrane odlomke iz literarnih del, ki so sestavni del njenih prispevkov, pa pogosto recitira gospa Sonja Mlejnec (včasih se ji je pri tem pridružila sedaj žal že pokojna Milka Conradi). Njeni prispevki so pri članih vselej zelo dobro sprejeti in pospremljeni z aplavzom. Pogosto mi pravi, da jo ravno priprava tega gradiva »drži pokonci«. Tudi v času epidemije koronavirusa je pripravila nekaj referatov o posameznih predelih Celja, ki smo jih nato, ko se je ponudila priložnost za to, skupaj obiskali in »preverili« zapisano še na terenu. Odkar vodim krožek, je pripravila preko trideset takšnih prispevkov, v katerih je pravo bogastvo podatkov, zanimivih povezav pa tudi osebnih spominov. Načrtujem, da bomo njene prispevke letos objavili na portalu Kamra in na ta način njeno delo približali širši zainteresirani javnosti. Menim, da nam je lahko prof. Orožen vsem v navdih. Kljub svojim častitljivim letom ostaja vedoželjna, prizadevna, skrbna pa tudi dobrohotna, vedra in skromna. Marsikaj smo se naučili od nje in sodelovanje z njo je pravzaprav privilegij.

3. Ali se strinjate, da lahko skozi življenjsko pripoved Božene Orožen dobimo vpogled v zgodovino mesta Celje? Utemeljite svoj odgovor.

Da, skozi življenjsko pripoved prof. Božene Orožen nedvomno dobimo vpogled v zgodovino Celja, kjer živi že preko osemdeset let. Kadar je človeku dano dočakati visoko starost, navadno v svojem življenju marsikaj doživi in preživi. Tudi prof. Orožen je v svojem življenju doživela številne dogodke in spremembe, ki so pravzaprav naša edina stalnica v času, ki nam je odmerjen. Je pa s svojim delovanjem na različnih področjih kulturno zgodovino mesta (in širše) ves čas tudi soustvarjala.

4. Ali menite, da bi si Božena Orožen za svoje delo zaslužila večje priznanje, ki bi povečalo njeno prepoznavnost na Celjskem in v širšem slovenskem prostoru? Zakaj tako mislite?

Vsekakor si osebnost in delo prof. Božene Orožen zaslužita večjega priznanja in boljše prepoznavnosti. Veliko je področij in ljudi, na katere je s svojim delovanjem močno vplivala in prepričana sem, da ti cenijo njen doprinos in se je s hvaležnostjo spominjajo.

13.3 INTERVJU S SLAVICO HRASTNIK

Slavica Hrastnik je bila vrsto let vodja programa Univerza za tretje življenjsko obdobje v Osrednji knjižnici Celje. Za intervju sem jo izbrala, ker lahko ovrednoti pomen dela Božene Orožen na področju razvoja izobraževanja starejših v Celju.

Slika 86: Slavica Hrastnik

(Vir: radiocelje.svet24.si/images/galerija/naslovnica)

1. Gospo Boženo Orožen ste spoznali ob začetkih delovanja Univerze za III. življenjsko obdobje, katere začetnica je bila prav ona. Kakšen pečat je po Vašem mnenju pustila na Celjskem območju in na Vas?

Prof. Boženo Orožen sem spoznala, ko sem se leta 1980 zaposlila v knjižnici, takrat imenovani Knjižnica Edvarda Kardelja Celje.

Bila je redna obiskovalka knjižnice, saj je vedno kaj raziskovala. Priznana gimnazijska profesorica se je kasneje zaposlila v knjižnici kot vodja Domoznanskega oddelka. Od vsega začetka sem jo globoko spoštovala, predvsem njeno obširno znanje, voljo do predajanja le-tega, njeno skromnost in aktivnost, kakor tudi neizmerno vedoželjnost.

Ob ustanovitvi U3O še nisem bila soudeležena v tem projektu, dobro pa se spomnim, da je z idejo o začetku aktivnosti v Celju prišla do direktorja, ko se je upokojila. Seznanila ga z delovanjem UTŽO v Ljubljani (takrat je delovala tudi že UTŽO v Velenju in Mariborski knjižnici (imenovana Knjižnični cikel). Natančno predstavitev dela, organizacijo, načela delovanja in postopek ustanovitve je v OKC predstavila organizatorica dejavnosti iz Ljubljane. Direktor Janko Germadnik se je strinjal, da tudi v Celju zaženemo ta projekt, ki pa je moral biti finančno povsem distanciran od dejavnosti knjižnice.

Ker je prof. Božena Orožen za začetek potrebovala le prostor, kjer bi se skupina zainteresiranih upokojencev srečevala ob različnih predavanjih, namenjenih spoznavanju Celja in okolice (geologija, arheologija, botanika, literatura, zgodovina, umetnostna zgodovina, arhitektura), je ideja kmalu zaživela tudi v praksi. 11. aprila 1994 je bilo tako izvedeno prvo predavanje v sklopu domoznanskega krožka. Udeleženci so bili strokovnjaki z različnih področij in načeloma pripravljeni predati svoje znanje slušateljem brezplačno. Obveščanje je sprva potekalo od ust do ust ali z objavo plakata v knjižnici. Nekaj dejavnosti je bilo izvedenih tudi na prostem (ogledi, obiski muzejev, galerij).

Jeseni 1994, torej v študijskem letu 1994/95 je U3O polneje zaživela, saj so se domoznanskim vsebinam pridružili trije drugi krožki. Vodja programov je bil kolega Niko Veber (več v zborniku Človek živi, dokler se uči, ki ste ga verjetno že vzeli v roke).

Po nalogu direktorja sem vodenje U3O prevzela februarja 1998 in sem jo vodila do upokojitve, avgusta 2020. U3O Celje je bila v tem času med prvimi tremi v Sloveniji, tako po številu različnih izobraževalnih programov kot tudi po številu članov.

2. Na katerem področju je bila po Vašem mnenju najbolj aktivna in v čem se to kaže?

V vsem času sva z gospo Boženo odlično sodelovali pri programu Domoznanstvo – kulturna zgodovina. Že ob koncu enega študijskega leta sva se dobili z idejami za naslednjega. Program je bil vedno pripravljen premišljeno in kvalitetno. Ker so bila predavanja običajno le dvakrat mesečno, sva morali vedno »rezervirati« tudi kakšen prost termin za morebitne aktualne dogodke na Celjskem. Nisva le našli odličnih predavateljev, tudi sama gospa Božena je pripravila mnogo vsebin. Najbolj so mi ostala v spominu njena vodenja po Celju. V vseh možnih smereh smo se z njo odpravili na sprehod po ulicah; od stavbe do stavbe je nizala podatke in o marsikateri je vedela povedati kakšno zanimivost. Neprecenljivi podatki, pomembni za spoznavanje zgodovine in razvoja mesta, so pristali v marsikateri beležnici.

Večkrat letno je pripravila tudi predavanja s področja literature; o osebnostih, ki so v tisto leto zaznamovale s pomembnejšo obletnico. Njena predavanja so z recitali, deklamacijami ali celo uprizoritvami dopolnjevali člani Ljubiteljskega gledališča Teharje (sedaj Ljubiteljsko gledališče Petra Simonitija) in obogatili glasbeni gostje. Ob mnogih pomembnih jubilejih so bili tako naši dogodki edini spomin in obeleženje pomembne obletnice v širšem lokalnem okolju.

Posebno cenjene so bile tudi ekskurzije, ki jih je pripravila za člane U30. V enem dopoldnevu razprodana mesta so dokaz, da je vsak, ki je kdaj odpotoval z njo po Sloveniji, želel zraven tudi naslednjič. Zapomnila sem si, da je vsako pot prej prepotovala z lokalnimi prevozi (avta ni vozila), vse preverila, od kosila do mest, kjer se dobi ključ določene cerkve. Nič ni smelo biti zgolj naključno. Tako sem kasneje tudi ekskurzije, ki sem jih jaz vodila, vedno že prej izvedla z družino ter merila čas in beležila poti. In nisem mogla biti bolj vesela, kot takrat, ko je rekla: »To ste pa res dobro pripravili.«

3. Ali se strinjate, da lahko skozi življenjsko pripoved Božene Orožen dobimo vpogled v zgodovino mesta Celje? Utemeljite svoj odgovor.

Ker sem bila kot vodja in organizatorica vedno prisotna, je tudi moje življenje z njenim doprinosom bogatejše, pridobila sem mnoga znanja in vsesplošno razgledanost. Menim, da je tako z vsemi, ki smo z njo sodelovali, kakor tudi tisti, ki so jo imeli čast in priložnost poslušati in spoznati.

Univerza se je v vseh letih izpopolnjevala; poleg velikega števila novih programov, smo beležili tudi veliko število novih članov (tudi preko 750 članov). Predvsem pri domoznanskih predavanjih je zaradi množice udeležencev prišlo kdaj do negotovanja s strani članov, ki so bili z U30 od vsega začetka in so bili vajeni manjše skupine. Tudi gospa Božena se je večkrat čudila, od kod naenkrat toliko ljudi. Začelo se je namreč z 20 člani, tudi s 40 je bilo še lažje; bili so obvladljivi in bolj mobilni, predvsem pa je bilo lažje organizirati ogleda na terenu. V svoji skromnosti se je čudila, kako lahko toliko ljudi zanima, kaj jim bo povedala. Še vedno jo slišim reči: »Ojoj, pa kako je to mogoče, pa toliko jih je!« Pa sem ji pojasnila, da bi jo vsi radi slišali.

Zadnja leta je profesorico začel zapuščati glas. A tudi to se je dalo rešiti. Še vedno je kaj napisala in je njen tekst prebral kdo drug. Napisala je z roko ali s pisalnim strojem. Njen zadnji rokopis sem prepisala ob 25-letnici U30.

4. Ali menite, da bi si Božena Orožen za svoje delo zaslužila večje priznanje, ki bi povečalo njeno prepoznavnost na Celjskem in v širšem slovenskem prostoru? Zakaj tako mislite?

Menim, da je gospa Božena celjska zvezda, bleščeča navznotraj, zato bi si res zaslužila častno meščanstvo.

Z vsem svojim delovanjem je pustila pomemben pečat v mestu in okolici, med člani U3O in širše. Pa da ne govorimo o vseh njenih dijakih, ki jim je na celjski gimnaziji vcepljala znanje slovenščine in ljubezen do slovanskih jezikov.

13.4 INTERVJU Z ANKO AŠKERC

Anka Aškerc je umetnostna zgodovinarica, dolgo je vodila celjsko podružnico Zavoda za varstvo kulturne dediščine. Z Boženo Orožen je večkrat sodelovala pri različnih dogodkih, ekskurzijah in projektih, dolgo časa pa sta družini Aškerc in Orožen bili sosedi.

1. Z gospo Boženo Orožen sta bili sosedi, sodelovali sta tudi po strokovni plati in obe sta aktivni članici Univerze za III. življenjsko obdobje. Kakšen pečat je po Vašem mnenju pustila na Celjskem območju in na Vas?

Boženo Orožen sem spoznala, ko smo se z družino z Jožefovega hriba preselili v mesto, na današnji Gledališki trg 8, nadstropje više, kot so živeli Orožnovi. Bila sem prvošolka, Božena pa je takrat že študirala v Ljubljani. Razlika v letih je bila tolikšna, da v tistem času z njo nisem imela posebnih stikov. Otroci smo jo le občudovali kot prijazno mlado damo, ki hodi v visoke šole v Ljubljani, kar se je zdelo takrat zelo daleč in težko dosegljivo. Tudi starši so nam jo pogosto postavljali za vzor. Če hočeš kaj doseči, se je treba zgledovati po Boženi Orožen.

Kot dijakinja gimnazije sem jo poznala kot profesorico, a nikoli ni učila v mojem razredu.

Pogosteje sva se začeli srečevati, ko sem se po končanem študiju zaposlila v spomeniškovarstveni službi v Celju, Božena Orožen pa je redno spremljala naše delo.

Sodelovali sva tudi v programu Univerze za III. življenjsko obdobje, ki ga je na področju domoznanstva zastavila prof. Orožnova. Želela je, da slušatelji spoznajo tudi kulturno dediščino in njeno obnovo. V program je zato uvrščala moja vodstva in predavanja o obnovi pomembnejših kulturnih spomenikov. Tega nikakor nisem jemala zlahka, spoštovanje do Božene Orožen in njenega znanja mi je narekovalo, da sem se kar se da temeljito pripravila, da je ne bi razočarala.

Še posebej je bilo zame zahtevno, ko je na ogled pripeljala svoje »potovke«, skupino izobraženih žena, ki so na svojih potovanjih spoznavale Slovenijo in tujino. Med njimi je bilo kar nekaj mojih nekdanjih profesoric. Zelo sem bila počaščena, ko so me povabile, da se jim lahko pridružim. Z njimi sem bila na številnih poteh po Sloveniji, na Češkem, v Istri, Hrvatskem Zagorju. To niso bili »izleti«, bila so prava študijska potovanja z vnaprej pripravljenim gradivom in odličnim Boženinim vodstvom. Vsako deželo ali kraj je predstavila celovito, od naravnih danosti, zgodovine, znamenitih ljudi, ki so tam ustvarjali, zlasti na področju literature in likovne umetnosti. Vedno znova sta me presenečala obseg in širina njenega znanja.

Na teh poteh sem Boženo Orožen tudi bolje spoznala. Imela sem jo za zelo resno osebo, zdaj pa me je pogosto presenetila njena hudomušnost in prefinjen humor.

2. Na katerem področju je bila po Vašem mnenju najbolj aktivna in v čem se to kaže?

Božena Orožen je bila in je še aktivna na več področjih. O njenem prispevku na jezikoslovnem in literarno zgodovinskem področju nisem strokovno usposobljena soditi, to je stvar jezikoslovcev in literarnih zgodovinarjev. V številnih člankih je obravnavala literarne in druge osebnosti s področja kulture na Celjskem in s tem pomembno prispevala k poznavanju lokalne

literarne zgodovine in kulture. Nedavno sem npr. spet prebirala razpravo Božene Orožen »Celjska kulturna obzorja v besedi«, ki zajema čas 30. let 20. stoletja. (Publikacija Trideseta leta na Celjskem, Zavod za kulturne prireditve Celje, 1997). Preseneča ogromno zbranih podatkov, pričevanj, pronicljive analize časa in takratnega dogajanja.

Kot gimnazijsko profesorico in pedagoginjo jo poznajo predvsem njeni bivši dijaki. Poudariti pa želim, da je z izjemno zavzetostjo in žarom neštetim skupinam mladih in tudi starejših predstavila široko področje kulturne zgodovine Celja, širšega območja Slovenije in zamejstva. S tem je pomembno širila poznavanje ter zavest o pomenu kulture in kulturne zgodovine. Nobena skupina ni bila premajhna ali premalo pomembna, da ji ne bi na predavanjih in vodstvih posredovala svojega bogatega znanja ali pomagala svetovati, npr. pri pripravi literarnega večera.

Vestno in z vso skrbnostjo je nadaljevala in nadgradila delo prof. Novaka v Domoznanskem oddelku celjske knjižnice. Njen prispevek visoko cenijo njeni nekdanji kolegi.

3. Ali se strinjate, da lahko skozi življenjsko pripoved Božene Orožen dobimo vpogled v zgodovino mesta Celje? Utemeljite svoj odgovor.

Življenje Božene Orožen je potekalo v nemirnem 20. stoletju. Skozi njeno biografijo lahko sledimo življenju slovenske intelektualke tega časa, ki ni bilo vedno lahko in enostavno. Z vso energijo in zavzetostjo je preučevala kulturno zgodovino na Celjskem in svoje znanje z žarom prenašala na širok krog ljudi. Rezultati njenega dela so tako že nepogrešljivi del celjske kulturne zgodovine.

4. Ali menite, da bi si Božena Orožen za svoje delo zaslužila večje priznanje, ki bi povečalo njeno prepoznavnost na Celjskem in v širšem slovenskem prostoru? Zakaj tako mislite?

Božena Orožen je skromna oseba, nikoli ni bila »glasna« ali se »rinila« v ospredje. Vse življenje je na svojem področju trdo in pošteno delala. Moto svojega očeta »Živimo zato, da delamo«, je še kako vzela za svojega.

Celje jo je za to nagradilo z visokim priznanjem zlati celjski grb.

Menim pa, da bi bilo Celju lahko v čast, če bi ji podelili naziv častne občanke.

13.5 EPILOG K INTERVIJEM

Za intervjuje sem izbrala štiri znane celjske osebnosti: dr. Antona Šepetavca, Janjo Jedlovčnik, Slavico Hrastnik in Anko Aškerc. Vsi štirje so bili ali so še na različne načine povezani z Boženo Orožen. Vsem sem zastavila štiri vprašanja, ki sem jih navezala na zastavljene hipoteze. Prvo in drugo vprašanje sem naravnala bolj osebno, glede na to, od kdaj, kako in na katerem področju je vprašani povezan z Boženo Orožen. Tretje in četrto vprašanje pa je bilo za vse intervjuvance enako.

Dobila sem obsežne odgovore, v katerih so pojasnili svoje povezave z raziskovano osebo in podali mnenje o njeni osebnosti ter vsestranskih dejavnostih. Prepoznali so jo kot izredno delavno, zanesljivo, zaupanja vredno, lokalno zelo ozaveščeno, vsestransko aktivno in požrtvovalno osebo. Označili so jo s samimi presežniki. Z njo povezujejo le lepe in neprecenljive spomine ter ji izkazujejo velik poklon, tako po strokovni plati kot po človečnosti, saj Božena Orožen pooseblja najvišje vrednote humane človeške družbe, kot so znanje, delavnost, vztrajnost, pripravljenost pomagati in sodelovati ..., a ob vsem tem ohranjati skromnost.

14 RAZPRAVA IN VREDNOTENJE HIPOTEZ

V zaključku raziskovalne naloge bom preverila pravilnost zastavljenih hipotez na podlagi izvedenih intervjujev, pregledane literature in pogovorov z Boženo Orožen. Intervjuji so bili namerno zasnovani tako, da se je vsako vprašanje navezovalo na eno hipotezo.

1. Hipoteza: **Božena Orožen je pomembna osebnost mesta Celje. V mestu je s svojim delom pustila pečat.**

Hipotezo lahko na podlagi vseh štirih intervjujev potrdim, saj so jo vsi intervjuvanci navedli kot nepogrešljivo in pomembno osebnost mesta Celje. Mesto Celje, njen izvir ustvarjanja, danes ne bi bilo tako brez nje. To dokazuje tudi vrsta prejetih nagrad, množica napisanih člankov in ljudi, ki so skozi življenje z njo sodelovali in jo hranijo v lepem spominu.

Boženo Orožen pozna veliko ljudi: nekateri so sedeli v šolskih klopeh in prejeli njeno znanje ter se urili v govorni ali pisni veščini maternega jezika ali ruščine; nekateri so jo srečevali v knjižnici, kjer je skrbno bdela nad listinami posebne zbirke, pripravljala razstave, kulturne programe, gledališke predstave in še kaj; mnoge je seznanila z literarnimi in kulturnozgodovinskimi spomeniki mesta Celje – bila je izjemna pripovedovalka zgodb, ki ji jih ni nikoli zmanjkalo; veliko pa je tistih, ki so jo spoznali posredno preko knjižničnega gradiva, strokovnih člankov in razprav o različnih tematikah v povezavi z mestom Celje.

Prvo hipotezo v celoti potrdim.

2. Hipoteza: **Božena Orožen bi si za svoje delo zaslužila večje priznanje, ki bi ji prinesel večjo prepoznavnost na Celjskem in v širšem slovenskem prostoru.**

Vsi intervjuvanci so izjavo potrdili. Delovala je na mnogo področjih, sodelovala z veliko ljudmi, zato se je njena prepoznavnost razširila tako po mestu Celje kot tudi širše po slovenskem prostoru. Čeprav je za svoje delo prejela že več nagrad, bi si glede na vso predstavljeno dejavnost in požrtvovalnost zaslužila naziv častne meščanke (to potrjujejo tudi intervjuvanci). Nasploš bi morala biti deležna večje prepoznavnosti v laičnih in strokovnih krogih.

Drugo hipotezo v celoti potrdim.

3. Hipoteza: **Intervjuvanci bodo kot njeno najpomembnejše področje dela navedli pedagoško delo.**

Vsi intervjuvanci sicer omenjajo njeno pedagoško delo, a naštejejo še marsikaj drugega, zato poklic profesorice ni v ospredju. Vsak se je spominja s svojega področja.

Dr. Anton Šepetavc zaradi njenega službovanja na I. gimnaziji v Celju najbolj pozna to plat njenega delovanja, pa še ta po pripovedih njenih nekdanjih dijakov. Ko je bil dijak, se z njo ni srečeval, saj je profesorica Božena Orožen poučevala le v dopoldanskih oddelkih, sam pa je takrat pouk obiskoval v popoldanskem času. Poudaril je, da se je njeni dijaki spominjajo, da je

pedagoški poklic opravljala z dušo in srcem, torej s popolno predanostjo predmetu in z občutenjem za stiske dijakov.

Janja Jedlovčnik Orožnove ni spoznala na področju šolstva, pač pa ob službovanju v Osrednji knjižnici Celje, takrat imenovani Knjižnica Edvarda Kardelja. Tukaj se je ukvarjala s področjem domoznanstva, kar je pomembno vplivalo na njeno prepoznavnost med kulturnimi delavci.

Se je pa kot odlična organizatorica uveljavila tudi pri pripravi ekskurzij, razstav in predavanj. Izvajala jih je v sklopu knjižnice, po čemer je bila med drugimi uslužbenci dobro poznana. Slavica Hrastnik v intervjuju opiše njene začetke ustanavljanja Univerze za III. življenjsko obdobje V Celju, v sklopu katere je izvedla mnogo ekskurzij in pripravila razne kulturne dejavnosti.

Anka Aškerc jo opiše kot izjemno na vseh področjih delovanja. Ne samo poklicno, tudi življenjsko je bila zgled marsikomu. S svojo zavzetostjo za kulturo, raziskovanje in ustvarjenje je marsikoga prepričala in morda tudi navdušila za podobno delo. S svojimi dejavnostmi je razširila znanje sebi in drugim, tako na področju šolstva kot tudi na področju domoznanstva in kulturne zgodovine Celja ter širšega slovenskega prostora.

Tretjo hipotezo lahko le delno potrdim.

4. Hipoteza: *Skozi pripoved Božene Orožen bomo dobili delni vpogled v zgodovinsko dogajanje mesta Celje.*

Pripoved o življenju Božene Orožen je enako polpretekla zgodovina Slovencev od tridesetih let 20. stoletja dalje. Otroštvo v Kraljevini Jugoslaviji, nemška okupacija, izgon v Srbijo, študij in strokovno delo v socialistični Jugoslaviji, osamosvojitve Slovenije leta 1991 ter aktualna zgodba današnjih dni. Skozi njeno pripoved smo dobili vpogled v družbeno dogajanje in zgodovino mesta Celje ter tudi širše. Že fotografije nam marsikaj povedo, na primer nam dajo vpogled v modo takratnega časa. Skozi njeno pripoved spoznamo organizacijo šolskega sistema in kako se je ta v posameznih obdobjih spreminjal, spreminjala so se tudi poimenovanja gimnazije, knjižnice, ulice, amaterskega gledališča ..., dobimo delni vpogled v delovanje društev, npr. vsesokolski zleti, v vlogo vere v družbi in podobno.

Njena zgodba je zgodba intelektualke, ki ji je bila humanistična misel položena že v zibelko, predvsem po zaslugi njenega očeta, prav tako velikega Celjana, Janka Orožna. Božena Orožen je izjemno natančna opazovalka sveta okoli sebe, prav tako ni skoparila s pisanjem, kar dokazuje njena obsežna bibliografija. S tem se prav tako strinjajo vsi štirje intervjuvanci.

Četrto hipotezo v celoti potrdim.

15 ZAKLJUČEK

V raziskovalni nalogi sem zbrala podatke o življenju in delu Božene Orožen ter ji hkrati z njo skušala dati zasluženi poklon za njeno delo. Mislim, da so zbrano gradivo, natančno napisani spomini in intervjuji zadosten dokaz, da gre za pomembno Celjanko in Slovenko. Živimo v času, ki namesto humanistike, skromnosti in srčnega, pogosto prostovoljnega dela, ki ga je Božena Orožen v življenju opravila milo rečeno ogromno, bolj ceni napredek v tehniki, prazno hvalisanje brez vsebine in dobiček. Prav zato se mi zdi prav, da smo bolj pozorni na take osebnosti, ki so pustile svoj pečat, a so ostale nekoliko v senci. Z nalogo vsaj približno to senco razsvetljujem.

Naloga predstavlja prvo obsežnejše delo o Boženi Orožen, v prihodnosti pa bi jo bilo mogoče še nadgraditi. V Celju bi lahko pripraviti razstavo, ki bi opozorila na njen pomen, tako bi jo spoznali tudi tisti, ki te priložnosti še niso imeli. S tem mislim predvsem na mlajšo generacijo in na ljudi, ki se sicer ne ukvarjajo ali se toliko ne zanimajo za domoznanstvo ali pedagoško delo. Prizadevala si bom, da vsebino naloge predelam v strokovni članek in ga objavim v kakšni reviji (morda v *Zgodovini za vse*), s čimer bosta naloga in informacije o pomenu Božene Orožen dosegle večji krog ljudi.

Vesela in hvaležna sem, da sem se imela priložnost ukvarjati s takšno osebnostjo. Njeni življenje, značaj in delavnost mi predstavljajo navdih za delo vnaprej.

16 VIRI IN LITERATURA

KNJIŽNI VIRI IN ČLANKI:

- Černuta Deželak, A. (24. avgust 2023). *noviSplet*. (A. Č. Deželak, Producent) Pridobljeno december 2023 iz *Obrazi slovenskih pokrajin*:
<https://www.obrazislovenskihpokrajin.si/oseba/orozen-martina/>
- Gajšek, R. (13. marec 1994). Za tretje življenjsko obdobje. *Novi tednik*, 3. Pridobljeno 13. december 2023 iz <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-36DQOAXG/af59bb75-d849-46f5-a566-927d6b12ae72/PDF>
- Germadnik, J. (16. januar 1992). *Novi tednik*. *Slovenci za danes*, str. 8. Pridobljeno 1. februar 2024
- Goropevšek, B. (2004). *Človek živi, dokler se uči*. Celje: Osrednja knjižnica Celje.
- Goropevšek, B. (1996). *Mesto v svetu, svet v mestu*. Celje: Osrednja knjižnica Celje.
- Grdina, I. (2010). *200 let I. gimnazije v Celju*. Celje: I. gimnazija v Celju, Anton Šepetavc.
- Hrastnik, S. (april 2014). *U30 Prinaša polnost življenja: Razgovor s prof. Boženo Orožen. Drugih 10 let U30*, 4–5. Pridobljeno december 2023
- Jerovšek, I. (1999). *Mala enciklopedija, Božena Orožen, Osebnost mojega kraja*. Celje.
- Kač, J. (2019). *Med padarji in zdravniki*. občina Prebold: Občina Prebold, Hmeljarska cesta 5, 3312 Prebold. Pridobljeno 2. februar 2024
- Maček, S. (december 2023). *30 let Ljubiteljsko gledališče Petra Simonitija Celje. Ljubiteljsko gledališče Petra Simonitija, 2023*, 5–48. Celje, Celje, Slovenija: *Ljubiteljsko gledališče Petra Simonitija Celje*, zanj Andrej Hribernik, predsednik. Pridobljeno iz [file:///C:/Users/miast/Downloads/BROSURA_gledalisce_PS_30let_A4_ok%20\(1\)%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/miast/Downloads/BROSURA_gledalisce_PS_30let_A4_ok%20(1)%20(1).pdf)
- Marinšek, M. (1996). *Na celjski gimnaziji zvoni*. Velenje: Založništvo Pozoj. Pridobljeno 14. januar 2024
- Mestna knjižnica Kranj. (2020). *Obrazi slovenskih pokrajin*. Pridobljeno 1. december 2023 iz <https://www.obrazislovenskihpokrajin.si/oseba/orozen-bozena/>
- Novi tednik . (26. maj 1977). *Novi tednik, Glasilo občinskih organizacij SZDL Celje*, Laško, Slovenske. *Poučni izlet*, str. 8. Pridobljeno 5. november 2023 iz <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-DGYG7FCA/dd8dcd7c-1499-469c-9fd5-76fdd383d952/PDF>
- Orožen, B. (15. april 1959). *Jezik in slovstvo*, 216–221. Pridobljeno 9. februar 2024
- Orožen, B. (15. februar 1959). *Protestantovska književnost v srednji šoli*. (D. M. dr. Tone Bajec, & d. J. dr. Lino Legiša, Ured.) *Jezik in slovstvo*, 137–141. Pridobljeno 22. januar 2024

- Orožen, B. (1960). *Veronika Deseniška in Barbara Celjska v češkem leposlovju*. *Celjski zbornik*, 338–341. Pridobljeno 27. januar 2024
- Orožen, B. (1968). *Slovenski kraji in ljudje v spisih starejših čeških leposlovcev*. *Celjski zbornik*, 171–207. Pridobljeno 12. januar 2024
- Orožen, B. (26. maj 1977). *Poučni izlet*. *Novi tednik*, 8. Pridobljeno 22. januar 2024 iz <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-DGYG7FCA/dd8dcd7c-1499-469c-9fd5-76fdd383d952/PDF>
- Orožen, B. (19. april 1979). *Mladi iz Celja spoznali južno Koroško*. *Naš tednik*, 5. Pridobljeno 5. december 2023 iz <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-79H0MPCQ/e01c15e3-4bd6-4c4b-b250-af319805c38e/PDF>
- Orožen, B. (3. september 1981). *Klub kulturnih delavcev Celje*. *Novi tednik*, 9. Pridobljeno 5. november 2023 iz <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-YMCEU4N0/acddfca6-ecd9-459f-8ea7-fca7c59676d6/PDF>
- Orožen, B. (1993/94). *Jezik in slovstvo*. Pridobljeno iz Kazalo letnika 39: https://www.jezikinslovstvo.com/ff_arhiv/lat1/039/index.htm
- Orožen, B. (2012). *Orožnov zbornik*. Celje: Zgodovinsko društvo Celje. Pridobljeno 2. december 2023
- Orožen, B., & Končina, M. (1989). *Celjsko slavistično društvo pred vstopom v 30. leto*. *Celjski zbornik*, 175–185. Pridobljeno 1. marec 2024 iz <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-WELEKGZL/9e3e1055-d93d-4165-81bd-c1a51124230e/PDF>
- Orožen, B. (4. avgust 1994). *Alma Karlin »potuje« po Sloveniji*. (B. Stomejčič, Ured.) *Novi tednik*, 10. Pridobljeno 4. februar 2024
- Pekošak, L., & Brezovšček, A. (2017). *Literarni potep po celjskih ulicah*. Celje.
- Prireditve. (18. november 1982). *Klub kulturnih delavcev Ivan Cankar*. *Novi tednik*, 11. Pridobljeno 24. november 2023 iz <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-NS6RXZ08/9c6c2b3f-9d1e-45e2-8eaa-d62bdc14494e/PDF>
- Silvester, M. (1960). *Letno poročilo gimnazije v Celju*. Celje: Ravnateljstvo Gimnazije v Celju. Pridobljeno 7. februar 2024
- Šarman, Ž., & Zabav, M. (marec 2014). *Mladi za Celje*. Pridobljeno 26. februar 2024 iz Celjsko sokolstvo skozi oči časopisa Nova doba: <https://www.knjiznica-celje.si/raziskovalne/4201402669.pdf>
- Šepetavc, A. (2005). *Gimnazija v srcu*. Celje: I. gimnazija v Celju.
- Tavčar, Z. (1991). *Slovenci za danes*. Ljubljana: Mladika Trst. Pridobljeno 10. februar 2024

(Viri so navedeni po APA standardih, izdaji 6)

ČASOPISNI VIRI:

Do časopisnih virov, ki so navedeni pod knjižnimi viri in članki, sem dostopala preko Digitalne knjižnice Slovenije (dLib). V raziskovalni nalogi sem uporabila predvsem članke iz časopisov *Celjan*, *Novi tednik*, *Celjski tednik*.

USTNI VIRI:

- Aškerc, Anka (pogovor, 6. 3. 2024) (intervju, 8. 3. 2024)
- Hrastnik Slavica (intervju, 5. 3. 2024)
- Jedlovčnik, Janja (pogovor, 14. 2. 2024) (intervju, 7. 3. 2024)
- Orožen, Božena (pogovori)
- Požun Pavlovič, Adriana (pogovor, 4. 3. 2024)
- Šepetavc, Anton (pogovor, 23. 2. 2024) (intervju, 8. 3. 2024)

SPLETNI VIRI:

- <https://www.obrazislovenskihpokraj.in.si/oseba/orozen-bozena>, obiskano dne 2. 11. 2023
- https://www.jezikinslovstvo.com/ff_arhiv/lat1/039/55c09.htm, obiskano dne 2. 11. 2023
- https://sl.wikipedia.org/wiki/Bo%C5%BEena_Oro%C5%BEen, obiskano dne 3. 11. 2023
- <https://www.findbookprices.com/isbn/9789619409145/>, obiskano dne 6. 2. 2024
- https://www.sistory.si/cdn/publikacije/10012000/1044/IZ_ZGODOVINE_CELJA_1918-1941.pdf, obiskano dne 7. 1. 2024
- <https://www.obrazislovenskihpokraj.in.si/oseba/orozen-bozena/>, obiskano dne 6. 11. 2023
- <file:///C:/Users/miast/OneDrive/Namizje/Literarni%20potep%20po%20celjskih%20ulicah%20Anej%20in%20Liza.pdf>, obiskano dne 5. 12. 2023
- <https://vecer.com/prosti-cas/vedno-je-cutila-poklicanost-za-delo-v-soli-6352684>, obiskano dne 4. 1. 2024
- <https://www.obrazislovenskihpokraj.in.si/oseba/orozen-martina/>, obiskano dne 1. 1. 2024
- <https://www.obrazislovenskihpokraj.in.si/oseba/germadnik-janko/>, obiskano dne 3. 2. 2024
- <https://www.celje.info/kultura/obletnica-prve-izvedbe-predstave-alme-karlin-pod-kosatim-ocesom/>, obiskano dne 4. 1. 2024
- [Božena Němcová - Wikipedija, prosta enciklopedija \(wikipedia.org\)](#), obiskano dne 26. 2. 2024
- [Domoznanske zbirke \(knjiznica-celje.si\)](#), obiskano dne 26. 2. 2024
- [Fran/iskanje/domoznanstvo](#), obiskano dne 26. 2. 2024

- [Prvi • Na današnji dan • Na današnji dan \(rtvslo.si\)](#), obiskano 27. 2. 2024
- [Tine Orel - Wikipedija, prosta enciklopedija \(wikipedia.org\)](#), obiskano 29. 2. 2024
- [KAČ, Janko | Obrazi slovenskih pokrajin](#), obiskano 29. 2. 2024
- [Breda Pogorelec - Wikipedija, prosta enciklopedija \(wikipedia.org\)](#), obiskano 29. 2. 2024
- [Paračin - Wikipedija, prosta enciklopedija \(wikipedia.org\)](#), obiskano 29. 2. 2024
- [Meta Rainer - Wikipedija, prosta enciklopedija \(wikipedia.org\)](#), obiskano 29. 2. 2024
- [https:// image- slovarji/rusko-slovenski-ucni-slovar-slika-1760303.jpg](https://image-slovarji/rusko-slovenski-ucni-slovar-slika-1760303.jpg), obiskano dne 29. 2. 2024
- <https://vfokusu.com/razstava-pes-po-domacih-krajih-popotni-dnevniki-alme-m-karlin/>, obiskano dne 7. 3. 2024
- <https://www.obrazislovenskihpokrajin.si/oseba/glazer-glaser-janko/>, obiskano dne 9. 3. 2024
- <prvagim.si/wp-content/uploads/dr Anton Sepetavc>, obiskano dne 9. 3. 2024
- <content/gallery/arhiv-zalec>, obiskano dne 9. 3. 2024
- <radiocelje.svet24.si/images/galerija/naslovnica>, obiskano dne 9. 3. 2024
- [Janko Glazer - Wikipedija, prosta enciklopedija \(wikipedia.org\)](#), obiskano dne 11. 3. 2024
- [Oton Berkopec - Wikipedija, prosta enciklopedija \(wikipedia.org\)](#), obiskano dne 11. 3. 2024

Vir naslovne fotografije:

https://scontent-vie1-1.xx.fbcdn.net/v/t31.18172-8/10446303_844818598920904_5906570742128946917_o.jpg?_, obiskano dne 11. 3. 2024

17 PRILOGE

17.1 KANDIDATURA

Predlog za častno meščanstvo

Urh Ferlež, Vesna Gubenšek Bezgovšek in Mia Strašek za naziv častne meščanke predlagamo profesorico Boženo Orožen, z naslovom Gledališki trg 8, 3000 Celje (zdaj stanujočo v Domu ob Savinji). Gospa je s kandidaturo seznanjena in soglaša z njo, tudi z obdelavo podatkov.

Celje, 13. 1. 2024

Življenjepis

Rodila se je v Celju na tedanjem Vrazovem, sedaj Gledališkem trgu 8, v isti hiši, kjer živi še sedaj. Po štirih razredih osnovne šole je leta 1940 postala dijakinja 1. razreda osemletne celjske gimnazije. Šolsko leto se je zaradi vojne in nemške okupacije končalo predčasno, saj so jo junija 1941 Nemci s starši izselili v Srbijo. To je bil tretji transport, ki se je ustavil v Paraćinu. Čez dva meseca so del izgnancev poslali v Zaječar, pozneje, pozimi 1941/42, pa je s starši prišla v Beograd. Tu je nadaljevala gimnazijsko šolanje od 2. do 5. razreda, peti razred že po osvoboditvi Beograda.

Julija 1945 se je vrnila v Celje. Leta 1948 je maturirala na celjski gimnaziji in se vpisala na Filozofsko fakulteto Univerze v Ljubljani (A – slovenski jezik s književnostjo, B – ruski jezik s književnostjo). Diplomirala je junija 1954, diplomsko nalogo pa napisala o savinjskem pisatelju Janku Kaču. Njeno prvo službeno mesto je bilo na gimnaziji v Brežicah (1954–1956), jeseni 1956 pa se je zaposlila na I. gimnaziji v Celju. V začetku tega obdobja je tudi naredila strokovni izpit (metodična naloga *Protestantizem v srednji šoli*). V šolskem letu 1958/59 se je kot štipendistka izpopolnjevala v Pragi. Ukvarjala se je predvsem s češko-slovenskimi literarnimi stiki v preteklosti. Po vrnitvi je ponovno poučevala na celjski gimnaziji slovenščino in deloma ruščino, ko so jo spet uvedli, in nekaj let vodila dijaški ruski krožek. Veliko je delala tudi pri celjski podružnici slavističnega društva.

Leta 1983 je nastopila službo v Osrednji knjižnici Celje kot vodja oddelka Posebnih zbirk oziroma domoznanskega oddelka in na tem mestu ostala do upokojitve septembra 1991.

Po upokojitvi je ostala dejavna na domoznanskem področju kot publicistka, pripravila in vodila pa je tudi številne odmevne ekskurzije v slovenske in zamejske kraje, povezane s slovensko kulturno zgodovino. S celjskimi ljubiteljskimi igralci in recitatorji tudi pripravlja recitatorske dogodke, posvečene jubilejem slovenskih in svetovnih književnikov. Leta 1994 je bila tudi pobudnica ustanovitve Univerze za III. življenjsko obdobje, ki deluje v okviru Osrednje knjižnice Celje.

Priljubljeno gimnazijsko profesorico in neutrudno kulturno delavko je za njeno življenjsko delo celjska občina leta 2000 nagradila z zlatim celjskim grbom.

(povzeto po: <https://www.obrazislovenskihpokrajini.si/oseba/orozen-bozena/>)

Utemeljitev pobude

Profesorica Božena Orožen je v lanskem letu praznovala častitljivih 94 let življenja. Kljub visoki starosti je še vedno aktivna, predvsem pa še vedno deluje njen izjemni spomin, ki je prava zakladnica znanja in živa zgodovina Celja 20. stoletja v malem.

Brez Božene Orožen Celje ne bi imelo takšne kulturne podobe, kot jo ima danes. Dolgoletno kakovostno delo na I. gimnaziji v Celju, kjer je vzgajala rodove mladih celjskih kulturnikov, je za marsikoga bogata dediščina. Marsikateri se je še danes s hvaležnostjo spominja. Sodelovanje pri ustanovitvi Univerze za III. življenjsko obdobje, ki organizira dejavnosti za starejše in mlajše radovedne Celjane. Pionirsko delo pri domoznanskem oddelku Osrednje knjižnice Celje, ki skrbi za spomin na Celje v preteklosti. Bila je med ustanovnimi članicami mnogih celjskih ljudskih kulturnih skupin (tudi Gledališča Petra Simonitija). Duhovno in fizično je nadaljevala delo svojega očeta Janka Orožna. Napisala je nepregledno dolg seznam strokovnih in znanstvenih del o občini ter literarni zgodovini Celja (seznam dodajamo na koncu). Za lokalno zgodovino in literarno zgodovino je naredila toliko kot malokdo. Prav tako je v slovenščino prevedla več del. Z vsem opravljenim delom se ni nikoli postavljala. Ostajala je skromna, prijazna, v svojem stanovanju je vedno sprejemala mlade raziskovalce in radovedneže, ki jih je prav tako zanimala celjska zgodovina. Da se je ime Celje slišalo po svetu, je poskrbela s stiki z intelektualci iz drugih slovanskih držav, predvsem s Čehi. Na Češkem je nekaj časa tudi živela in raziskovala.

Profesorica Božena Orožen je prejela zlati celjski grb, a si po našem mnenju zasluži naziv častne meščanke. Zaslužila bi si ga že davno prej, a je v tem pogledu ostala nekoliko spregledana. Menimo, da je čas, da se ta krivica popravi, pa čeprav je gospa že sredi devetdesetih. Gospa bi s svojim trdim delom, talentom in značajem lahko ustvarila kariero pomembne raziskovalke ali univerzitetne profesorice kje drugje, a je ostala zvesta svojim krajem, svojemu Celju. V mestu, ki ga ima neskončno rada, je preživela več kot 90 let. V ljubezni do Celja, celjske zgodovine in njegovih literatov je odraščala in živela. Verjetno lahko tako predane ljudi v Celju preštejemo na prste ene roke, zato upamo, da bo komisija naš predlog resno pretehtala.

17.2 BIBLIOGRAFIJA

Seznam prikazuje vsa dela, ki jih je napisala Božena Orožen. Gre za prepis seznama, ki ga je beležila sama (vsa dela, predvsem časopisni članki, niso vneseni v sistem Cobiss).

Članki

1. *O A. P. Čehovu in starih ruskih šalah* (Pred drugo predstavo celjskega gledališča)
Oder in življenje 1, 1956/57, SKUD Brežice. Str. 8–10.
2. *Savinjski pisatelj Janko Kač* (Izvleček iz daljšega spisa)
Celjski zbornik, 1958. Str. 107–121.
3. *Protestantska književnost v srednji šoli*
Jezik in slovstvo IV, 1958/1959. Str. 137–141.
4. *Slovenščina na srednji šoli po letu 1848*
Jezik in slovstvo IV, 1958/1959. Str. 216–221.
5. *Literarni muzej v Pragi*
Prosvetni delavec 22. september 1959. Str. 14.
6. oktober 1959. Str. 15.
6. *Veronika Deseniška in Barbara Celjska v češkem leposlovju*
Celjski zbornik, 1960. Str. 338–341.
7. *Češki dramatik v praških gledališčih*
Nova obzorja 1. XIII, 1960. Str. 457–461.
8. *Češki pogled povojne slovenske književnosti*
Naši razgledi, 12. november 1960. Str. ?.
9. *Slovenska Koroška v spisih češke pisateljice* (Ob stoletnici rojstva Gabrijele Preissove)
Nova obzorja 1. XV, 1962. Str. 261–264.
10. *Češka predelava Prešernovega Krsta pri Savici*
Jezik in slovstvo IX, 1964. Str. 78–80.
11. *V deželi čeških paglavcev*
Prosvetni delavec, 17. februar 1965. Str. 4.
12. *Gledališče: Od Veleje do Inventure*
Lepo mesto 1. VI, št.1, 30. aprila 1966. Str. 9.
13. *Začetek gledališke sezone*

- Lepo mesto 1.* VI, št. 2, 25. november 1966. Str. 6.
14. *Dramski spektakel Mušketirji*
Lepo mesto 1. VI, št. 3, 25. december 1966. Str. 5.
15. *Tri predstave SLG Celje*
Lepo mesto 1. VII, št. 1, 30. aprila 1967. Str. 7.
16. *Uporaba gramofonskih plošč pri šolski nalogi iz ruskega jezika*
Vestnik, Društvo za moderne tuje jezike VI, 1967. Str. 13–15.
17. *Vedno živi Cankar*
Lepo mesto 1. VII, št. 2, 1. december 1967. Str. 11.
18. *Sredi gledališke sezone*
Lepo mesto 1. VIII, št. 1, 5. maja 1968. Str. 16.
19. *Jugoslovanska stvarnost in igriva renesansa (Jesenske predstave v SLG)*
Lepo mesto 1. VIII, št. 2, jesen–zima 1968. Str. 8.
20. *Slovenski kraji in ljudje v spisih starejših čeških leposlovcev*
Celjski zbornik, 1968. Str. 171–207.
21. *Literarna in kulturnozgodovinska ekskurzija v Celju*
Jezik in slovstvo XIV, 1969. Str. 129–135, 175–181.
22. *Sredi gledališke sezone*
Lepo mesto 1. XI, št. 1, pomlad–poletje 1969. Str. 11.
23. *Odprl se je Talijin hram*
Lepo mesto 1. IX, št. 2, jesen–zima 1969. Str. 8.
24. *Slavistični poučni izlet na Kozjansko*
Jezik in slovstvo XV, 1969/70. Str. 129–141.
25. *Slovenski kraji in ljudje v spisih starejših čeških leposlovcev. II. del*
Celjski zbornik 1969–70. Str. 213–226.
26. *Smeh in fantastika na celjskem odru*
Lepo mesto 1. X, št. 1, pomlad–poletje 1970. Str. 4.
27. *Literarni sprehod po Celju*
Lepo mesto 1. X, št. 2, jesen–zima 1970. Str. 8.
28. *Gledališko pričakovanje se uresničuje*

- Lepo mesto 1*. X, št. 2, jesen–zima 1970. Str. 13.
29. *Štiri raznolike uprizoritve. Gledališki zapis*
Lepo mesto 1. XI, št. 1, pomlad–poletje 1971. Str. 5.
30. *Poučni izlet v tri doline: Savinjsko, Šaleško in Zadrebko*
Jezik in slovstvo XVII, 1971/72. Str. 186–194, 214–221.
31. *Štiri premiere*
Lepo mesto 1. XII, št. 1, pomlad–poletje 1972. Str. 5.
32. *Nova gledališka sezona*
Lepo mesto 1. XII. Št. 2, jesen–zima 1972. Str. 6.
33. *Literarno tekmovanje*
Jezik in slovstvo XVIII, 1972/73. Str. 191–192.
34. *Novo v celjskem gledališču*
Lepo mesto 1. XIII, št. 2, pomlad–poletje 1973. Str. 4.
35. *Začelo se je z zmajem*
Lepo mesto 1. XIII, št. 2, jesen–zima 1973. Str. 12.
36. *Poučni izlet po osrednji Štajerski*
Jezik in slovstvo XIX, 1973/74. Str. 157–164.
37. *Slavisti na Slovaškem in Moravskem*
Jezik in slovstvo XIX, 1973/74. Str. 132–135.
38. *V znamenju domače dramatike*
Lepo mesto 1. XIV, pomlad–poletje 1974. Str. 8.
39. *Začetek gledališke sezone 1974/75*
Lepo mesto 1. XIV, jesen–zima 1974. Str. 7.
40. *Delovni listi za prvi razred gimnazije (Russkij jazyk)*
Ljubljana, 1974. Sitojep. avtogr. Str. 26.
41. *Poučni izlet v območje Boča in Donačke gore*
Jezik in slovstvo XX, 1974/75. Str. 207–213.
42. *Češko-slovenski kulturni stiki (Češki a Jihslonané v minulosti)*
Jezik in slovstvo XXII, 1976/77. Str. 125–126.
43. *Poročilo o makedonskem seminarju*

- Jezik in slovstvo XXIII*, 1977/78. Str. 328–329.
44. *Vaje v rabi Slovenskega pravopisa*
Jezik in slovstvo XXIII, 1977/78. Str. 328–329.
45. *Zofka Kvedrova v Pragi. Ob 100-letnici rojstva*
Dialogi, 1978. Str. 220–232.
46. *Maribor za vsakdanjo (slavistično) rabo*
Jezik in slovstvo XXV, 1979/80. Str. 22–24, 58–60, 94–97.
47. *Po Dravski in Mislinjski dolini in njenem obrobju*
Jezik in slovstvo XXVI, 1980/81. Str. 180–185, 219–222.
48. *Ščepec Prešerna na Moravskem. V Lysice za pesnikom in njegovim Judovskim dekletom*
Delo, Književni listi, 12. februar 1981.
49. *Fran Levstik in štajerski Slovenci (Ob 150-letnici rojstva Frana Levstika)*
Obrazi XII, 1981, št. 1–2, Str. 46–53.
50. *Starši in otroci v spisih Zofke Kvedrove*
Jezik in slovstvo XXVIII, 1982/83. Str. 273–278.
51. *Zapis z lanskih koroških kulturnih dni*
Novi tednik 1. XXXVIII, 12. januar 1984. Str. 8.
52. *Raziskovalne naloge v celjski knjižnici*
Knjižnica, letnik 28, 1984, št. 1–2. Str. 153–154.
53. *France Jesenovec (1905–1984)*
Jezik in slovstvo XXX, 1984/85. Str. 51.
54. *H gotiki s Koroško v srcu*
Novi tednik, ??
55. *Celjsko območje in turistična literatura*
Lepo mesto 2, XXVI, 55.1, 10. november 1984. Str. 10–12.
56. *Upoštevanje vrednih metodičnih nasvetov v slovaškem priročniku*
Jezik in slovstvo XXX, 1984/85. Str. 215–216.
57. *Dobrodošel vodnik*
Prosvetni delavec, 24. junija 1985, št. 11. Str. 10.
(O knjižici: M. Kmecl, R. Pavlovec: *Skozi gozd in jamo Pekel*)

58. *Cerkvenoslovaški napis v Celju. Ob 100-letnici Metodove smrti*
Novi tednik, 26. september 1985. Str. 8.
59. *Mozirje pred devetdesetimi leti v očeh bolgarskega gosta*
Lepo mesto 2, XXV. št. 1, 10. december 1985. Str. 6.
60. *Spomin na znamenitega Celjana. Ob 90-letnici smrti jezikoslovca Vatroslava Oblaka*
Novi tednik, 10. april 1986. Str. 8.
61. *Drobni navesti za pripravo ekskurzije*
Jezik in slovstvo XXXI, 1985/86. Str. 253–254.
62. *Priprava in nastop – oblike dela v ruskem krožku*
Vestnik, Društvo za tuje jezike in književnosti SRS, 2. XII, 1978, št. 1. Str. 77–79.
63. *Celjske knjižnice in knjižničarji v povojnem tisku (bibliografije)*
Celjski zbornik, 1986. Str. 21–36.
64. *Iz bibliografije Franceta Jesenovca*
Celjski zbornik, 1986. Str. 265–276.
65. *Anton Novačan: Ob stoletnici rojstva*
Mohorjev koledar, 1987. Str. 135–137.
66. *Slovanski svet v naših najstarejših gimnazijskih berilih*
Jezik in slovstvo XXXII, 1986/87. Str. 77–80.
67. *»Mi, Primož Trubar, župnik v Loki, te čas vihar v Laškem ...« (Primož Trubar in celjsko področje)*
Obrazi XVI, 1986, št. 1–2. Str. 57–59.
68. *Zapis o Franu Rošu ob Roševih dnevih*
Roševi dnevi, Nova vas, 1986. Celje, 1987. Str. 2–3.
69. *Vuk Karadžić pri nas: Ob 200-letnici rojstva*
Novi tednik, 6. avgust 1987. Str. 7.
70. *Vuk Karadžić v celjski knjižnici*
Novi tednik, 5. november 1987. Str. 8.
71. *Mohorjeva družba se je predstavila*
Novi tednik, 21. januar 1988. Str. 8.
 [Podpis B. O.]

- (*O večeru v Klubu kulturnih delavcev Ivana Cankarja*)
72. *O razstavi o Levu Tolstoju*
Novi tednik, 18. februar 1988. Str. 8.
73. *Kratek sprehod po Celju* (za obuditev spominov)
 Slavistično društvo Celje: *13. republiško tekmovanje v znanju materinščine za Cankarjevo priznanje*, Celje, 21. 5. 1988, Celje, SD 1988. Str. 11–12.
74. *Na Senožete*
 Slavistično društvo Celje: *13. republiško tekmovanje v znanju materinščine za Cankarjevo priznanje*, Celje, 21. 5. 1988, Celje, SD, 1988. Str. 12–14.
75. *Spominska soba pisatelja Novačana v Vojniku*
Novi tednik, 16. junij 1988. Str. 8.
76. *Nepomemben zapis o pomembni osebnosti*
Obrazi XVIII, 1–2, maj 1988. Str. 56–59.
 [O Vuku Karadžiću]
77. *Davorin Ravljan – član »zveste čete«: 1898–1965*
Celjski zbornik, 1988. Str. 163–175.
78. *Samota svetovne popotnice. Ob 100-letnici rojstva Alme Karlin*
Novi tednik, 7. september 1989. Str. 8.
79. *Celjsko slavistično društvo pred vstopom v 30. leto*
Celjski zbornik, 1989. Str. 175–185.
 (soavtorica Marija Končina)
80. *Župančičeva pisma v celjski knjižnici*
Novi tednik, 21. december 1989. Str. 8.
81. *Razstava ob 190-letnici rojstva Antona Martina Slomška*
 (Knjižnica Edvarda Kardelja v Celju 1990/6)
 [Ob razstavi]
82. *Iz slavistove delavnice. Ob 60-letnici Mateja Rodeta*
 (Knjižnica Edvarda Kardelja v Celju 1990/91)
 [Ob razstavi]
83. *Fran Roš – pesnik*
 [spremna beseda h knjigi Frana Roša: *Ljubil sem te, življenje. Izbrane pesmi*. Celje 1990. Str. 55–58]

84. *Celjski grofje v leposlovju*
(Knjižnica Edvarda Kardelja v Celju 1990/7)
[Ob razstavi]
85. *Dom, domovina, jezik ... in Alma Karlin (ob 40-letnici smrti svetovne popotnice in pisateljice)*
Celjski zbornik, 1990. Str. 153–164.
86. *France Bevk in Celje*
Novi tednik, 11. oktober 1990. Str. 8.
87. *Slomšek in Celjani*
Novi tednik, 28. november 1990. Str. 10.
88. *Trenutki s čakanjem Anke But*
[V knjigi Anke But: *Čakanje*]
Samozaložba, 1990. Str. 3.
89. *Slovenske slovnice in Franc Miklošič: ob stoletnici smrti*
(Knjižnica Edvarda Kardelja v Celju 1991/1)
[Ob razstavi]
90. *Pesniki Savinjske doline: spomin na skoraj pozabljenega Franceta Omiča*
Novi tednik, 31. januar 1991. Str. 8.
91. *Mozart*
(Knjižnica Edvarda Kardelja v Celju 1991/2)
[Ob razstavi]
92. *Anton Novačan 1887–1951: Razpet med domom in svetom*
(Osrednja knjižnica Celje 1991/5)
[Ob razstavi]
93. *Dve besedi o pesniški zbirki*
[V knjigi Silva Železnik – *Einfalt – Moje tišine*, Celje 1991.] Str. 3–4.
94. *Ivana Mabe (1923–1991): [In memorian]*
Letno poročilo gimnazije Celje 1990–1991. Str. 6–7.
95. *Češko leposlovje v slovenščini*
(Osrednja knjižnica Celje 1991/6)
[Ob razstavi]

96. *Slovstveni in kulturnozgodovinski vodnik II. Štajerska z obrobjem*/napisali Božena Orožen ...
[et. al] ??
Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo in šport, 1991. Str. 5–124 in 188–193.
97. *Imeli smo ljudi ... Pavel Strmecki, Janko Orožen. Ob stoletnici rojstva*
(Osrednja knjižnica Celje, 1991/8)
[Ob razstavi]
98. *Imeli smo ljudi ...*
Novi tednik, 7. november 1990. Str. 8.
99. *Stari celjski tiski*
(Osrednja knjižnica Celje, 1992/1)
[Ob razstavi]
100. *Stari celjski tiski. Razstavljeni so v knjižnici*
Novi tednik, 16. januar 1992. Str. 8.
101. *Lirik izpod Donačke gore. Ob 70-letnici pesniku Jožetu Šmitu*
Novi tednik, 6. februar 1992. Str. 10.
[Brez podpisa]
102. *Makedonsko slovstvo v slovenščini*
(Osrednja knjižnica Celje, 1992/2)
[Ob razstavi]
103. *»Čarovnije« Frana Roša*
Novi tednik, 2. april 1992. Str. 15.
104. *Naključje rodilo prevod*
Novi tednik, 23. aprila 1992. Str. 8.
[Nada Carevska prevedla pesmi Ljubena Dimkarovskega]
105. *Razstave v šolski knjižnici*
Šolske knjižnice II. l., št. 3, 1994. Str. 2–5.
106. *Spominska plošča Almi Karlin*
Novi tednik, 9. junija 1992
B. O.
[notica]
107. *Slovanski jeziki v Celju med obema vojnama*
Celjski zbornik, 1992. Str. 153–168.

108. *Imeli smo ljudi ... Fedor Gradišnik, Tine Orel, Gustav Grobelnik*
(Osrednja knjižnica Celje, 1992/7)
[Ob razstavi]
109. *Po sledovih A. M. Slomška na Celjskem*
Slovenski svet, št. 7, 8, januar 1993. Str. 24–25.
110. *Prva slovenska pesnica: 140 let od smrti Fani Hausmann*
Novi tednik, 1. 4. 1993. Str. 11.
111. *Razstava o treh celjskih kulturnih delavcih*
Turistične objave, 31. marec, 1993, št. 1. Str. 15.
112. *Fani Hausmanova – prva slovenska pesnica : ob 140-letnici smrti*
Znamenje (Revija za teološka, družbena in kulturna vprašanja) I. XXIII, 1993; št. 2. Str. 92–93.
113. *Celjska zdravilišča in leposlovje*
Turistične objave, 20. junij 1993, št. 2. Str. 10.
114. *Matej Bor – med Štorami in Celjem*
Novi tednik, 7. oktober 1993. Str. 11.
[izšlo brez podpisa]
115. *Celjske misli ob dnevu reformacije*
Novi tednik, 28. oktober 1993. Str. 9.
116. *Zgodovina v slovenski prozi*
(Osrednja knjižnica Celje, december 1993)
[Ob razstavi]
117. *Kultura – turistični magnet*
Turistične objave, 10. december, 1993 št. 3. Str. 8.
[Čeh O. Zemek pri Novačanu]
118. *»V Celje pojdem na višjo gimnazijo, nikamor drugam!«*
Novi tednik, 27. januar 1994. Str. 12.
[Ksaver Meško v Celju]
119. *V spomin Anti Trobej*
Novi tednik, 3. februar 1994. Str. 14.
[Nekrolog]
120. *Koristen turističen vodnik*

- Turistične objave, 25. februar 1994, št. 1. Str. 7.
 [Niko Rupel: *Deset sprehodov med Slovenci na Koroškem I, II* – knjižno poročilo]
121. *Anton Aškerc in domači kraj*
 (Izdala in založila Zveza kulturnih organizacij občine Laško ... 1999)
 [tudi; Vito Hazler: *Kako smo obnavljali Aškerčevo domačijo*. Str. 42–52]
122. *Vtisi iz Rogaške Slatine v letih 1899*
 Turistične objave, 20. aprila 1994, št. 2. Str. 12.
123. *»Slovaki« v celjski knjižnici*
Novi tednik, 24. april 1994. Str. 10.
 [Poročilo o razstavi slovaške kulture pri Slovencih]
124. *Ruski jezik pri maturi (Predmetni izpitni katalog za maturo*. Ruski jezik. Ljubljana, Republiški izpitni center, 1993)
Jezik in slovstvo, l XXXIX, 1993/94, št. 5, str. 212–213.
125. *Slovenščina in celjska javnost*
 Turistične objave, 15. junij 1994, št. 3. Str. 6.
126. *S pisateljem po Štajerskem: Ob 70-letnici Alojza Rebule*
Novi tednik, 28. julij 1994. Str. 10.
127. *Alma Karlin »potuje po Sloveniji«*
Novi tednik, 11. avgust 1994, str. 10.
 [O uprizoritvah dramatizirane novele *Pod košatim očesom*]
128. *Univerza za tretje življenjsko obdobje*
Novi tednik, 25. avgust 1994. Str. 12.
129. *Kultura pod streho celjskih gostišč. Drobci iz nekdanjih dni*
 Turistične objave, 5. september 1994 št. 4–5. Str. 11.
130. *Simon Gregorčič na Celjskem*
Novi tednik, 6. oktober 1994. Str. 10.
131. *Pesmi Martina Zelenka*
 [Martin Zelenko: *Kdo nam je jezik dal*. Slovenske Konjice 1994. Str. 3–4]
132. *Iz literature o Mešku*
Franc Ksaver Meško: (1874–1964): Ob 120-letnici rojstva in 30-letnici smrti. Uredil Stanko Janežič; Ormož, 1994. Str. 30–32.
 [Bibliografije]

133. *Celjani med goriškimi Slovenci*
Novi tednik, 17. november 1994. Str. 10.
 [Poročilo o nastopu amaterskega gledališča Štore Ljubke Šorli: Venec spominčic možu na grob]
134. *Lepote sveta. Knjiga planinskih fotografij*
Novi tednik, 17. november 1994. Str. 11.
 [Poročilo o knjigi: Jožeta Kovačiča *Prek pohorskih frat do savinjskih vrhov*]
135. *Ekskurzija v celjsko okolico: (Ponikva – Sladka Gora – Vitanje)*
 Zbornik Slavističnega društva Slovenije »Zborovanje slavistov Celje, 1993: Ljubljana 1994. Str. 155–161.
 [Knjiga je izšla šele 1995]
136. *Celjska epizoda Cirila Kosmača. Pred 85-letnico pisateljevega rojstva*
Novi tednik, 7. september 1995. Str. 11.
137. *Celjski spomin na literarno zgodovinariko*
Novi tednik, 18. januar 1996. Str. 11.
 [Ob 90-letnici rojstva Marje Boršnik]
138. »Junak« prve Prešernove pesmi v Celju
Novi tednik, 7. februar 1996. Str. 10.
 [Dr. Jakob Traven]
139. *Slovstveni in kulturnozgodovinski vodnik s Koroške / avtorji Tine Sušnik, Božena Orožen, Silva Sešelj, Ljubljana: Zavod republike Slovenije za šolstvo, 1996.*
140. *Literarna pot na Celjskem*
 Turistične objave, marec 1997, št. 1, Ponatis v turistični pratiki 1998
 [O raziskovalni nalogi: *Po Aškerčevih poteh*]
141. *Celjska kulturna obzorja v besedi*
 Trideseta leta na Celjskem: *Pogledi na nekdanje kulturno življenje*, Celje, Zavod za kulturne prireditve, Galerije sodobne umetnosti, 1997. Str. 125–174.
142. *Čeh odkriva Slovencem Slovenijo*
Novi tednik, 17. julija 1997. Str. 18.
 [O knjigi Františka Benharta *Sijajni dan ob reki*]
143. *Vojniški kulturni delavci v preteklosti*
Vojniški svet v utripu časa: Zbornik ob stoletnici vojniške župnijske cerkve (1896–1899), Vojnik 1997. Str. 140–161.

144. *Strokovne ekskurzije po Sloveniji*. 1 zvezek, Ana Aškerc, Borut Drobniak, Božena Orožen, Rozina Švent. DZS: Ljubljana 1997.
[Sodelovanje]
145. *Čeh odkriva Slovencem Slovenijo*
Sodobnost, 1997, št. 8/9. Str. 754–755.
146. *Bežne pripombe k nemški knjigi o Celju*
Novi tednik, 2. oktober 1997. Str. 19.
147. *Ciril Kosmač med obema vojnama in drobec iz preteklosti Narodnega doma*
Celjski zbornik, 1997. Str. 173–180.
148. *Spremljevalec na ekskurzijah*
Naše Celje: Glasilo turističnega društva Celje, decembra 1997/1. letnik XXXVII
[Poročilo o strokovni ekskurziji po Sloveniji 1]
149. *Sket, Jakob*
Enciklopedija Slovenije 11. Ljubljana 1997.
150. *Slovenske čbele*
Enciklopedija Slovenije 11. Ljubljana 1997.
[geselni članek]
151. *Pretresljiva odrska izpoved*
Novi tednik, 4. maj 2000. Str. 9.
[O uprizoritvi leta nič, en dan potem Zorka Simčiča]
152. *Ob 70-letnici Mateja Rodeta*
Novi tednik, 8. junij 2000. Str. 20.
153. *Spremne besede*
[K zbirki: *Mojce Bareša, Uho je pot v poeziji*]
Celje, samozaložba, 2000.
154. *Govor ob 200-letnici rojstva A. M. Slomška in F. Prešerna v Narodnem domu*, 4. december 2000.
Ogledalo: Glasilo občine Vojnik, št. 22, 15. december 2000. Str. 13–14.
155. *Bil je odrezan in vedno resen*
Celjski zapis o F. S. Finžgarju ob 130-letnici rojstva
Novi tednik, 1. marec 2001. Str. 8.
156. *Razgledi po celjskem kulturnem dogajanju v desetletju po 1. svetovni vojni*

- Iz zgodovine Celja: 1918–1941. Odsevi preteklosti* 3, 2001. Str. 295–319.
157. *Jakob Kač: Ob 110-letnici pisateljevega rojstva*
Glas izpod Žvajge: Informator Občine Prebold, l. l. št., 3 oktober 2001. Str. 11.
158. *France Omč (1901–1975)*
France Omč: *Izbrane pesmi*: l. osnovna šola Žalec 2001. Str. 1–21.
159. *Kje je vaša jezikovna zavest*
Celje, št. 56, 6. februar 2002. Str. 3.
(ob kulturnem prazniku)
160. *Alenka Goričan*
Novi tednik, 12. februar 2002. Str. 13.
[Nekrolog]
161. *Izšla je celjska knjiga*
Novi tednik, 17. julij 2003. Str. 19.
[knjižno poročilo]
162. *Tek časa pod Konjiško goro*
V: *Martin Zelenko: Pod Konjiško goro*, Maribor 2003. Str. 151–152.
[spremna beseda k pesniški zbirki]
163. Zapis prof. Božene Orožen o pisatelju Janku Kaču: *Janko Kač – »Gruntar brez grunta«*
V: *Ivan Dolinar: Zgodovina Latkove vasi v spodnji Savinjski dolini*. Prebold 2004. Str. 206–303.
164. *Pesnik Krasa v Celju*
Celjan, št. 167, 24. marec 2004. Str. 17.
[ob 100-letnici Srečka Kosovele]
165. *Kako se je začelo*
V: *Človek živi, dokler se uči: prvih deset let univerze za III: življenjsko obdobje v Osrednji knjižnici Celje: 1994–2004*, Celje, 2004. Str. 7–8.
166. *Rogaška Slatina v začetku 20. stoletja v očeh slovaškega pisatelja*
V: *Studia Historica Slovenica: Hartmanov zbornik*, Maribor 2004. Str. 633–644.
167. *Bo slovenščina izginila*
Novi tednik, 5. april 2005 (pisma bralcev)
168. *Spomeniki obeležja in poimenovanja po Antonu Aškercu*

Laški zbornik, 2007. Str. 209–218.

169. *Tanja Predan Knez*
Novi tednik, 21. december 2007. Str. 30.
 [Nekrolog]
170. *Od štiriletne gimnazije do srednje družboslovne šole (1958/59–1980/81)*
V: 200 let I. gimnazije v Celju, Celje: 2010. Str. 128–158.
171. *Ob Slomškovem in Prešernovem rojstnem dnevu*
Zvon s hriba: Glasilo doma sv. Jožefa, december 2010. Str. 26–27.
 [uvodna beseda k prireditvi]
172. *Matej Rode*
 [Nekrolog]
Novi tednik, 10. avgust 2012
173. *Moj oče Janko Orožen*
Orožnov zbornik. Ob 110-letnici Janka Orožna, Celje 2012. Str. 97–112.
174. *Jožica Mikac*
 [Nekrolog]
Novi tednik, 21. december 2017

Sodelovanje

Rusko-slovenski učni slovar. 5000 najpogosteje rabljenih besed in njihovih besednih zvez. Sestavili L. I. Pirogova, B. Orožen in J. Sever. Ljubljana DZS, 1977.

Prevodi iz češčine

1. F. A. Elstner: *To zmorem sam. Tristo nasvetov za dečke in deklice, ki hočejo imeti svoje stvari v redu*. Prevedla Božena Orožen
 Ljubljana, Mladinska knjiga 1967. Str. 272.
2. Karel Pichlik: *Iz ruskega ujetništva v boj proti vojni*. Prevedla Božena Orožen.
 Ljubljana, Borec 1968. Str. 189.
3. Miroslava Genčiova: *Osnovne poteze sovjetske znanstvene fantastike povojnih let*. Prevedla Božena Orožen.
Otrok in knjiga 2, 1972. Str. 36–44.

4. Miroslava Genčiova: *Zvrstna področja, zvrsti in zvrstne oblike v otroški in mladinski književnosti*. Prevedla Božena Orožen.
Otrok in knjiga. Revija za vprašanja mladinske književnosti in knjižne vzgoje 11, 1980. Str. 32–46.
5. Miroslava Genčiova: *Razvojne tendence sovjetske književnosti za otroke in mladino v znamenju vzgajanja v humanost*. Prevedla Martina Orožen.
Otrok in knjiga 20, 1984. Str. 12–20.
6. Miroslava Genčiova: *Češka, slovaška in sovjetska mladinska književnost z antifašistično in protivojno tematiko (Primerjalne študije)*. Prevedla Božena Orožen.
Otrok in knjiga 22, 1985. Str. 31–40.
7. Miroslava Genčiova: *Češka poezija za otroke*. Prevedla Božena Orožen.
Otrok in knjiga 26, 1987. Str. 42–53.
8. František Benhart: *Aleš Debeljak in drugi*. Prevedla Božena Orožen.
Sodobnost, 1998, št. 5. Str. 428–434.